

Referatsaker

1. Protokoll fra møte i Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP) 13.-14. oktober 2005
(vedlagt) →
2. Protokoll fra møte i prosjektkomiteen for KUI 20. september 2005, 22. november 2005 og 24. januar 2005 (vedlagt)
3. Protokoller fra møter i Samarbeidsrådet for tros- og livsynssamfunn 28. september 2005, 27. oktober 2005, 1. desember 2005 (vedlagt) og 26. januar 2005 (ettersendes)
4. Referat fra møte i LVFs nasjonalkomité 12. desember 2005 (vedlagt)
5. Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon (SMM) 29.08.05 og 30.11.05 (vedlagt)
6. Protokoll fra møte i Katolsk-luthersk samtalegruppe 29.11. 2005 (vedlagt)
7. Protokoll fra møte i Dialoggruppen mellom DELF og Dnk 30.11.2005 (vedlagt) →
8. Protokoll fra møte i Teologisk Nemnd 16.-17. september 2006 (vedlagt)

Forslag til vedtak

Sakene ble tatt til orientering.

Protokoll

Tilstede:

Fra KISP: Raag Rolfsen (leder), Arne Dale (kun torsdag), Kristin Sommer Bjørnson, Karin Dokken (ikke sak 17), Harald Gundersen, Marit Skjeggestad (ikke fredag), Haavard Aagesen (sak 16 og 17), Stig Lægdene, Kjetil Fretheim,

Fra MRU (kun torsdag): Trine Stensen Lunde, Einar Tjelle, Kristin Kjæret, Reidun Ask,
Fra sekretariatet: Irene Tvedt, Estrid Hessellund (KUI), Vebjørn Horsfjord (sak 16 og 17)

Forfall: Sigbjørn Skåden (KISP), Kari Jordheim (observatør KISP/KUI), Anders Breilid (MRU), Ernst Harbakk (MRU), Ellen Marie Hansen (MRU), Tore Lindholm (MRU), Ida-Eline Engh (MRU), Norges Kristne Råd

Møtet begynte med en samtale mellom KISP og MRU om samarbeid og mulige saker (se KISP 13/05). Deretter var det seminar om Kvinners rettigheter (se KISP 14/05), der blant annet Helen Bjørnøy, Kirkens Bymisjon, Sidsel Aas, FOKUS, og Modi M. Brasa fra Sudan KFUK-KFUM deltok.

KISP 11/05 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak:

Innkalling og dagsorden godkjennes.

KISP 12/05 Godkjenning av protokoll fra KISP-møte 7. og 8. mars

Vedtak:

Protokollen godkjennes.

Når det skjer godkjenning av hele eller deler av protokollen på epost, bør dette nedfelles i protokollen.

KISP 13/05 Samtale med Menneskerettighetsutvalget

Hvert av medlemmene i MRU og KISP presenterte seg og hva slags kompetanse de har mht menneskerettigheter.

Trine Stensen Lunde: Leder av MRU, jobber i Alkokutt, hovedkompetanse Barnekonvensjonen.

Einar Tjelle: Jobber i Kirkens Nødhjelp, prest, sitter tett på kirkenettverket.

Arne Dale: Oppnevnt av KN til å sitte i KISP. Medlem av arbeidsutvalget, mobilisering, politisk bevisstgjøring.

Marit Skjeggstad: KISP, Prest i Ris menighet, gammeltestamente, kildetolkning,

Karin Dokken: KISP, førsteamanuensis i internasjonal politikk, statvitenskap, sikkerhetspolitikk, Vest-Afrika, miljøsamarbeid, jobber nå med leiesoldater

Stig Lægdene: KISP. Prest i Tromsø, Rektor på KUN fra 1.11.05.

Estrid Hessellund: Den norske kirkes Nord-Sør-informasjon (KUI), observatør

Kristin Kjæret: MRU, FIAN, Konvensjonen for økonomiske, sosiale og politiske rettigheter, retten til mat,

Reidun Ask: MRU, ansatt i Det norske bibelselskap, Bibelselskapet jobber i mange land, jobber der mulighetene er

Kristin Sommer Bjørnson: KISP/AU, jobber på Rønningen folkehøyskole med utvekslingsprogram, master i u-landsstudier, sitter i KFUK-utvalget, som også er representert i FOKUS.

Harald Gundersen: Kirkens Nødhjelp, bakgrunn i Changemaker, statsviter, master i internasjonal politisk økonomi, skal til Porto Allegre på Kirkenes Verdensråds generalforsamling for Den norske kirke

Kjetil Fretheim: KISP, Teolog, doktorgradsprosjekt om bistandsorganisasjoner

Irene Tvedt: Mellomkirkelig råds sekretariat, doktorgradsstipendiat Det teologiske Menighetsfakultet

Raag Rolfsen: Leder av KISP og fagavdelingen hos feltprosten, legge til rette for undervisning alle nivåer etikk, har vært leder i KUI, doktoravhandlign om Levinas, forholdet om sikkerhetspolitikk og etikk

Trine Stensen Lunde/Einar Tjelle orienterte om de som ikke var tilstede fra MRU. Tore Lindholm: filosof, Senter for Menneskerettigheter, Anders Breilid: Høyskolen i Oslo, Ernst Harbakk: Areopagos, religionsfrihet Asia, Ida Eline Eng: Senter for menneskerettigheter.

Mandat og arbeidsmetode for MRU: Variasjon i arbeidsform – gått fra korte og hyppige møter til litt lengre og to møter per semester. Mandatet er endret og utvidet. MRU fungerer som rådgivende organ for MKR, KISP og KUI. Dialog med MR-eksperter. Det har vært et møte med ledelsen i Mellomkirkelig råd om prioriteringer for arbeidet i MRU. Bruke nettevverkene som medlemmene har. Der kan det påvirkes og hentes informasjon inn til arbeidet i MRU. Utfordret til å legge fram saker for SKR, KR og MKR.

Saker det siste året: KRL-faget og formålsparagrafen, FNs Barnekonvensjon, flyktninger, ØSK, Urfolks rettigheter, Finnmarksloven, kvinners rettigheter, menneskehandel, mijon og menneskerettigheter, landområder der medlemmene har kompetanse.

Samarbeidet mellom KISP og MRU: Leder i MRU skal være med på KISP-møter. Einar Tjelle representerer fordi leder ikke kan være med på dagtid. Litt mer informasjon fra KISP til MRU, og litt mindre andre veien. Det kan MRU leve med.

Einar Tjelle: MRU og KISP må ha evne til å ta opp de sakene som er i media og samtidig fange opp de saken som *ikke* er i media. Hvordan bruker MKR, BM, KR MRUs kompetanse?

Fra samtalen:

Være høringsinstans for MKR. Legge møtene i forkant av MKR.

KISP har et videre mandat en MRU. Uttalelsesrett for MKR. Generalsekretær godkjenner. Aktiv medieaktør. Hvis MRU er interessert, kan saker som er inn under MR-feltet gå direkte til MRU som behandlende instans.

Mulige saker knyttet til menneskerettighetsfeltet:

- Religionsfrihet for asylsøkere i flyktingemottak: Dette er en sak som ble meldt inn til Mellomkirkelig råd av prosjektkoordinator for Flyktingenettverket, Eva Frydenborg. Dette er også en viktig sak i tilknytning til/oppfølgingen av årets kirkemøtesak om flyktning- og asylpolitikk.
- Videreføring av arbeidet med kvinners rettigheter, jf. KISP sak 14/05
- Det sivile samfunn og terrortrusselen. Identifisering og vern mot ulovlig overvåkning.
- Religionsfrihet i Sentral-Asia: Forum 18, i samarbeid med Helsingforskomitéen og Mellomkirkelig råd, satser på å arrangere et seminar høsten 2006 om religionsfrihet i Sentral-Asia, trolig med fokus på Kirgisistan og Usbekistan, med blant annet som mål å oppfordre til støtte til tiltak og mekanismer som bygger opp det sivile samfunnet og demokratiske strukturer. Er MRU interessert i å være med i dette arbeidet?

Vedtak:

1. KISP ber om at MRU trekkes inn i saksforberedelse til MKR-møter og KISP.
2. KISP ser det som tjenlig at MRUs møter legges i forkant av MKR-møter og ses i sammenheng med KISPs møter.
3. Informasjonsflyten mellom MKR, KISP og MRU bør styrkes.

KISP 14/05 Kvinners rettigheter

Innledninger ved Helen Bjørnøy (Kirkens Bymisjon), Sidsel Aas (FOKUS) og Modi (Sudan KFUK)

Fra samtalen:

Innledning ved Helen Bjørnøy, generalsekretær i Kirkens Bymisjon:

Mye teologisk ugjort på en rekke områder når det gjelder kvinners rettigheter. Norge er et av de landene som har jobbet mye likestilling rettigheter for kvinner. Dette arbeidet kommer ikke videre hvis ikke dette arbeidet forankres i arbeidsrett og økonomi, fattigdomspolitik og rettigheter til medisinsk behandling. Mange sykdommer som rammer kvinner blir definert som udefinerbare sykdommer.

Prostitusjonsvirksomheten i Norge: Hovedområdet for prostitusjonsvirksomhet er det området vi befinner oss i her i Oslo. Hundrevis av kvinner lever av prostitusjon. Markedet endrer seg med døgnets rytme. I Oslo er det ca 600 gateprostituerte norske kvinner. De fleste av disse er rusmisbrukere. Disse dominerer gatebildet rundt lunsjtid. Da er de også veldig urolige fordi de må ha penger til stoff. På kveldstid dominerer de utenlandske kvinnene. De vi ser på kveldstid

er fra Øst-Europa, og på natten er de afrikanske kvinnene mest synlige. Antallet utenlandske prostituerte er vanskelig å fastslå, bla pga av menneskehandel. Det skapes noen mekanismer i dette systemet fordi Oslo er en liten by. Markedet blir fra tid til annen mettet. Da skjer det to ting: Mer vold mellom kvinnene og utenlandske (dvs. ikke-rusede) foretrekkes. De norske vil da ta større sjanser for å tjene pengene de må ha. Mangehodet voldssituasjon.

Tre andre arenaer for prostitusjon: 1. Kjøp og salg av seksuelle tjenester på barer og kaféer.
2. Annonsealg av sex i Søndag Søndag og på internett. Annonsealget har ført til større mobilitet ut til andre byer og ut i distriktene.
3. Massasjeinstitutter.

Handel med kvinner – trafficking: Dette er mye mer utbredt i Norge enn det vi tror. FN anslår at det er 700.000 kvinner involvert i dette i Europa. Ligaer står bak dette. Svarte penger m.m er involvert. Kvinnene er tre og tre måneder på samme sted, så flyttes de av bakmenn fra for eksempel Norge til Nederland.

Hva gjør bymisjonen med prostitusjonstiltak?

Nadheim-senteret. Oppsøkende, dagsenter, prosjekter, oppsøkende arbeid mht trafficking.
Natthjemmet: Åpent fra 22 – 10, sove, få hjelp i forbindelse med vold

Utfordring: Samarbeide med internasjonale kirkesamfunn, særlig den ortodokse kirke fordi kvinner som kommer fra Øst-Europa ofte har et forhold til sin kirke og sin tro.

Vold mot kvinner generelt er et av de største bruddene på menneskerettigheter som finnes. Om lag hver fjerde kvinne utsettes for vold i eget hjem. Hver tredje kvinne utsettes for vold generelt. Dette har konsekvenser for hele samfunnet. Utgjør en større helsetrusel enn hiv/aids og kreft. Det blir tatt lite hensyn til dette fordi dette som problem oppfattes som en del av den private sfære.

Norge har ikke kommet veldig langt i arbeidet med likestilling.

Utfordringer:

1. Generell likestilling. Kirken må gjøre noe hvis den faktisk mener at det skal være likestilling.
2. Vold i hjemmet. Her må det snakkes sant om vold og undertrykkelse, og tas tak i dette.
3. Trafficking. Innse at dette angår det norske samfunnet.
4. Særlig utsatte kvinner. Voldsmottak. Oppgradering av kompetanse og kunnskap i helsesystemet.
5. Fortsatt prioritering av solidaritet med kvinner rundt omkring i verden, som lever under andre vilkår enn her i Norge.

Mulige veier inn i problematikken:

1. Mannsrollen, seksualitet
2. Overgrep ligger ofte bak rusproblematikk og prostitusjon

Sidsel Aas, FOKUS:

Finansiering av krisesenterene bør være statlig.

TV-aksjonen fokuserer på 4 ting:

1. Vold mot kvinner
2. Handel med kvinner
3. Kjønnsløstelse
4. Kvinner i krig og konflikt

(Manus til Sidsel Aas' innlegg sendes ut med referatet)

Statistikken 1 av 4 kvinner, 1 av 3 har opplevd vold generelt.

FNs kvinnekonvensjon:

1979: Kvinnekonvensjonen (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW)

1993: Ekstra ledd/paragraf lagt til i FN's menneskerettighetserklæring mht kvinners rettigheter

1993: FN-erklæring om diskriminering mot kvinner

Konvensjonen har vist at staten ikke bare har ansvar for kvinners rettigheter generelt, men også forsvare disse rettighetene. Sudan, USA, Somalia, Iran mfl. har ikke undertegnet konvensjonen.

En ting er å undertegne, en annen ting er å ratifisere. Da forplikter en stat seg til å inkorporere konvensjonen i lovverket. I Norge har det vært en debatt om hvorvidt den skulle inngå i likestillingsloven eller menneskerettighetslovgivningen. Den er nå en del av likestillingsloven.

CEDAW-komiteén overvåker implementering av konvensjonen på verdensbasis. Hvert fjerde år må hvert land rapportere tilbake til CEDAW-komiteén. Norge har blitt kritisert for håndtering av voldtekter og minoritetskvinnens stilling. Barne- og familieminister Laila Dåvøy måtte da møte for komiteén. NGOer vil også ofte lage parallellrapporter /shadow reports som er kritiske til staters håndtering av problematikken.

Andre konvensjoner: The Palermo Protocol - FN -protokoll om Trafficking
Sikkerhetsrådets "Kvinner, fred og sikkerhet."

Stoppkvinnehandelen.no, rosa.no - tjeneste for kvinner som har kommet til Norge ved trafficking

Amnestys kampanje mot vold mot kvinner: Njål Høstmælingen har startet en debatt på Amnestys hjemmesider om hvorvidt vold mot kvinner er et menneskerettighetsbrudd. Denne kan det være verdt å ta en titt på.

Det er viktig for KISP å understreke menneskerettighetsperspektivet når det gjelder vold mot kvinner.

Fra samtalen:

Kirkens ansvar for ekteskap, som faktisk beskytter overgriperne. Kirken må snakke om det og ta bort stigmaet.

Modi M. Brasa:

Situasjonen i Sudan. Kvinner har vært de som har opprettholdt samfunnet mens krigen har pågått.

I 1997 startet YWCA et prosjekt man fikk startet et forum der man diskuterte problemene. Hjelper kvinner som har mistet mennene sine, som har blitt voldtatt og kjemper for kvinners rettigheter, bla skolegang. 'Empowerment' er et viktig stikkord.

90 % av kvinnene i Sør-Sudan kan ikke lese.

Problemer knyttet til helse: Ett sykehus til 400.000 mennesker

TV-aksjonen skal bidra til å bre YWCA-nettverket, slik at kvinner kan bli hørt.

Hva er kirkens rolle i Sudan?

Fredsmekling/bygging mellom klaner. Viktig jobb.

Fra samtalen:

Den politiske situasjonen? Seksårig interimperiode. Folkeavstemning om sør-sudan skal skilles fra resten av Sudan.

Før krigen var det ikke tillatt for kvinner å tale i offentligheten. Nå kan kvinner kreve rettigheter, men det er en prosess, et steg av gangen. Avdøde Garang ville at 15-25% av regjeringen skulle være forbeholdt kvinner. Problemet er at 90 % av kvinnene er analfabeter.

Problemet med at valg avholdes før folk har fått noe demokratisk "utdanning." Hvordan få kunnskap ut til kvinnene før valget? Stor utfordring. Folk er ikke godt informert på grasrotnivå. De vet om målet om kvinneandelen i regjeringen. Det er et behov for utdanning. Men selv om kvinnene ikke kan lese, har de noe å si men de vet ikke alltid hvordan.

Hvordan ser samfunnet på YWCA?

YWCA er en snublestein i samfunnets vanlige funksjon. Trakassering har forekommet ofte.

Byggingen av Sudan må skje fra bunnen. Ingen begynner på toppen av et hus.

Vedtak:

Kvinner over hele verden opplever daglig grove krenkelser av sitt menneskeverd. Én av fire kvinner opplever vold fra en av sine nærmeste og én av tre utsettes for vold generelt. I kriger og konflikter utsettes kvinner for uhyrlige overgrep. Kvinner er ofte de som bærer familier og lokalsamfunn, samtidig som kvinner blir særskilte mål for voldshandlinger. Slavehandelen har gjenoppstått i vår tid, ikke minst på vårt eget kontinent. Det handles i dag med kvinner som flyttes fra land til land og tvinges til å selge seksuelle tjenester. FN anslår at 700 000 kvinner i

Europa tvinges til å ta del i denne trafikken. Kjønnslेमlestelse av unge jenter er et annet eksempel på en grov og utbredt krenkelse av kvinners verd.

Norge fremstilles ofte som et foregangsland i kampen for kvinners rettigheter. Samtidig utsettes et stort antall kvinner i vårt land daglig for vold i hjemmene. Tusenvis av kvinner lever i prostitusjon, mange av dem som del av den organiserte slavehandelen. Kvinners lønnsnivå for samme arbeid ligger under menns, og på tross av at kvinner gjennom mange år har gjennomgått høyere utdanning på lik linje med menn, er det likevel ikke en jevn fordeling mellom kvinner og menn i styreverv og toppstillinger innenfor utdanning, i næringslivet og i kirken.

Kampen for å bedre kvinners situasjon er et spørsmål om anerkjennelse og implementering av rettigheter og ikke et spørsmål om hjelp eller veldedighet. På tross av over hundre års kamp for kvinners rettigheter gjenstår veldig mye før full likestilling mellom kjønnene er oppnådd.

Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig råd i Den norske kirke var samlet til møte 13. og 14. oktober 2005.

Komiteen

- Uttrykker at vold mot kvinner er et alvorlig brudd på menneskerettighetene og henger grunnleggende sammen med den generelle manglende likestillingen i samfunnet.
- Uttrykker glede over den nye regjeringens løfte om å inkorporere FNs kvinnekonvensjon (CEDAW 1979) i Menneskerettsloven.
- Gir den nye regjeringen støtte i bruken av en velbegrunnet forskjellsbehandling for å oppnå reell likestilling mellom kjønnene og i igangsettingen av et landsomfattende program for forskning på kvinnehelse.
- Ber om at regjeringen sikrer krisesentrene for kvinner en trygg økonomi. Det er uverdige at arbeidet for finansiering av egen virksomhet skal stå i veien for det viktige arbeidet som gjøres ved sentrene.
- Ber regjeringen sette kampen mot moderne slavehandel av kvinner høyt på sin dagsorden, både nasjonalt og internasjonalt.
- Ber regjeringen jobbe for at tiltak for bekjempelse av vold mot kvinner blir løftet opp i Norges internasjonale engasjement for utvikling, fred og forsoning.
- Ber regjeringen iverksette tiltak for at vold mot kvinner i hjemmene får plass i forskning og offentlig debatt. Fortielse utgjør noe av kjernen av dette store problemet i vårt samfunn.
- Ber regjeringen prioritere opprettelsen av voldsmottak og tilbud til voldsutøverne.
- Støtter Kirkerådets arbeid for likestilling slik dette er uttrykt i "Strategi for kjønnsspørsmål og likestilling i Den norske kirke."
- Ber om at Kirkerådet konkretiserer sitt mål om full likestilling i kirken, også for lederstillinger som biskoper og proster.
- Ber om at arbeidet med et kjønnsinkluderende språk i gudstjenester og liturgier fortsetter. I bibeloversettelser må man være oppmerksom på kjønnsperspektiv og språk, uten å tilsløre tekstenes patriarkalske kontekst og formuleringer.
- Ber Den norske kirke, i samarbeid med Kirkens ressursenter mot vold og seksuelle overgrep fokusere særskilt på vold mot kvinner.

- Ber Mellomkirkelig råd om, i samarbeid med Kirkens Bymisjon, å forsøke å få til et samarbeid med den ortodokse kirken og andre kirkesamfunn om menneskehandel og et kirkelig tilbud til prostituerte.

Videre vil KISP

- Uttrykke sin støtte til årets TV-aksjon som går til FOKUS og oppfordre menigheter og enkeltpersoner til å delta som bøssebærere og støtte opp om aksjonen. Den norske kirkes nord/sør-informasjon har utarbeidet et eget gudstjenestemateriell for markering av denne søndagen.
- Arbeide frem mot et seminar med fokus på vold mot kvinner og slavehandel med kvinner, i forkant av Tiåret mot vold sitt Europafokus i 2007.
- Be delegatene til Kirkenes Verdensråds generalforsamling om å bringe dette temaet inn i drøftelsene på generalforsamlingen i 2006.
- Se på mulighetene for en internasjonal konferanse om kvinnespørsmål i samarbeid med andre nasjonale og internasjonale aktører i anledning 30-årsjubileet for FNs Kvinnekonvensjonen i 2009.

Endelig vedtak skjer på epost

KISP 15/05 Håndvåpen

Innledning ved Stein-Erik Horjen, Kirkens Nødhjelp

Håndvåpen har kommet inn i regjeringsplattformen til den nye regjeringen.

Storbritannia gikk denne våren inn for Small Arms Treaty. Da gikk den norske regjeringen inn for dette også.

FNs Plan of Action fra 2001

Dilemmaet illegale håndvåpen: Alle legale våpen har en gang vært legale. Lite illegal våpenproduksjon.

Andre sentrale organisasjoner som setter focus på håndvåpen: Oxfam, Amnesty og International Action Network Small Arms, NISAT

Veldig mye fokus på tekniske, juridiske etc. spm

Det må gjøres noe i forhold til misbruk, etterspørsel og tilgjengelighet. Ingen mener seriøst at man skal forby alle håndvåpen. De fleste land vil også ha en mulighet for bruk av jakt og sportsvåpen.

Norge har høy våpentetthet, samtidig som få jaktvåpen er innblandet i kriminalitet.

”Who takes the bullet?” – Spørsmålet omkring håndvåpen har en vidtrekkende betydning, spesielt når det gjelder helse. De stedene der rettsvesenet og samfunnsstrukturene er svakest, der er utbredelsen av håndvåpen størst og utgjør størst fare. Skolevesenet rammes fordi barn ikke kommer seg på skolen pga vold, skolene blir rekrutteringsarena for kriminelle og voldelige miljøer, skolene er også konfliktarenaer der det blir konflikt.

Det dreier seg om situasjoner og områder der man har en væpnet konflikt og der det er mangel på myndige strukturer med kontroll. Der det ikke er nok mat, er det ofte mer enn nok våpen. De er billige og lett omsettelige og kan også brukes av barn.

Problemet er, som for eksempel i Sudan, at mange har våpen ut over de som er inn under våpenhvilen. Våpen gjemmes også unna. Kirker har gått in og tatt ansvaret for denne avvæpningen, dvs. innsamling av våpen.

Våpnene lever sitt eget liv, og flyter over grenser, særlig i Afrika der grensene er lite bevoktet. Dette fører også til økning av våpen utenfor konfliktområder.

Jordbruk, transport og næringsvirksomhet vanskeliggjøres i områder med mye våpen. Ødeleggelser forekommer. Bistands- og hjelpearbeidere utsettes for fare, og dette var også en av grunnene til at Kirkens Nødhjelp på nytt vil ta tak i dette problemet.

Fasteaksjonen 2006: Barn og ungdom ut av krig og krise. Beslutningspåvirkende kampanje (t-skjorter via menigheter til UD) – våpenproduksjon i Norge og overholdelsen av lovverket mht eksport.

Hva kan gjøres for å begrense spredningen av håndvåpen?

Den juridiske siden. Globalt lovverk – Arms Trade Treaty, regionale avtaler, nasjonale lovverk. Folkeavstemningen i Brasil 23. oktober er en del av en større kampanje for mobilisering mot håndvåpen i landet.

Sikkerhetssektoren, dvs. politiet, i mange land må styrkes (Malawi: en sykkel gjorde stor forskjell for en lokal politistasjon!).

Folk blir ikke tryggere av flere våpen.

Fra samtalen:

Legge til noe i vedtaket om investering av Oljefondets penger?

Finne, samle inn og ødelegge og gi tidligere soldater arbeid. Leiesoldatmarkedet i Afrika er i vekst.

Vedtak:

Utbredelsen av håndvåpen fører i mange land til alvorlige brudd på menneskerettighetene og store samfunnsmessige omkostninger. I arbeidet med å begrense disse skadevirkningene er det nødvendig å arbeide i forhold til både etterspørsel og tilgang til våpen, samt å begrense misbruket. KISP anerkjenner at begrensningen av skadevirkningene av håndvåpen må skje i forhold til etterspørsel, tilgang og begrensning av misbruk.

KISP vil understreke viktigheten av et velfungerende politi i folkets tjeneste. I enkelte land vil det være behov for å styrke ordensmakten, men kunnskap om hvordan spredningen av håndvåpen foregår tilsier at dette ikke bør skje gjennom utvidede fullmakter til politiet for bruk av håndvåpen.

KISP vil uttrykke sin støtte til den økumeniske arbeidet som gjøres for å støtte forslaget om forbud mot håndvåpen i Brasil.

KISP ber om at delegatene til Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Porto Allegre i Brasil, 2006, gjøres kjent med problemstillingen og initiativet.

KISP ber norske myndigheter om

1. å øke støtte og bistand til begrensnng av spredning av håndvåpen, ikke minst gjennom oppsporing, innsamling og destruksjon.
2. at Norge ser håndvåpen som et spørsmål om utvikling og menneskerettigheter, og ikke først og fremst som et spørsmål om sikkerhet og teknisk militært samarbeid.
3. at Norge krever sluttbrukererklæring ved salg av våpen og ammunisjon, også av allierte land.
4. at Det norske petroleumsfondet ikke investerer i håndvåpenproduksjon.
5. at Norge fortsatt jobber aktivt for en Arms Trade Treaty.

KISP 16/05 Handelsspørsmål - endelig vedtak

Fra samtalen:

Det har skjedd en del i WTO siden siste møte og utkast til tekst. Derfor et redigert utkast til uttalelse fra KISP.

Jordbruksforhandlingene i WTO bør ikke få for stor vekt. De tre store tingene, er jordbruk, GATS og NAMA. TRIPS er ikke en del av forhandlingene nå, men den kommer på bordet og regjeringen vil støtte dette.

Økt produksjon i Norge, USA og andre land hindrer fattige land å styrke sitt landbruk. G10-gruppen er mer restriktive på subsidiekutt til gode. Subsidier fører til overproduksjon som igjen fører til dumping, for eksempel av svinekjøtt fra Norge til Øst-Europa. Det er *subsidiene*, som bare rike land har råd til, som man må få gjort noe med.

Viktigheten av et multilateralt regelverk. Problemet er bilaterale avtaler, som for eksempel EU har.

Vi vet ennå ikke helt hvor løsningene ligger. I en uttalelse er det viktig å fokusere på problemene.

Vedtak:

Internasjonal handel er viktig for ethvert lands mulighet for utvikling. Likevel er det mange sider ved dagens internasjonale handelsregime som står i veien for utvikling i de fattigste

landene. I løpet av de siste ti – femten årene er handelsagendaen blitt utvidet og omfatter i dag nye sektorer som tjenester, investeringer, reguleringer og andre handelsrelaterte emner som f.eks. patentrettigheter. Økningen i antall internasjonale handelsavtaler vitner både om viktigheten av denne handelen og om en inkludering av langt flere land enn tilfellet var for bare ti år siden.

Internasjonal handel inngår i forvaltningen av Guds skaperverk. Til det beste for menneskene har Gud gitt oss muligheten til å dyrke jorden og dele godene mellom oss. Internasjonal handel må derfor være et middel for å sikre en rettferdig og bærekraftig fordeling av verdens goder mellom alle mennesker – fattig som rik. I forvaltertanken ligger det et påbud om at handel verken fører til utnyttning av mennesker eller naturressurser, men derimot reguleres av lover som sikrer en rettferdig fordeling og et bærekraftig virke.

Norge har lenge vært en forkjemper for menneskerettigheter også i andre deler av verden. KISP mener det er en helt avgjørende forutsetning at det internasjonale handelsregimet utvikles innenfor rammene av de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene. KISP er bekymret for en utvikling der internasjonal handel kan utvikle seg på bekostning av disse rettighetene, og mener at Norge må være tydelig i å prioritere en rettighetsbasert og utviklingsfremmende agenda i de internasjonale forhandlingene. KISP vil oppfordre Regjeringen til i større grad å søke allianser med land som deler denne utviklingspolitiske agendaen, framfor de mer tradisjonelle alliansene basert på våre nasjonale næringsinteresser.

KISP vil understreke viktigheten av et multilateralt handelssystem som en motvekt til bilaterale og regionale avtaler. I et multilateralt system vil alle land uansett størrelse og økonomiske situasjon være underlagt de samme reglene. Her vil også små og sårbare land lettere finne sine alliansepartnere.

De 147 medlemslandene i WTO er nå inne i nye forhandlinger i den såkalte Doha-runden (Utviklingsrunden). Noe av ideen med denne runden er å bøte på utfallet fra forrige forhandlingsrunde hvor flesteparten av utviklingslandene kom dårligere ut enn antatt. Beregninger viser at mange land ble påført store kostnader gjennom avtalen om immaterielle eiendomsrettigheter (TRIPS) og avtalen om handel med tjenester (GATS), mens de ikke fikk den tilgangen til markedene i Nord for jordbruksvarer og tekstilvarer, som de var lovet.

Den store gruppen med utviklingsland i WTO er ikke homogen hva gjelder handelsinteresser. Mens noen er opptatt av markedsadgang i Nord for sin eksportindustri (offensive interesser), er andre mest opptatt av å beskytte sine egne markeder mot billig import, ofte som et resultat av subsidier og dumping. Dette truer livsgrunnlaget til landenes egne bønder og arbeidere. Norge bør i første omgang jobbe for et differensierende handelsregime som fremmer økt markedsadgang for jordbruksproduserende u-land og gir både MUL og fattige bønder i mellominntektsland rett til å beskytte sin egen produksjon. Norge må i WTO jobbe for en avvikling av alle eksportsubsidier og en legitimisering av statlig støtte til landbruket som ikke på noen måte resulterer i eksport av overproduksjon. KISP gir sin fulle tilslutning til at et norsk bærekraftig landbruk er avhengig av statlig støtte, men mener at denne støtten må gis uavhengig av produksjon. KISP vil uttrykke en sterk bekymring for det presset som i WTO

legges på å redusere tollsatsene før støtten til landbruket har fått en ny form som ikke fungerer produksjonndrivende. Å starte med tollreduksjoner vil utelukkende komme det industrielle jordbruket til gode på bekostning av mindre og sårbare jordbruksprodusenter.

KISP vil også uttrykke bekymring for det presset som legges på mange utviklingsland for å utvide tjenesteavtalen (GATS). Mange steder vil dette føre til en privatisering og liberalisering av viktige tjenester som helse, utdanning og vannforsyning, og følgelig kunne innskrenke disse grunnleggende rettighetene for de aller fattigste. Norge må jobbe for en restriktiv utvidelse av GATS-avtalen hvor utviklingslandenes rett til å unnta slike tjenester fra avtalen opprettholdes. Dette må også gjelde for bilaterale handelsavtaler som Norge inngår i regi av EFTA. Innfrielse av grunnleggende menneskerettigheter må ikke gjøres betinget av velstand.

Videre vil KISP henstille den norske regjeringen til å ikke la kravet om markedsadgang på norsk fisk komme i veien for fattige lands rett til å utvikle en egen næringsstrategi for denne sektoren. Vi vil understreke det behovet fattige lands fiskere har for beskyttelse av sin næring for å opprettholde sitt eget livsgrunnlag.

Til slutt må Norge jobbe aktivt for en revidering av TRIPS-avtalen. Dette er lovet i avtalen fra Uruguay-runden, men har enda ikke funnet sted. I dag opplever mange fattige land at store multilaterale selskaper benytter deres tradisjonelle kunnskap og biologiske mangfold til å tjene store penger ved hjelp av patentrettighetene i TRIPS-avtalen. Norge må ta den økte bekymringen til mange utviklingsland på alvor og kreve at informert samtykke og en rettferdig utbyttedeling blir slått fast i TRIPS-avtalen. Norge må også støtte u-landene i deres motstand mot avtalens konsekvenser for mulighetene til selv å produsere dataprogramvare og de hindringer som legges for generell teknologioverføring.

Mens det er Regjeringens konstitusjonelle ansvar å føre forhandlingene på vegne av Norge, er det Stortinget som skal gi mandatet for disse forhandlingene. KISP vil gi sin tilslutning til de punkter i den nye regjeringens plattform som omhandler åpenhet rundt de norske forhandlingsposisjonene. Internasjonale handelsavtaler dreier seg ikke bare om norske næringsinteresser, men også om utvikling for verdens fattige og sikring av deres menneskerettigheter.

KISP 17/05 Tusenårsmålene og "Make Poverty History"

Orientering ved Gunstein Instefjord, Kirkens Nødhjelp, og Einar Braathen, NIBR/Attac

Gunnstein Instefjord:

"Make Poverty History". Opprinnelig en britisk kampanje og britene har tatt ledelsen i G8-forhandlingene. Kirkens Nødhjelp vil sette fokus på følgende:

- En mer rettferdig verdenshandel
- Sletting av u-landsgjelden
- Mer og bedre bistand

Svakheten og kritikken mot den har vært at den er topptung. Oxfam og Action Aid dominerer ofte. Oxfam har fått kritikk for å ha spilt for tett opp til den britiske regjeringen.

Hva som skjer videre er uklart. Men man ønsker å videreføre kampanjen i ulike former. Den var opprinnelig knyttet til de viktige møtene i 2005, WTO, G8. I forhold til G8 kom det største gjennomslaget.

Det er en frykt for at gjeldsslette går på bekostning av bistand. Det skal ikke settes krav om liberalisering for gjeldsslette.

Den nye regjeringen ser ut til å være mer reformvennlig med hensyn til de store institusjonene, som for eksempel Verdensbanken og FN. Man bør ikke ha for store forventninger til FN og fattigdomsbekjempelse. Menneskerettighetsdebatten er viktigere og mange er bekymret når det gjelder fremtiden for menneskerettighetene. Dette er et større problem enn skuffelsen over erklæringen fra FN-toppmøtet. Det viktige på FN-toppmøtet var gjennomslag for katastrofehandtering. G8-toppmøtet viktigere for fattigdom enn FN-toppmøtet.

Tusenårsmålene har vært uhyre viktig fordi de har vært mobiliserende i forhold til fattigdomsbekjempelse og hiv/aids. Tusenårsmålene, med alle sine svakheter, har fungert og levert. Det som er den største utfordringen er å få en sammenheng mellom Tusenårsmålene, det som skjer i Verdensbanken og det som gjøres i de enkelte land. PRSP – Poverty Reduction Strategi Papers. Viktig å gjøre Tusenårsmålene til et mer operativt rammeverk.

Einar Braathen, NIBR:

Jobber mest med Afrika. Bondeorganisasjoner i 4 land. Gjenoppbygging av det som har blitt rasert av markedliberalisering, finansiell krise. Det er ikke en eneste offentlige krone som kommer lokal matproduksjon til gode, ikke bare subsidier, men jordbruksveiledning og kunnskapsspredning. Det er ikke noe marked for de fattige bøndene. Det burde vært et lokalt marked, men dette er brutt sammen. Jordbruket er mer selvberging enn det noen gang har vært, stikk i strid med hva som var tankegangen ba markedliberaliseringen. De støttetiltakene som skulle ha hjulpet til, dvs. samspillet mellom offentlig og privat, er borte.

Tiltak: Sikre landene mot dumping. Eksportmarkedet kan vær viktig for de mest sentrale delene, men for det store flertall er det viktige å utvikle et lokalt marked. Viktig å sikre ved handels- og tollpolitikk. Å fokusere på mathandel er veldig defensivt. Det er viktigere med beskyttelse.

Norge har et forhandlingskort. De norske bøndene. Man kan legge på bordet toll og subsidier, i bytte for for eksempel beskyttelse av afrikanske bønder. Liberalisering, som et gode i seg selv, slik den norske regjeringen har gjort hittil, er drømmeslott.

”Fattigdomsreduksjon” er ”lip service.” Retorisk skifte i Poverty Reduction Strategi Papers.

Legge vekt på universelle ordninger. Den skandinaviske modellen med universell velferdsordning og beskatning av de rikeste er faktisk veldig bra. Det er mange i de fattige landene som er i ferd med å bli styrtrike.

Tusenårsmålene legger stor vekt på sosiale tjenester, men det er jo det å ha inntekt som er en positiv vei ut. Ellers blir det mye veldedighet. Lett å putte penger inn i sosiale tjenester. Men hva er utslaget på fattigdom på lang sikt? Sykdommer blir borte og landsbyer får rent vann, men det gir ikke inntekter. Alt for mye er på markedsliberalistene side. Det må bygges nasjonale handlingsrom med sterk nasjonal beskyttelse. Når Kina og India nå brukes som bevis for at markedsliberalisme fungerer, er dette feil. Kina har hatt beinhard kommunisme og India et sosialistisk system som har fått disse to landene på fote.

Fra samtalen:

Bistand knyttet til oljeproduksjon. Oljekrisen for fattige oljeimporterende land. Spiser opp bistanden og mer til. Legge oljeinntekter til et konjunkturfond for disse skjevhetene.

Norge burde gå i spissen for å introdusere en ekstraordinær beskatning av oljeinntekter og mineralforekomster internasjonalt – det er veldig tilfeldig hvor disse naturrikdommene befinner seg.

Spenning i Tusenårsmålene mellom veldedighet og det lagsiktige, strukturelle. Absolutt fattigdom burde være mulig å fa bukt med. Tusenårsmålene er veldig fokusert på ekstrem fattigdom, lite på hvordan man skal få til varige forandringer. Det er vanskelig å være mot nødhjelp, men man må få til strukturelle endringer. Det store skrittet fra LiveAid til Live8, er skrittet vekk fra veldedighet og fokus på strukturelle endringer.

Umulig å forholde seg til Make Poverty History som én kampanje. Det er mange initiativer og ulike utfordringer i ulike land.

Vedtak:

KISP takker for orienteringene.

KISP 18/05 Orienteringssaker

1. Protokoll fra KISP/AU 22.06.05 og 08.09.05
2. Referat fra møte i Menneskerettighetsutvalget 14.02.05
3. Referat fra møte i Menneskerettighetsutvalget 28.04.05
4. Rapport fra konsultasjon i regi av Kirkenes Verdensråd, Lovisenberg 27. – 30. april 2005
5. Biskop Wagles tale på markeringen av 60-årsdagen for bombingen av Hiroshima 6. august 2005
6. Protokoll fra KUIs prosjektkomite 01.03.05
7. Protokoll fra KUIs prosjektkomite 19.05.05
8. Tiåret mot vold: Bygg freden! Midtveisrapport 2001-2004
9. Brev til Stortingets justiskomite: Finnmarksloven må ligge innenfor Folkerettens krav

10. Brev til biskopen i Nord-Hålogaland: Orientering om uttalelse om Finnmarksloven fra Mellomkirkelig råds arbeidsutvalg og Komitéen for internasjonale spørsmål
11. Brev til den amerikanske ambassaden i forbindelse med FN-toppmøtet
12. Europa-symposium 8. oktober, Oslo Militære Samfund (muntlig orientering)
13. Asyl- og flyktningsaken til Kirkemøtet (muntlig orientering)
14. Midtøstensaken (muntlig orientering)
15. Alternative Globalisation Addressing People and Earth (AGAPE) Call – A Call to Love and Action
16. Protokoll fra KUIs prosjektkomité 20. september 2005

Vedtak:

KISP tar sakene til orientering.

KISP 19/05 Prosedyre for godkjenning av KISP-protokoll

Vedtak:

Protokoll fra KISP godkjennes på mail innen en uke etter utsendelse.

KISP 20/05 Vara til KISP

Vedtak:

Sekretariatet forespør Ragnhild Dybdal, dr. psykol., Krisepsykiatri, RBUP, og Guro Almås, student, statsvitenskap, om å bli varamedlemmer til KISP.

KISP 21/05 Neste møte

Neste møte i KISP blir 2. og 3. mars 2006.

Protokollen er godkjent på e-post 31.10.05.

DEN NORSKE KIRKE

Den norske kirkes nord/sør-informasjon

KUIs prosjektkomité
MKR
KISP

Dato: 27.09.2005

Vår ref.: 03/25-26 EH

Deres ref.:

Protokoll fra møte i KUIs prosjektkomité 20.september 2005 kl.11.00-16.00

Sted: Kirkens Hus, Rådhusgt.1-3, møterom Borg.

Til stede:

Kari Jordheim (leder), Ketil Michelsen, Torill Rusaas, Inger Kjersti Lindvig, Britt Arnhild Lindland, Ola Smeplass, Svein Erik Tøndel Andersen (KN) (fra kl. 12.45), Estrid Hessellund (sekr.)

Forfall:

Jan Bjarne Sødal, Vigdis-Merete Rønning (FGI), Signe Kvamen.
Knut Refsdal har fått ny stilling og stiller sin plass som representant for NKR til disposisjon.

Åpning: v. Britt Arnhild Lindland.

Sak18/2005: Godkjenning av saksliste og protokoll fra siste møte.

Vedtak: Protokoll fra møte 19.mai 2005 og dagens saksliste ble godkjent.

Sak 19/2005: Orienteringssaker:

- a) Diakoni-samling Sør-Hålogaland bispedømme (Mosjøen) 3.-5.6.: Ole Smeplass og daglig leder refererte fra samlingen med bl.a "Trosopplæring som diakonal utfordring i menighetene", "Syng håp", Hustavle-gudstjeneste (Skaperverkets dag) mv.
- b) MKRs møte i Stavanger 26.-27.5.: KUIs årsrapport & regnskap 2004 + Virksomhetsplan 2005 ble godkjent. Andre saker, forberedt av KUI: Oppfølging av hiv/aids-saken på KM2003; Bispedømmenes samarbeidsavtaler med andre kirker.
Protokoll fra MKRs møter sendes KUIs prosjektkomité til orientering.
- c) UKM i Alta 16-20.6.: Daglig leder deltok med presentasjon og markedsføring av "Positiv"-boka.
- d) Brev fra NORAD (17.08.05) med godkjenning av årsrapport og regnskap for 2004 var vedlagt innkallingen.
- e) Diakonitreff i Borg bispedømme 15.10.2005 "Tverkulturell diakoni – med fokus både lokalt og globalt". KUI vil bidra med bl.a. "Syng håp" og info-stand.

- f) Møte 22/9 "Justice doesn't come cheap!". KUI er vertskap for et informasjonsmøte med Ms. Carmencita Karagdad fra Filippinene (medl. av KV's eksekutivkomité), i samarbeid med stiftelsen IGNIS, Changemaker og Filipinsk ressurscenter i Oslo.
- g) Status for regnskap/budsjett 2005 ble fremlagt til orientering.
- h) Inger Kjersti refererte fra "Grønn messe" lokalt, og Britt Arnhild fra fagdag i Nidaros "Diakonidaros".

Sak 20/2005: Virksomhetsplan og budsjett for 2006

Utkast var vedlagt innkallingen. Virksomhetsplanen skal være hos NORAD innen 1. oktober.

Vedtak: KUIs prosjektkomité godkjenner virksomhetsplan og budsjett for 2005 med de kommentarer som fremkom i møtet.

Sak 21/2005: Årets prosjekter og fremdrift

2.1. Nettsidene: Johannes Nag er ansatt som ny web-redaktør i Kirkerådet. Han skal arbeide med trosopplæring, gudstjenestereformen og KUI (opp til 10 %).

Camilla Oulie Mikkelsen arbeider (i regi av LVF) på et kommunikasjonsprosjekt om hiv&aids, der hun har valgt å knytte seg opp mot KUIs nettsider (prosjektbeskrivelse var vedlagt innkallingen).

2.2. Globalt gudstjenesteliv:

- Nord/sør-søndag: liturgisk materiell "Drømmefanger" er laget i samarbeid med TV-aksjonen og sendt ut i Menighetssending 2/2005 (primo juni) på bokmål og nynorsk. Det fokuserer på TV-aksjonens tema (vold mot kvinner). TV aksjonen er sø.23.okt.

- MR-søndag: Tema "Jeg var fremmed...". Fokus på a) flyktninger og asylsøker i Norge, b) internflyktninger i andre land, c) taterne i Norge. Ferdiggjøres i løpet av september på bokmål og nynorsk.

MR-søndag 2006: Aksjon Håp har søkt og fått tilsagn om samarbeid med MKR/KUI om materiell til denne dagen.

- Skaperverkets dag (trefoldighetstiden): liturgisk materiell er laget og sendt ut i Menighetssending 2/2005 (primo juni). Brosjyre vedlagt innkallingen.

- Verdens aidsdag (1.12.): Liturgisk materiell er laget og sendt ut i menighetssending 3/2005, primo september. (Vedlagt innkallingen).

- Globalt kontekstuell salmeverksted, 28.-31.8.2005.

Daglig leder rapporterte fra et arbeidskrevende, men vellykket arrangement med gode tilbakemeldinger fra både de "eldre" innen for verdenskirkemusikken og fra yngre nye krefter.

Verkstedet arbeidet med

- 1) å definere begrepet "kontekstuell salme": jordbundet, folke-fokusert, Kristus-sentrert
- 2) å definere "burning issues" for salmer som hjelper mennesker til å forstå og gjenkjenne sine liv i lyset av evangeliet (ex. global rettferd, hiv&aids, fred/forsoning, identitetsbygging o.a.)
- 3) å presentere og kommentere deltakernes nyskrevne tekster/melodier
- 4) å verdsette diversitet i det ekumeniske fellesskap
- 5) å oppleve og være til stede i hverandres spirituelle uttrykk (morgen- og kveldsbønn, gudstjeneste)

- 6) å la eldre og yngre salme- og musikk-folk fra hele verden møtes
- 7) å tenke fremover (konkrete fotskritt)

Arrangementet var et økumenisk og organisasjonsmessig spleiselag (MKR/OVF, KUI/NORAD, IKO, KN, Areopagos, NMS, Frikirken/NKR, Betanien, KV, LWF/ELCA) med et budsjett på kr 170.000.

Verkstedet sluttet av med en åpen sangkveld i Første Metodistkirke, Oslo. Rapport vil ble utarbeidet – innen utgangen av året (KUI og IKO hovedansvarlige).

KUI har søkt og fått godkjent en oppfølgings-workshop av det globale gudstjenesteverkstedet på KVs generalforsamling i Brasil, februar 2006 (Mutirão) "Global Contextual Church Song&music Workshop". Ansvarlige er: Peter og Betty Arendt, Danmark, Sindre Eide, IKO, Kirsti Guvsam, Samisk kirkeråd (og norsk delegat), Estrid Hessellund, KUI.

- Gudstjenestelivet på KM 2005 (14.-19.11.). Daglig leder har sammen med Audhild Kårstad, Sindre Eide, Betty & Peter Arendt (DK) ansvaret for åpnings- og avslutningsgudstjeneste, morgen- og kveldsbønner, samt en "Syng håp!"-workshop for lokale kor og musikkinteresserte i menigheter i og rundt Lillehammer.

2.3. Vennskapsmenigheter

Rapport fra Vennskapskonferanse i Hamar 29.-30.april var vedlagt innkallingen. Komiteen drøftet oppfølging i 2006 og anbefaler et regionalt venns-kapsseminar, enten

- 1) i Agder/Telemark og evt. Stavanger bispedømme, eller
- 2) i Møre og Bjørgvin bispedømme

2.4. Kultur møter og besøk fra Sør : se Globalt salmeverksted (ovenfor).

2.6. Tiår mot vold: Bygg freden! Intet nytt.

2.7. Forbruk og rettferd.

Nasjonale arbeidsgruppe for "Forbruk og rettferd" har hatt sitt 3.møte 6. juni og 4. møte 18.aug. Referat var vedlagt innkallingen.

Planleggingen av konferanse for alle ressursgruppene 12.-14. nov. på Sjusjøen fjellstue forkant av Kirkemøtet skrider frem. *Søknad om økonomisk støtte vedlagt (se sak 22/2005)*.

2.8. Kunnskaps om Nord/Sør-spørsmål:

- "POSITIV". Bibelrelatert hiv & aids-materiell for ungdom.

Oppfølging i Norge viktig i forhold til kateketer, folkehøyskoler, fagblader (for diakoner, kateketer og prester).

Etter ønske fra MKR (juni 2005) er oversettelse til engelsk satt i gang - til bruk på KVs generalforsamling og den globale aidskonferansen Toronto, aug 2006.

Laurie MacGregor, KN, er engasjert til oversettelsesarbeidet som ferdiggjøres innen 1.oktober. UNAIDS er søkt om støtte til produktet. Det undersøkes om trykningen kan legges til Brasil (via kontakt til katekeseavdelingen i IECLB).

- Norden-FOCCISA (hiv & aids): Estrid orienterte om møte i core-group i Sverige 22.-25.8. og fremdrift for materialet (Zambia, Mosambik, Danmark og Norge utarbeider refleksjons-, bibelstudie- og praktisk idé-materiell på engelsk, portugisisk, dansk/norsk – til bruk for alle land i det sørlige Afrika og Norden). Ferdig til presentasjon på KVs generalforsamling febr.2006 (Mutirão-workshop og stand).

2.9. Prosjektstøtte (se sak 22 /2005)

2.10. Kirkelig refleksjon om nord/sør-spørsmål:

”Solidariske skritt”: IKO forlag planlegger å utgi heftet i november i serien

”Trosopplæring i praksis”. (KUI kjøper inn X antall hefter til rabattpris).

2.11. Kompetanseheving: Studietur til Kenya/Tanzania 16.-1.11. Prosjektbeskrivelse var vedlagt innkallingen – og prosjektleder ble ønsket god tur!

2.12. Internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning (se sak 23/2005)

2.13. Nettverk. Møte 22.9. ”Justice doesn’t come cheap!” (se oven for sak 19 f)

Sak 22/2005: Søknader om prosjektstøtte

a) *Søknad om støtte til nasjonal samarbeidskonferanse om Forbruk og rettferd, Sjusjøen fjellstue 12.-14.11.2005*

Vedtak:

Det bevilges kr.30.000,- til prosjektet under henvisning til KUIs årsplan (tiltak 2.7)

b) *Søknad fra Kirkevergene i Agder/Telemark om støtte til informasjonsvirksomhet i 20 prestegjeld etter studietur*

Samtidig gjøres oppmerksom på at samme søker har trukket tidligere innvilget søknad (KUI sak 5 a/2005) på kr.10.000,- Denne støtten er derfor aldri blitt utbetalt.

Vedtak:

Det bevilges kr.10.000,- til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for informasjonsstøtte.

c) *Søknad fra Asker og Vardåsen menighet/2.Asker KFUK-KFUM-speidere om støtte til informasjonsarbeid om Sri Lanka og speiding på Sri Lanka.*

Vedtak:

Det bevilges kr. 4.000,- til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for informasjonsvirksomhet, som innbefatter info-tiltak i Norge og ikke reisevirksomhet til utlandet.

d) *Søknad fra komiteen for Frigjøringsgudstjeneste 2005 (øumenisk tiltak 4.nov)*

Vedtak:

Det bevilges kr.2.500,- til prosjektet under henvisning til KUIs virksomhetsplan, tiltak 2.2. (Globalt gudstjenesteliv)

e) *Søknad fra Skåre menighet og Haugesund kommune om støtte til ”Barn er bra”-festivalen 9.-20.okt. 2005*

Vedtak:

Det bevilges kr.10.000,- til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for informasjonsstøtte.

Sak 23/2005: Strategi for internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning.

På bakgrunn av vedtak på siste KUI-møte (sak 14/2005) hadde Kari, Estrid og Svein Erik et møte med Atle Sommerfeldt 12.09.

Atle var meget innforstått med dette anliggende og villig til å delta i den videre prosess. Komiteen foreslår å starte med et åpent dialogseminar (motiveringsseminar) med flg elementer:

- a) Åpningsopplegg v. Atle Sommerfeldt: "Verdier og visjoner omkring internasjonale og globale perspektiv i kirkelig utdanning. Hvordan er sammenhengen vi står i i forhold til den verdensvide kirke, og hvordan skal den prege våre utdannelser og fagplaner?" (foreløpig formulering)
- b) Inger Kjersti Lindvig: "Hva jeg har sett/ikke sett ved gjennomlesning av fagplaner"
- c) En representant for fagplan-arbeid på en utdannelseinstitusjon: "Sett fra mitt sted..."
- d) Åpen dialog om mulige tiltak (modul-utvikling o.a)

Forslag til dato: 6.april 2006

Oppgaver innen neste møte:

Lage liste med navn over strategiske personer til seminaret: Kari og Inger Kjersti

Spørre Atle om dato: Estrid.

Oppjustere listen over fagplaner: Inger Kjersti

Brev sendes ut rett etter neste møte.

Sak 24/2005: KUI – ny informasjonsbrosjyre

Signe, Estrid og grafiker Torbjørn Graff Hugo har jobbet med saken. Utkast ble sendt ut pr. e-mail 15.9.

Komiteen gledet seg over både idé, format, bilder og tekst.

Det var ønske om å trykke den i 4000-5000 eks. til utsendelse både i forbindelse med kurs for nye menighetsråd og med utsendelse av perm til fasteaksjonen 2006.

Pris for opp til 5000 eks undersøkes.

Svein Erik kontakter Leila Valvik Raustøl, KN, vedr. utsendelse som vedlegg til fasteaksjonspermene (2.200 eks).

Vedtak: Komiteen godkjente brosjyren med de kommentarer til endringer som fremkom i møtet.

Sak 25/2005: Ny strategiplan for perioden 2007-2010.

Rammeavtalen med NORAD løper tom 2006, hvorefter en ny 4-årig rammeavtale må forhandles på bakgrunn av en ny strategiplan. Denne skal være NORAD i hende innen 1.mars 2006.

KUIs prosjektkomité er ansvarlig for å utarbeide strategiplanen. Må forelegges MKR/AU på møte i desember 2005.

Komiteen drøftet føringer og rammer: vektlegging av de 5 hovedpilarer: Globalt gudstjenesteliv, Hiv&aids, Vennskapsrelasjoner, Forbruk & rettferd og Prosjektstøtte, men fortsatt detaljert og tydelig i forhold til NORADs retningslinjer.

Strategidokumentet til Den norske kirke tas med i betraktning.

Vedtak: Følgende oppnevnes som arbeidsgruppe for redigering/nyformulering av den nye strategiplanen: Kari Jordheim, Britt Arnhild Lindland, Estrid Hessellund. Øvrige komité-medlemmer kommer med innspill pr.e-mail innen 1.november. Utkast forelegges komiteen på neste møte 22.11.

Sak 26/2005: Eventuelt og de neste møter

Årets siste møte er 22.november kl.13.00-17.30 – med etterfølgende middag. (Merk endret tidspunkt!)

Development Education/utviklingspedagogikk/folkeopplysning
tas opp som sak på neste møte. Hallvard Smørgrav fra Folkehøgskolenes internasjonale utvalg har sagt ja til å innføre oss i temaet (kl.14-15).

Vedtak: Møtedatoer for 2006:

ti. 24. januar kl.11-16

ti. 9.mai

ti. 19.september

ti. 21. november

Med vennlig hilsen

Kari Jordheim /sign/
Leder KUIs prosjektkomité

Estrid Hessellund
Prosjektleder KUI
Direkte innvalg: + 47 2293 2888

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Den norske kirkes nord/sør-informasjon

MKR, KISP KUIs prosjektkomité

Dato: 12.12.2005

Vår ref: 05/419-1 EHE

Deres ref:

Protokoll fra møte i KUIs prosjektkomité tirsdag 22. november 2005 kl. 13-17.30 (+ middag).

Sted: Kirkens Hus, Rådhusgt.1-3, møterom Borg.

Til stede:

Kari Jordheim (leder), Toril Rusås, Inger Kjersti Lindvig, Britt Arnhild Lindland (fra kl.14), Jan Bjarne Sødal, Signe Kvamen, Vigdis-Merete Rønning (FGI), Estrid Hessellund (sekr.)

Forfall:

Svein Erik Tøndel Andersen (KN), Ketil Michelsen, Ola Smeplass

Gjest: Hallvard Smørgrav, Folkehøgskolenes internasjonale utvalg (kl.14-15)

Åpning v. Jan Bjarne Sødal

Sak 27/2005: Godkjenning av saksliste og protokoll fra siste møte

Vedtak: Protokoll fra møte 20.september 2005 og dagens saksliste ble godkjent.

Sak 28/2005: Orienteringssaker

- a) Diakonitreff i Borg bispedømme 15.10.05 for ansatte og frivillige. Tema: "Tverkulturell diakoni" – om diakoni over kulturgrenser, lokalt og globalt, og om grønne felleskap i våre menigheter. Toril og Estrid deltok – og orienterte.
- b) Ny brosjyre, klistermerke, KUI plakat (brosjyren var vedlagt innkallingen). Komiteen uttrykte tilfredshet med resultatet.
- c) Åpningsgudstjeneste KN& Bibelselskapet 13.12. (Trefoldighetskirken). Daglig leder er spurt om å legge opp og medvirke.
- d) KISP-møte 13.-14.10. Referat vil bli sendt ut når det foreligger.
- e) Besøk av pedagogikk-professor Manfredo Wachs, Brasil, uke 41. Daglig leder orienterte om hans deltakelse i bl.a. trosopplæringskurs og regionale/lokale seminar.
- f) Erfaringskonferanse om trosopplæring i Nidaros 19.01.2006. KUI deltar med workshop og stand.
- g) KFUK-KFUM Global: Signe orienterte om "Søsken sammen"-prosjektet, et samtaleopplegg/familiepakke som skal komme 3 ganger i året og som man kan abonnere på. Mer info sendes til komiteens medlemmer.
- h) Vigdis-Merete orienterte om Global Infos seminar på Hønefoss 12.11. "Syng håp, dans fred".
- i) Regnskapsoversikt pr.1.11.05 (ble delt ut på møtet). Vi tilstreber å gå i balanse mht. Norad-bevillingen (1 mill kr).

Sak 29/2005: Årets prosjekter og fremdrift

2.1. *Nettsidene*: Johannes Neg og Camilla Oulie Mikkelsen (i regi av LVF) har startet samarbeidet om Camillas kommunikasjonsprosjekt. Johannes har fars-permisjon neste halve år, og en vikar vil bli tilsatt fra 1.des.

2.2. *Global gudstjenesteliv*:

- Nord/sør-søndag – ”Drømmefanger” – søndag avholdt 23.10. i forb.m TV-aksjonen. Positiv erfaring å jobbe med gudstjenesteopplegg i tilknytning til TV-aksjonens sekretariat. Neste år har ”Leger uten grenser” fått TV-aksjonen.
- MR-søndag: Tema ”Jeg var fremmed...”. Fokus på a) flyktninger og asylsøker i Norge, b) internflyktninger i andre land, c) taterne i Norge. Sendt ut medio september.
- Liturgisk materiell til Verdens aidsdag (1.12.) er sendt ut og ligger på nettet.
- Globalt kontekstuell salmeverksted, 28.-31.8.2005. Rapport vil foreligge innen slutten av året.
- Gudstjenestelivet på KM 2005, misjonsseminar, kulturkveld + Syng håp-workshop i Lillehammer under Kirkemøtet. Daglig leder informerte.

2.3. *Vennskapsmenigheter*

Ingen avgjørelse tatt mht regionalt vennsapsseminar neste år (jmf. KUI sak 21/2005). Vil bli drøftet først i det nye år i MKRs sekretariat.

2.4. *Kulturmøter og besøk fra Sør* : se Globalt salmeverksted (ovenfor).

2.5. Oppfølgings-workshop på KV's generalforsamling i Brasil, februar 2006 (Mutirão). Estrid orienterte om fremdriften.

2.6. *Tiår mot vold*: Bygg freden!. Intet nytt.

2.7. *Forbruk og rettferd*.

- Nasjonal arbeidsgruppe for ”Miljø, forbruk og rettferd” hadde sitt 5.møte 18.10. Referat var vedlagt innkallingen.
- Konferanse for alle ressursgruppene 12.-13.nov. på Sjusjøen fjellstue forkant av Kirkemøtet: Britt Arnhild og Estrid orienterte. Rapport m. evaluering vil komme.
- Brev med forslag om prosjektsamarbeid med Sør-Hålogaland bispedømme var vedlagt innkallingen. Daglig leder drøftet det med representanter på Sjusjøen. Søknad til KUI vil evt. komme i 2006.

2.8. *Kunnskaps om Nord/Sør-spørsmål*:

- ”POSITIV”. Bibelrelatert hiv & aids-materiell for ungdom. Utgivelsen på engelsk er på gang (til bruk på KV's generalforsamling, Brasil, febr. 2006, og den globale aidskonferansen Toronto, aug 2006). 100 ex er trykket i Norge og 900 ex trykkes pt. i Brasil. UNAIDS har innvilget å betale produksjonen (oversettelse & trykking). KUI er ansvarlig for prosjektets gjennomføring. (Har søkt om utsettelse for regnskapsavleggelse hos UNAIDS fra 30.11. til 15.12. pga. langsom saksgang til/fra Brasil).

2.9. *Prosjektstøtte (se sak 31/2005)*

2.10. *Kirkelig refleksjon om nord/sør-spørsmål*:

”Solidariske skritt”: Utgivelsen på IKO forlag vil foreligge omkring nyttår (i serien ”Trosopplæring i praksis”). KUIs medlemmer vil kunne kjøpe heftet med 30 % rabatt på neste møte.

2.11. *Kompetanseheving*: Studietur til Kenya/Tanzania 16.-1.11. Estrid gav muntlig referat fra en opplevelsrik og utbytterik tur. Rapport vil komme.

2.12. *Internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning (se sak 32/2005)*

2.13. *Nettverk*: RORG-seminar på Trollvasshytta 23.-24.11. Programmet var vedlagt innkallingen. Inger Kjersti og Estrid deltar pva KUI.

Sak 30/2005: Development Education/utviklingspedagogikk/folkeopplysning. Hallvard Smørgrav fra Folkehøyskolenes internasjonale utvalg og RORGs styre innledet til samtale om

Sak 29/2005: Årets prosjekter og fremdrift

2.1. *Nettsidene*: Johannes Neg og Camilla Oulie Mikkelsen (i regi av LVF) har startet samarbeidet om Camillas kommunikasjonsprosjekt. Johannes har fars-permisjon neste halve år, og en vikar vil bli tilsatt fra 1.des.

2.2. *Global gudstjenesteliv*:

- Nord/sør-søndag – ”Drømmefanger” – søndag avholdt 23.10. i forb.m TV-aksjonen. Positiv erfaring å jobbe med gudstjenesteopplegg i tilknytning til TV-aksjonens sekretariat. Neste år har ”Leger uten grenser” fått TV-aksjonen.
- MR-søndag: Tema ”Jeg var fremmed...”. Fokus på a) flyktninger og asylsøker i Norge, b) internflyktninger i andre land, c) taterne i Norge. Sendt ut medio september.
- Liturgisk materiell til Verdens aidsdag (1.12.) er sendt ut og ligger på nettet.
- Globalt kontekstuel salmeverksted, 28.-31.8.2005. Rapport vil foreligge innen slutten av året.
- Gudstjenestelivet på KM 2005, misjonsseminar, kulturkveld + Syng håp-workshop i Lillehammer under Kirkemøtet. Daglig leder informerte.

2.3. *Vennskapsmenigheter*

Ingen avgjørelse tatt mht regionalt venns-kapsseminar neste år (jmf. KUI sak 21/2005). Vil bli drøftet først i det nye år i MKRs sekretariat.

2.4. *Kulturmøter og besøk fra Sør* : se Globalt salmeverksted (ovenfor).

2.5. *Oppfølgings-workshop* på KVs generalforsamling i Brasil, februar 2006 (Mutirão). Estrid orienterte om fremdriften.

2.6. *Tiår mot vold*: Bygg freden!. Intet nytt.

2.7. *Forbruk og rettferd*.

- Nasjonal arbeidsgruppe for ”Miljø, forbruk og rettferd” hadde sitt 5.møte 18.10. Referat var vedlagt innkallingen.
- Konferanse for alle ressursgruppene 12.-13.nov. på Sjusjøen fjellstue forkant av Kirkemøtet: Britt Arnhild og Estrid orienterte. Rapport m. evaluering vil komme.
- Brev med forslag om prosjektsamarbeid med Sør-Hålogaland bispedømme var vedlagt innkallingen. Daglig leder drøftet det med representanter på Sjusjøen. Søknad til KUI vil evt. komme i 2006.

2.8. *Kunnskaps om Nord/Sør-spørsmål*:

- ”POSITIV”. Bibelrelatert hiv & aids-materiell for ungdom. Utgivelsen på engelsk er på gang (til bruk på KVs generalforsamling, Brasil, febr. 2006, og den globale aidskonferansen Toronto, aug 2006). 100 ex er trykket i Norge og 900 ex trykkes pt. i Brasil. UNAIDS har innvilget å betale produksjonen (oversettelse & trykking). KUI er ansvarlig for prosjektets gjennomføring. (Har søkt om utsettelse for regnskapsavleggelse hos UNAIDS fra 30.11. til 15.12. pga langsom saksgang til/fra Brasil).

2.9. *Prosjektstøtte (se sak 31/2005)*

2.10. *Kirkelig refleksjon om nord/sør-spørsmål*:

”Solidariske skritt”: Utgivelsen på IKO forlag vil foreligge omkring nyttår (i serien ”Trosopplæring i praksis”). KUIs medlemmer vil kunne kjøpe heftet med 30 % rabatt på neste møte.

2.11. *Kompetanseheving*: Studietur til Kenya/Tanzania 16.-1.11. Estrid gav mundtlig referat fra en opplevelsrik og utbytterik tur. Rapport vil komme.

2.12. *Internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning (se sak 32/2005)*

2.13. *Nettverk*: RORG-seminar på Trollvasshytta 23.-24.11. Programmet var vedlagt innkallingen. Inger Kjersti og Estrid deltar pva KUI.

Sak 30/2005: Development Education/utviklingspedagogikk/folkeopplysning. Hallvard Smørgrav fra Folkehøyskolenes internasjonale utvalg og RORGs styre innledet til samtale om

ovennevnte begreper. I forbindelse med Sør-evalueringen, som ble gjort av RORG-organisasjone i 2003, ble det anbefalt (bl.a. av Stian van der Merwe fra Sør-Afrika) at organisasjonene ble seg mer bevisste på sin informasjonstrategi. Det resulterte i første omgang i et "posisjonspapir", som KUI også har sluttet seg til. Her er Development Education/utviklingspedagogikk/folkeopplysning sentrale begreper. Men fortsatt strever man med definisjonen av en "global folkeopplysningspedagogikk".

Dette skal ytterligere drøftes på RORGs årlige Trollvasshytta-seminar 23.-24.11. (der Inger Kjersti, Vigdis-Merete og Estrid deltar).

Komiteen drøftet spesielt sammenhengen mellom den nordiske modell / Grundtvigs tanker om folkeopplysning og Paulo Freires frigjøringspedagogikk.

Hallvard Smørgrav orienterte videre om prosjektet "Pedagogikk for de rike" i regi av Folkehøgskolenes internasjonal utvalg. Tenkning er at "de rike" i virkeligheten også er undertrykte av systemer og trenger "frigjøring" i forhold til press-krefter i samfunnet (tid, mote, media, forbruk etc). Foreløpig jobber man med utvikling av et program i forhold til ungdom (rollespill, teater, om å forsterke samtalen og undringen).

Vedtak:

Prosjektkomiteen takker Hallvard Smørgrav for innføringen i spennende temaer, og vil følge opp debatten i sitt videre arbeid.

Sak 31/2005: Søknader om prosjektstøtte

- a) Støtte til Frigjøringsgudstjenste 4.11.2005, som ble bevilget på forrige møte (NOK 2.500,-) er trukket tilbake pga avlysning. Pengene er utbetalt, men vil bli tilbakebetalt.

Vedtak: tatt til etterretning.

- b) Søknad fra Lynor om støtte til videofilmprosjekt om anti-stigmatisering av hiv-positive.

Vedtak:

Komiteen anser søknaden som spennende og anliggendet viktig og i tråd med Dnk's engasjement for hiv&aids. Men KUI avslår søknaden, da det også søkes NORAD om midler direkte. Om prosjektet ikke får midler fra NORAD, vil det være mulig å komme tilbake til KUI med en søknad i 2006 innen for en støtteramme av 5.000-15.000 NOK.

- c) Søknad fra "Sabeels Venner i Norge" om støtte til Palestina-arrangement i Bergen 22.-23.1.2006

Vedtak:

Søknaden innvilges med NOK 7.500 under henvisning til KUIs virksomhetsplan (2.6. Tiår mot vold)

Sak 32/2005: Strategi for internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning.

(Ref.sak 23/05). Komiteen drøftet det videre forløp.

Vedtak:

Dato for dialogseminar er i samråd med Atle Sommerfeldt fastsatt til torsdag 20.april 2006.

Tidpunkt: kl.10-16. Sted: Kirkens hus, rom A+B. (Bekreftet).

Kari samordner invitasjonsliste og sender til Estrid. Medlemmer av KUIs prosjektkomité oppfordres til å delta om overhodet mulig.

Estrid sender ut brev medio desember med dato-varsel og beskrivelse av hensikten med seminaret.

Inger Kjersti oppjusterer rekken av fagplaner fra utdanningsinstitusjonene, og ber om at de også sendes til *Vigdis-Merete.*

Vigdis-Merete ordner med Global Info's utstilling fra Rwanda i Kirkens hus i uken omkring seminaret.

Sak 33/2005: Strategiplan for KUI 2007-2010

Utkast til ny strategiplan for 2007-2010 var vedlagt innkallingen.

Komiteen drøftet bl.a

- Hva skal være KUIs visjon / versus hovedmål?
- Hvor omfattende skal avsnittet "rammer" være?
- Prioriteringen av satsningsområder/aktiviteter.

NORAD har innkalt til orienterende møte 8. desember om føringer o.a. for ny rammeavtaleperiode. Signe Kvamen møter pva KUI.

Vedtak:

Strategiplanen sendes til behandling på MKR/AU 12 desember med de kommentarer som fremkom i møtet.

Planen tas opp på neste KUI-møte 24. januar, før den rettes opp og sendes til NORAD innen 1.3.2006.

Sak 34/2005: Eventuelt og neste møte

Ti. 24. januar kl.13-17.30 (NB endret møtetid!)

Saker til behandling: Strategiplanen, Misjonsdokumentet fra Kirkemøtet 2005, Kirke-helse-rapporten 2005 – hvilken betydning har resultatene vedr. internasjonal diakoni for KUI?

Med vennlig hilsen

Kari Jordheim /sign/
Leder KUIs prosjektkomité

Estrid Hessellund
Daglig leder KUI
Direkte innvalg: 23081276

DEN NORSKE KIRKE
Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Den norske kirkes nord/sør-informasjon (KUI)

Til: KUIs prosjektkomité, KISP, Mellomkirkelig råd

Dato: 30.01.2006

Vår ref: 05/419-5 EJJ

Deres ref:

Protokoll fra møte i KUIs prosjektkomité tirsdag 25. januar 2006 kl. 13-17.30.

Sted: Kirkens Hus, Rådhusgt.1-3, møterom Nidaros.

Til stede:

Kari Jordheim (leder), Toril Rusås, Britt Arnhild Lindland (fra kl.14), Ketil Michelsen, Ola Smeplass, Signe Kvamen, Vigdis-Merete Rønning (Global info), Estrid Hessellund (sekr.)

Forfall:

Inger Kjersti Lindvig, Jan Bjarne Sødal, Svein Erik Tøndel Andersen (KN)

Åpning v. Ketil Michelsen

Sak 01/2006: Godkjenning av sakliste og protokoll fra siste møte

Vedtak: Protokoll fra møte 22.november 2005 og dagens sakliste ble godkjent.

Sak 02/2006: Orienteringssaker

- a) Erfaringskonferanse om trosopplæring i Nidaros 19.01.2006. Spennende dag med 70 deltakere. KUI deltok med stand og verksted "Solidariske skritt".
- b) KISP-møte finner sted 2.-3.mars. Kari og Estrid deltar. Ny KISP-rådgiver er Gard Lindseth, som starter 1.2.06. Neste møte i MKR er 9.-10.mars (Oslo).
- c) Møte med miljøvernminister Helen Bjørnøy 23.1.06. Estrid deltok sammen med Olav Fykse Tveit, Hans Jürgen Schorre, Gard Lindseth og Lars Ove Kvalbein. Et godt møte med informasjon om og drøfting av Dnk's engagement på Miljø, forbruk & rettferd, felles påvirkningsmuligheter i verdiformidling, mulige dialogtiltak og støtteordninger.
- d) Ny flytteprosess i Kirkens hus: De sentralkirkelige råd (inkl. KUI) flytter opp i 5. og 6.etasje i overgangen mars-april. KUI får kontor i 5.etasje sammen med MKR (avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål).
- e) "Kirkelig nettverk for integrering av flyktninger og innvandrere" har dagsseminar 27.1. i Kirkens hus. KUI deltar med stand. ("Jeg var fremmed..."-heftet fra 1998 er stadig aktuelt).
- f) Nordisk Ekumenisk Kvinnokomité holder kvinnekongress i Sigtuna, Sverige, 15.-18.juni. Estrid er bedt om å holde foredrag "Att leva gott är att leva ansvarsfullt" og ha workshop om "Hiv och aids som kyrklig utmaning".

Sak 03/2006: Årets prosjekter og fremdrift

2.1.Nettsidene: Kristin W. Haugstvedt er vikar for Johannes Neg, som har fars-permisjon frem til sommeren. Hun jobber nå med oppdatering av KUIs nettsider.

2.2.Global gudstjenesteliv:

- KV generalforsamling Brasil 14.-23.2.: "Gud, i din nåde, omskap verden". KUI deltar som arrangør av workshop på Mutirão om Globalt kontekstuell salmearbeid, deltar i Assembly koret o.a. som berører våre temafelt (hiv&aids, miljøspørsmål), der det er muligt.
- Liturgisk materiell til bruk søndag 12.2.2006 er sendt ut til norske menigheter – og ligger på nettet (+ på liturgidatabasen på både norsk og engelsk).
- Oppfølgingsmateriell (Bibelstudier, liturgisk stoff, temastoff) tenkes utgitt etter generalforsamlingen. Et samarbeid mellom Norges kristne råd, KUI o.a.
- Nord/sør-søndag (okt). Tenker å ta kontakt med "Leger uten grenser" som har årets TV-aksjon.
- MR-søndag: Tema "Aksjon håp". Samarbeid med Aksjon håp-sekretariatet er avtalt.
- Globalt kontekstuell salmeverksted, 28.-31.8.2005. Rapport var vedlagt innkallingen.
- Syng håp: Seminarer/gudstjenesteverksteder i Stokke (Vestfold) 15.1., Sentralkirken, Oslo (Metodistkirken) 28.1., Lofoten 16.-20.3., Island 9.-14.5. Estrid deltar sammen med Sindre. Byåsen menighet, Trondheim, hadde radiogudstjeneste 22.1. med sitt "Syng håp"-kor. Boka er solgt i 4.500 ex, og trykkes nå i 3.opplag.

2.3. Vennskapsmenigheter

Regionalt vennsapsseminar avtalt med Møre bispedømme (+ Bjørgvin og Nidaros). Dato: 12.-13.januar 2007. Samarbeid mellom MKR, KUI, SMM, Global info, KN og Møre bd. Planlegging starter 18.4.06.

2.4. *Kultur møter og besøk fra Sør* : planlegger sang/musikk-turné med musikkstudenter fra Ruhija (Tanzania) sept. 2006 (Borg/Hamar bd ?).

2.6. *Tiåret mot vold: Bygg freden!*

2.7. *Forbruk og rettferd*.

Nasjonal arbeidsgruppe for "Forbruk og rettferd": Møte 20.12.05 med referat fra Sjusjønseminaret var vedlagt innkallingen.

Max Havelaar Norge ønsker navneendring til Fairtrade / Max Havelaar . Drøfting pågår.

2.8. Kunnskaps om Nord/Sør-spørsmål:

- "POSITIV". Bibelrelatert hiv & aids-materiell for ungdom. Brukt med suksess i Hoeggen menighet, Trondheim, med konfirmanter og ungdom.

Oversettelse til engelsk er ferdig, sponset av UNAIDS. 1000 ex er trykket i Brasil til bruk på KV's generalforsamling. Skal brukes på workshop (Mutirão) og i programpost "Ecumenical conversations". 200 ex. tas med til Norge til bruk på den internasjonale AIDS-konferansen i Toronto, aug.2006. Her deltar Stig Lægdene pva. Mellomkirkelig råd, og Jan Bjarne Sødal pva KUI og NKR. (Koordinering via KN og Gunnar Stålsetts sekretær, Oslo).

2.9. Prosjektstøtte (se sak 04/2006)

2.10. Kirkelig refleksjon om nord/sør-spørsmål:

"Solidariske skritt": Boka ble utlevert på møtet. Lanseringsseminar blir holdt mandag 6.2. i Oslo.

2.11. *Kompetanseheving*: Studietur til Kenya/Tanzania 16.-1.11.05: Rapport var vedlagt innkallingen.

2.12. *Internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning* (se sak 05/2006)

2.13. *Nettverk*: RORG-seminar på Trollvasshytta 23.-24.11.05. Referat var vedlagt innkallingen sammen med informasjon om "Pedagogiske lunsjmøter" for RORG. KUI/Estrid starter ti.7.3. med presentasjon av "Solidariske skritt" ut fra søsterkirke-teologi og -pedagogikk.

Sak 04/2006: Søknader om prosjektstøtte

a) Søknad fra Hoeggen menighet til ledertreningshelg om hiv&aids (Positiv)

Vedtak: Det bevilges kr. 1365,- til prosjektet under henvisning til KUIs virksomhetsplan (2.8.

Kunnskap om nord/sør-spørsmål)

- b) *Søknad fra Bamboo College Norway om støtte til prosjektet Tragic Beauty – en AcoArt utstilling.*

Vedtak:

Søknaden avslås, begrunnet i at det søkes andre NORAD-midler til prosjektet. KUI komiteen er positiv til anliggendet, som falder i tråd med Den norske kirkes engasjement for miljø og globale spørsmål. Prosjektledelsen oppfordres derfor til å kontakte lokale kirker i forbindelse med utstillingen, spesielt med henblikk på konfirmant- og ungdomsgrupper.

- c) *Søknad fra Norges KFUK-KFUM Trøndelag krets om støtte til etikkseminar i forb.m. volleyballtreff for konfirmanter.*

Vedtak:

Det bevilges kr.2.000,- til seminaret under henvisning til KUIs virksomhetsplan (2.7 "Forbruk og rettferd").

- d) *Søknad fra Sør-Hålogaland bispedømmeråd om støtte til prosjekt "Utveksling norsk og samisk ungdom i Nord Salten og Sør Afrika" (del av forsoningsprosjekt)*

Vedtak:

Det bevilges kr.10.000,- til prosjektet under henvisning til KUIs virksomhetsplan (2.6. Ti-året mot vold. Bygg freden.). Det åpnes mulighet for å komme tilbake med tilleggsøknader på slutten av året eller neste år.

Det er ønskelig at informasjon om prosjektet viderefremmes via KUIs nettsider.

- e) *Søknad fra Skjeberg prestegjeld om forberedelsesprosjekt til fasteaksjonen for konfirmanter o.a. ungdommer*

Vedtak:

Det bevilges kr. 3000,- til prosjektet under henvisning til KUIs virksomhetsplan (2.2. globalt gudstjenesteliv).

Sak 05/2006: Strategi for internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning.

Jmf. referat fra siste møte (sak 32/05).

Dato for dialogseminar: torsdag 20.april 2006, kl.10-16 i Kirkens hus.

Brev ble sendt ut før jul. Det er kommet positiv respons fra Misjonshøyskolen og Kirkelig Utdanningssenter i Nord. Mellomkirkelig råd ønsker å være med som samarbeidspartner.

Fremdrift: Nytt brev sendes ut primo mars. Påmeldingsfrist 5.april. Det serveres gratis kaffe og lunsj. MKR (v. Olav Fykse Tveit) og Misjonshøyskolen vil komme med innspill. Diakonhjemmets høyskole spørres om det samme. Dronning Mauds Minne inviteres også.

Inger Kjersti, Kari og Estrid samordner programmet. Kari leder dagen.

Sak 06/2006:

Søknad om ny rammeavtale og Informasjonsstrategi for KUI 2007-2010

Utkast var vedlagt innkallingen (Søknad i NORAD-mal, KUIs vedtekter (vedlegg 1), KUIs informasjonsstrategi (vedlegg 2) og "Resultater fra forrige rammeavtaleperiode" (vedlegg 3).

Mellomkirkelig råd/AU behandlet KUIs forrige utkast på møte 12.12. med flg. kommentarer og vedtak: MKR/AU stiller seg bak forslaget til strategiplan for KUI. En vil spesielt be KUI legge

vekt på at ungdomsperspektivet synliggjøres i planen. – Den foreløpige Strategiplan 2007-2010 ble tatt til etterretning.

Dette anliggende er forsøkt innarbeidet i foreliggende utkast. Hele dokumentet går igjen til behandling i MKR/AU d. 2.2. (siste behandling innen fristen til NORAD 1.3.).

Vedtak:

Søknad om rammeavtale 2007-2020 og KUIs informasjonsstrategi sendes til behandling på MKR/AU 2.februar 2006 med de kommentarer som fremkom i møtet.

Sak 07/2006: KUI og misjon

Misjonsdokumentet fra KM 2005 var vedlagt innkallingen.

Ola Smeplass innledet til en drøfting av misjonsaspektets betydning i KUIs arbeid:

Kirkens misjon ble på kirkemøtet på Lillehammer i 2005 definert slik:

Sammen med hele den verdensvide kirke dele budskapet gjennom dialog, forkynnelse, fortelling og nærvær. Menighetene bes i vedtaks form om å være medvandrere gjennom dialog, deling og nærvær.

KUI - Kirkens nord/sør-informasjon er et ressurscenter som har som formål å drive opplysningsarbeid, kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid om nord/sør og utviklingsproblemer

Hovedmålet er, basert på en kristen etisk forståelse av menneskeverdet, å styrke menighetens arbeid for fred, global rettferdighet, solidaritet og vern om skaperverket.

KUI ønsker å være menighetens idé- og ressursbank i disse spørsmålene.

Når det gjelder menighetenes misjonsengasjement

- arbeider KUI ut fra at det ligger mye misjonsengasjement i menighetene, men at det av og til trengs kunnskaper om hvordan dette skal settes ut i praksis

- kan KUI være veiviser i praktisk misjonsarbeid og internasjonalt diakonalt arbeid

- kan KUI bidra til dialog og nærvær ved å legge til rette for møter mellom mennesker fra ulike deler av verden

- kan KUI bidra til å øke kunnskapsnivået om forholdene andre steder i verden gjennom informasjonsarbeid.

- kan KUI bistå med materiell i holdningsskapende arbeid

Komiteen var enig i at det ikke er vanntett skodd mellom misjon, diakoni og ekumenikk, og at KUI er en "misjonal ressurs" inn i arbeidet med vennsaksarbeid og møter med mennesker fra Sør (dialog, deling, nærvær), gjennom kunnskapsformidling og holdningspåvirkning (materiell, nett-sider, kurs, seminar mv).

Komiteen mente at KUI burde bli markedsført som en "misjonal ressurs", og Ola Smeplass ble oppfordret til å skrive et innlegg til Kirkeaktuelt.

Sak 08/2006: Kirke-helse-rapporten, 2005

"Kartlegging av diakonalt helsearbeid innen Den norske kirke". Sammendrag + utvalgte tabeller var vedlagt innkallingen.

Kari innledet til drøfting av hvilken betydning resultatene vedr. internasjonal diakoni har for KUI (spesielt "diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet/bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid og miljøvern").

Rapporten viser at aktiviteten er størst i menigheter der det finnes diakoner. Det er bra engasjement (82 %) på bistand/menneskerettighetsarbeid, jevnt fordelt på alle bispedømmer, mens engasjementet er sprikende på miljø. Her er en tydelig utfordring til økt innsats i bispedømmer utenfor Bjørgvin, Oslo og Sør-Hålogaland.

Vedtak: Komiteen tar med seg informasjonen fra Kirke-Helse-rapporten i sitt videre arbeid.

Sak 09/2006: Regnskap KUI 2005

Regnskap for KUIs virksomhet ble fremlagt. Det er i 2005 (for første gang) ført som eget prosjektrekskap under Kirkerådets regnskaper og vil rutinemessig bli revidert av Riksrevisjonen ved deres kontroller av Kirkerådets regnskap for året.

Regnskapet viser et forbruk på lønn & administrasjon på kr.575.600 + prosjektstøttekostnader på 500.367, totalt 1.075.967. Dette betyr at NORAD-millionen er brukt, i tillegg til tilskuddene fra OVF og andre organisasjoner (71.350) som vedrører Global salmekonferanse. Det gjenstår et overskudd på kr.143.618 (oppgjorte bankkonti fra tidligere år, salgsinntekter o.a.).

I prosjektrekskapet må 3202 Globalt gudstjenesteliv og 3205 Globalt salmeverksted ses i sammenheng.

Sak 10/2006: Eventuelt og neste møte

KFUK-KFUM Global: Signe orienterte om "Søsken sammen"-prosjektet, et samtaleopplegg/familiepakke som skal komme 3 ganger i året og som man kan abonnere på.

Neste møte: tirsdag 9.mai kl.11-16.

Eksempel på "Solidariske skritt" v. Torill, KUIs årsrapport 2005, info om innkomne projektrapporter 2005, orientering om Salten-Sør-Afrika-prosjektet (Rolf Steffensen ?), KN-info (fasteaksjonen, kontakt til bispedømmene o.a.), "Ungdom og KUIs nettsider" – hvordan får vi ungdom i tale? Hvordan kan vi finne vår nisje? – nett-medarbeider Kristin W. Haugstvedt utfordres til å delta og komme med innspill.

Tirsdag 19.september

Tirsdag 21.november

Med vennlig hilsen

Kari Jordheim /sign/
Leder KUIs prosjektkomité

Estrid Hessellund
prosjektleder KUI

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Telefon: styreleder Jan Benj. Rødner 23 33 26 60 koordinator Anders Huuse Kartzow 23 08 13 40

Referat fra møte i Samarbeidsrådet 28. september 2005, i Unity senter Møllergata 23. Vertskap Holistisk Forbund

Til stede

Britt Strandlie Thoresen	Baha'i-samfunnet
Egil Lothe	Buddhistforbundet
Hoa Tran	Buddhistforbundet
Vebjørn Horsfjord	Den norske kirke
Robert Hercz	Det Mosaiske Trossamfund
Jan Benj. Rødner	Det Mosaiske Trossamfund
Marit Kromberg	Norges Frikirkeråd
Jens-Petter Elvestad	Holistisk Forbund
Kathrine Stenberg	Holistisk Forbund
Lars Gule	Human-Etisk Forbund
Bente Sandvig	Human-Etisk Forbund
Karima Solberg	Islamsk Råd
Are Svendsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Espen Lynne Amundsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Gørild Beatrice Bendixen	Kristensamfunnet
Kirsten Thomassen	Kristensamfunnet
Anders Huuse Kartzow	Koordinator (ref.)

1 Godkjenning av innkalling, sakliste og saker til eventuelt

Sak 4B, utstillingen "Gud har 99 navn", tas opp under punkt 4.3.: HL-senteret.
Til eventuelt: DMTs representant ønsket å ta opp håndtering av dødsannonser i Aftenposten.

2 Godkjenning av STL referat

STL-ref 150605. Rettelse til pkt 1. Merknadene gjaldt pkt 9 og 10 på saklisten, ikke pkt 8 og 9.

3 Referater

- AU-referat 13/9/2005: Godkjent
- AU-referat 17/8/2005: Godkjent
- AU-referat 4/8/2005: Godkjent

Leder informerte om at koordinator vil ta ut pappapermisjon fra 1. mars og ut mai.
Barbro Sveen vikarierer for koordinator i 50% stilling under koordinators fravær.
Hun har vært koordinator tidligere.

4 Orienteringer

- Postliste.
Utgående post går til rådsmedlemmer som kopi.

2. Oslo-koalisjonen.

Egil Lothe informerte. Ga uttrykk for at det var problematisk at Oslokoalisjonen enda ikke hadde formulert vedtekter for sin organisasjon. Viktig at dette kommer i gang, og at STL er med på disse drøftelsene. Lothe oversender forslag til STL, slik at saken kan forberedes i AU. Dessuten behov for en bredere gjennomgang av Oslokoalisjonens virksomhet for STL. Forslag om å avholde STL-møte på Institutt for menneskerettigheter og at man her kan orientere bredere om Oslokoalisjonens arbeid.

3. HL-senteret.

Britt Strandlie Thoresen (BST) informerte. Navnet på senteret ble beholdt etter at DMT gikk imot navneendring i likhet med STL. Overlevering av HL-senteret til brukerne den 30. august. Dessuten i gang med å ansette forsker til L-delen.

Thoresen la så frem problemstilling omkring åpning av senteret 23. august 2006, og behovet for å ivareta Livssynsminoritetene under utstillingen. Rådet diskuterte saken og understreket viktigheten av at L-delen ble ivarettatt. Enighet om at vi kan etterlyse HLs innsats på dette området, men STL kan neppe jobbe frem noe her på egen hånd.

Vedtak: Thoresen sender AU forslag til brev til HL om behovet for å ivareta L-delen.

Gud har 99 navn: BST informerte kort om utstillingen og Stavangers søknad om å få denne til Norge. Dessuten samtaler mellom HL-senteret og Samarbeidsrådet om å arbeide sammen for å få utstillingen til Norge. Leder informerte om de budsjettmessige sidene ved utstillingen, og understreket at Samarbeidsrådet ikke kunne gi noen økonomiske garantier om å få utstillingen til Norge. Dette er HL-senteret klar over. Ny regjering og relevant statsråd/sekretær vil bli kontaktet for å forhøre seg om muligheten for å støtte dette prosjektet.

Rådet diskuterte utstillingen og om dette var noe STL burde satse på. HEF understreket at dette falt utenfor det forbundet ønsket å støtte, men vil ikke stå i veien for at dette var et STL arrangement. Noen av rådets medlemmer var usikre på om utstillingen, i sin nåværende form, passet STL, og var usikre på om den vil gi mer eierskap til noen medlemmer enn andre og at dette var uheldig. Mulighet at STL overlater til andre å gjøre dette, men at STL støtter prosjektet moralsk. Andre mente at det var mulig å finne et kompromiss og at den kunne bearbeides på en måte som bevarte kunstnerisk integritet og eierskap. AU jobber videre med saken og informerer STL underveis.

4. Vi går et stykke vei sammen

Koordinator informerte

5. STL-forum

Koordinator informerte

4A Opprydding av dobbeltmedlemsskap mellom Dnk og øvrige trossamfunn, og mellom øvrige trossamfunn

Leder informerte om arbeidet som er gjort i forhold til opprydding av dobbeltmedlemsskap. Viste til utkast til brev fra Kultur- og kirke departementet som vil gå til personer over 15 år som er dobbeltregistrert mellom Dnk og annet trossamfunn. Brevet er sendt STL for tilbakemelding og leder understreket at det var viktig at STL ga innspill til hvordan AU skulle jobbe videre med dette.

Rådet diskuterte saken. Flere av rådets representanter ga uttrykk for den krenkelse flere av medlemmer opplevde i forhold til å være urettmessig oppført i Dnks register og samtidig bli møtt med et slikt brev. Rådet diskuterte, uten å konkludere, om brevet skal gå fra Brønnøysundregisteret eller ikke. HEF mente at om brevet ble sendt fra denne instans ville registeret oppheve sin egen nøytralitet. Dnk og Frikirkerådet gjorde Rådet oppmerksom på at de hadde hatt sondering i forkant av møtet og blitt enige om at kirkerådets reviderte forslag til brev kunne være riktig å sende ut. Forslaget innebærer at formuleringene forbedres slik at en beklagelse blir tydelig. Brevet blir dessuten et varsel om sletting. I brevet vil det forklares at det antas at vedkommende er feilregistrert og at han/hun vil bli slettet hvis det ikke kommer noen reaksjon. Det vil ikke bli opplyst om hvilket annet trossamfunn vedkommende er opplyst å tilhøre.

Rådet tok dessuten opp andre problemstillinger i tilknytning til dobbeltregistreringer. Leder understreket at det var viktig å ta dette steg for steg.

- Frikirkerådet og Dnk avklarer endelig om forslag til brevet kan være en løsning, eller om man må foreta seg noe mer før det blir sendt ut.
- Finne metoder som er egnet for å rydde opp i dobbeltregistreringer mellom øvrige tros- og livssynssamfunn. Rådet understreket at det var viktig at øvrige tros- og livssynssamfunn ryddet opp internt først og at dette skjer så snart som mulig.
- Undersøke nærmere kravet om kompensasjon ift merarbeid knyttet til oppryddingen, og at tros- og livssynssamfunn har tapte inntekter fordi Dnks medlemstall var/er lavere enn antatt pga dobbeltregistreringer.
- Opprettelse av teknisk utvalg/komite som kan undersøke hvordan Dnks medlemsregister kan forbedres og rutiner knyttet til inn- og utmelding av tros- og livssynssamfunn.

Vedtak: STL nedsetter et arbeidsutvalg som har fullmakt til å jobbe videre med problemstillingene. Arbeidsutvalget består av Vebjørn Horsfjord, Lars Gule, Dag Nygård og Jan Benj. Rødner. Kommer med forslag på tilbakemelding på utkast til brev fra departementet.

5 Rett til å være et helt menneske – rett til et åndelig liv

Samarbeidsrådet er invitert av Kirkerådet til å delta i arbeidsgruppe for å arrangere konferansen: "Rett til å være et helt menneske – rett til et åndelig liv". Konferansen er planlagt avholdt i oktober 2006. Marit Kromberg (AU) sitter i arbeidsgruppen og informerte rådet.

Marit kom med utfordring til rådets medlemsorganisasjoner om å reflektere over hvordan deres filosofi/teologi var i forhold til de som ikke forstår de intellektuelle sidene ved troen. Er de velkomne? Hvilke ev. problemer har de?

6 Utvikling av logo og webprofil for STL

Leder og koordinator informerte kort om arbeidet som har vært gjort i forhold til dette.

AU-møtet vedtok å be designbyrået Ravn å utvikle logo og webforside, fordi de ble vurdert til å være den rimeligste og mest seriøse leverandør. Ravns midlertidige utkast til logoer og webforside ble sendt ut til rådsmedlemmene i forkant av møtet og de ble bedt om å komme med tilbakemeldinger på disse under møtet.

Flere mente at logoene liknet for mye andre organisasjoners logo og at det dermed var behov for å gjøre dem mer distinkt. Flere representanter mente at det ville være riktig å bruke initialene i forbindelse med logoen. Leder mente at sirkel/jordklode ga assosiasjoner til at man jobbet med globale utfordringer og at logoen som liknet en paraply ville være et mer riktig valg. Dessuten tilbakemelding på at bildet av sneen og vannet som banner var litt lettvin. Det er også viktig å tenke igjennom hvilke farger som lar seg kombinere med svart/hvitt utskrift og kopiering. Koordinator arbeider videre med saken.

7 Østlandske lærerstevne

Arbeidsgruppen som jobber med å planlegge denne fikk tilbakemelding på at bare STL-materiell skulle vises frem på stand. De enkelte tros- og livssynssamfunn ble oppfordret til å melde fra om folk som kan ta i et tak på standen.

8 Høringsbrev

Forslag til STL-uttalelse ang. høringsbrev om endring av utlendingsforskriften vedrørende familiejenforening.

Vedtak: STL vedtar forslaget.

Utkast til STL-uttalelse ang. høringsbrev om forslag til endring i ekteskapsloven.

Vedtak: STL vedtar forslaget.

9 Møteplan for STL 2. halvår og 1. halvår.

a) 2. halvår 2005:

Neste møte, 27 oktober, er på Slemmestad hos Sanatan Mandir Sabha.
Felles avreise med båt fra Aker Brygge (båt 253) klokken 1620, ankomst 1652. Hjemreise med buss fra Slemmestad sentrum (5 min. å gå)
Siste møte 1. desember.

b) Forslag møteplan for 1. halvår 2006.

26 januar
23. februar (årsmøte)
6. april
23. mai.

11 Eventuelt

DMTs representant tok opp problemet med at Aftenposten ikke tar inn dødsannonser i helgene. For jøder i Norge kan dette være et problem fordi varsling om dødsfall som skjer nær helgen ikke kan skje før etter at avdøde er gravlagt. Ifølge jødedommen må nemlig den avdøde gravlegges så snart som mulig, normalt en eller to dager etter dødsfall.

STL diskuterte saken og det var enighet om at STL kunne ta opp dette med Aftenposten. STL så dette i sammenheng med andre spørsmål, blant annet tekst vedrørende symbolbruken i Aftenposten ved dødsannonser som har vært problem for andre medlemmer. Når disse spørsmålene er kartlagt tar AU initiativ til møte med Aftenposten om denne saken. Medlemmene oppfordres til å meddele AU hva slags problemer de eventuelt måtte ha på dette området.

Oslo, den 3. oktober 2005

Anders Huuse Kartzow
koordinator

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Telefon: styreleder Jan Benj. Rødner 23 33 26 60   koordinator Anders Huuse Kartzow 23 08 13 40

Referat fra møte i Samarbeidsrådet 27. oktober 2005 i Nyveien 6, Slemmestad, hos Sanatan Mandir Sabha.

Til stede

Britt Strandlie Thoresen	Baha'i-samfunnet
Egil Lothe	Buddhistforbundet
Hoa Tran	Buddhistforbundet
Vebjørn Horsfjord	Den norske kirke
Jan Benj. Rødner	Det Mosaiske Trossamfund
Marit Kromberg	Norges Frikirkeråd
Dag Nygård	Norges Frikirkeråd
Sidsel Smith-Meyer	Holistisk Forbund
Lars Gule	Human-Etisk Forbund
Bente Sandvig	Human-Etisk Forbund
Karima Solberg	Islamsk Råd
Are Svendsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Espen Lynne Amundsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Ram Saroop	Sanatan Mandir Sabha, Norway
Mangat Rai Sharma	Sanatan Mandir Sabha, Norway
Anders Huuse Kartzow	Koordinator (ref.)

Før møtet: Vertskapet fortalte om tempelet/forsamlingslokalet og hinduismen.

1 Godkjenning av innkalling, sakliste og saker til eventuelt

Saker til eventuelt: Britt Strandlie Thoresen meldte sak om Israel, Ram Saroop meldte sak om jordskjelvkatastrofen i Sør-Asia.

Marit Kromberg informerer om konferansen "Retten til å være et helt menneske – rett til et åndelig liv" under 4) Orienteringssaker.

2 Godkjenning av STL referat

STL-ref 280905. Godkjent.

3 Referater

a) AU-referat 101005. Godkjent.

4 Orienteringer

a) Postliste. Tatt til orientering.

b) Oslokoalisjonen.

Dag Nygård orienterte kort om Oslokoalisjonens arbeid. Oslokoalisjonen arbeider med en rammeavtale med UD, der UD sikrer Oslokoalisjonens drift. Eierskapet ligger i Mellomkirkelig Råd og Samarbeidsrådet. Disse må komme sammen for å utarbeide vedtekter for OK. Det ble vedtatt at AU avgjør hvem som skal representere STL i dette arbeidet.

Det ble imidlertid gitt uttrykk for at det var naturlig at STL ble representert av lederen.

Britt Strandlie Thoresen informerte om Bahaistudenter som nektes adgang til Iranske universitet pga sin tro og spurte på om Oslokoalisjonen kunne arbeide med dette. Dag Nygård viste til at Oslokoalisjonen ikke er en aktivistorganisasjon eller overvåkningsorgan, men primært arbeider med dialog som metode. Det var derfor ikke aktuelt for Oslokoalisjonen å gå inn i dette.

Leder informerte rådet om at han og Marit Kromberg den 10. oktober hadde møtt en delegasjon fra Georgia, invitert av Oslokoalisjonen, der de hadde informert om STL.

c) HL-senteret.

Britt Strandlie Thoresen informerte. Hun løftet frem saken om åpning av HL-senteret på bakgrunn av brev fra STL der det ble spurt om markering av Livssynsdelen ved åpningen av senteret. Rådet etterspurte mer informasjon om hva som var tenkt i forbindelse med åpningen. BST sender dette til STL-representantene for konkrete tilbakemeldinger og forslag til forbedringer.

d) Vi går et stykke vei sammen.

Neste møte hos Filadelfia menighet i Oslo 16. november.

e) STL-forum.

Koordinator orienterte kort om første STL-forum. La vekt på behovet for å finne et mer egnet sted for arrangementet til neste år. Forslag om å inngå samarbeid med andre organisasjoner med egnet lokalitet, eller finne fast sted i kulturinstitusjon eller lignende. AU og koordinator arbeider videre med dette.

f) Konferansen "Retten til å være et helt menneske – rett til et åndelig liv"

Marit orienterte om arbeidet i planleggingsgruppen. Konferansen finner sted 3. november 2006 i Clarion Hotell, Oslo. Den vil fokusere på hvordan man kan ivareta åndelige behov for psykisk utviklingshemmede og andre med forstandshandikapp. Særlig vil tre områder bli belyst: 1) Hva sier msk.rettene om dette. 2) Hva betyr selvbestemmelse innenfor dette problemområdet 3) Hvem har ansvaret for disse menneskene i forhold til å ivareta åndelig behov.

Planleggingsgruppen arbeider med å få statsminister Jens Stoltenberg til å komme for å snakke om statens religionspolitikk ift disse utfordringene.

Marit mente Stoltenberg bør få innspill fra STL på dette.

Rådet diskuterte problematikken og det ble løftet frem at det var behov for å forholde seg mer aktivt til dette. Hva slags tilbud kan tros- og livssynssamfunnene gi? Rettighet og plikt: Hvem har ansvar og for hva? Marit foreslår at tema om retten til et åndelig liv for psykisk utviklingshemmede gjøres til tema for STL-forum.

g) Oppfølging av Stat-kirke innstillingen fra Gjønnnesutvalget.

Koordinator informerte om arbeidsgruppens forslag til oppfølging (se notat

fra innkalling). Rådet ga sin tilslutning til arbeidsgruppens forslag om å arrangere flere fagseminarer utover våren og høsten 2006, bl. a. som bistand til de mindre tros- og livssynsorganisasjonene når de skal forfatte sine høringssvar. Mulighet for et større og mer omfattende seminar på høsten. Rådet ga sin tilslutning til forslagene. Arbeidsgruppen fortsetter sitt arbeid.

5 Opprydding av dobbeltmedlemskap mellom Dnk og øvrige trossamfunn, og mellom øvrige trossamfunn.

Leder informerte om arbeidet som er blitt gjort i den nedsatte arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen har gitt departementet et utkast til brev som skal gå til de dobbeltregistrerte og i tillegg anmodet om et møte om dette og bl.a. for å diskutere nedsetting av en teknisk komite som vil gå igjennom Den norske kirkes medlemsregister.

Rådet diskuterte saken. Det ble uttrykt at det er vanskelig å forutse om den nye politiske ledelsen vil gi støtte til våre krav, og at det uansett vil være viktig å jobbe videre med administrativ ledelse i departementet om disse sakene.

Vedtak: Leder kontakter departementet for en oppfølging av vår anmodning om et møte. Leder har senere vært i kontakt med departementet v/Gro Paudal og er blitt lovet et møte, både for å bli kjent med ny politiske ledelse og for å sikre fremdrift i arbeidet med å rydde opp i dobbeltregistreringer. Om nødvendig kan det bli to møter i første omgang.

I samtalen ble "Stavanger-saken" berørt som har vært oppe til drøfting i rådet før. Den gjelder vedtak i Stavanger kommune om det kommunale tilskudd til tros- og livssynssamfunn og på hvilket grunnlag kommunen kan trekke fra i beregningsgrunnlaget merutgifter til vedlikehold av fredede og vernede bygninger. Ett problem som ble løftet frem er at departementet ikke har gitt en presis definisjon av hva som er merutgifter og at det således er opp til kommunens skjønn å avgjøre hva som skal trekkes ut.

Britt Strandlie Thoresen tok opp en tilleggssak om skjema for søknad om tilskudd til tros- og livssynssamfunn. Samarbeidsrådet er blitt bedt av departementet om å gi tilbakemelding til SSB om kategorisering av tros- og livssynssamfunn til statistisk bruk. Uenighet i rådet om det var hensiktsmessig å diskutere dette i rådet.

Vedtak: Koordinator lager et forslag til svar til SSB på bakgrunn av innspillene som kom fra rådet. Anmoder SSB om å sende skjema på høring til alle tros- og livssynssamfunn.

6 Utvikling av logo og webprofil for STL

Rådet diskuterte forslagene fra Ravn. Tilbakemelding på at logoen og websiden ikke var fin i grønn og at den heller burde være blå. Leder spurte om det var noen farge man burde unngå, men det kom ikke noen innspill av denne type. Kommentarer på at logoen hadde for mange paraplyer og at det kunne være bra å

redusere disse til max. 3. Koordinator lanserte forslag fra Robert Hercz om å ha intranett på sidene, slik at koordinator kunne legge ut relevant saksdokumenter på felles server. Dette forslag støttet rådet.

Vedtak: Koordinator følger opp tilbakemeldingene fra STL til Ravn. AU driver denne saken videre til et endelig resultat foreligger.

7 Dato for STL-møter i 2005 og 1. halvår 2006

Rådet gikk igjennom datoene for møtene. Behov for å utsette årsmøtet da dette faller i skolens vinterferie.

Vedtak: Årsmøtet utsatt til 2. mars.

8 Eventuelt

- Britt Strandlie Thoresen informerte rådet om at Irans president hadde uttalt at Israel må utslettes.

Vedtak: Rådet avstår fra å komme med uttalelser om denne saken da det ligger utenfor STLs arbeidsområde.

- Ram Saroop tok opp situasjonen for de jordskjelvrammede i Pakistan og India. Det ble gitt uttrykk for at denne katastrofen har fått mindre oppmerksomhet en tsunamien, selv om den har rammet flere mennesker.

Vedtak: STL lar AU ta saken med å vurdere på hvilken måte STL skal handle ift internasjonale katastrofer, jf. tsunamien.

Oslo, den 1.november 2005

Anders Huuse Kartzow
koordinator

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Telefon: styreleder Jan Benj. Rødner 23 33 26 60 koordinator Anders Huuse Kartzow 23 08 13 40

Referat fra møte i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, 1. desember, i Drammensveien 110a, hos Bahai-samfunnet.

Tilstedet:

Britt Strandlie Thoresen	Baha'i samfunnet
Egil Lothe	Buddhistforbundet
Hoa Tran	Buddhistforbundet
Ingrid Vad Nilsen	Den norske kirke
Jan Benj. Rødner	Det Mosaiske Trossamfund
Robert Hercz	Det Mosaiske Trossamfund
Marit Kromberg	Norges Frikirkeråd
Sidsel Smith-Meyer	Holistisk Forbund
Kathrine Stenberg	Holistisk Forbund
Lars Gule	Human-Etisk Forbund
Roar Johnsen	Human-Etisk Forbund
Are Svendsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Gørild Bendixen	Kristensamfunnet

Før møtet:

- Britt Strandlie Thoresen (Baha'i-samfunnet) fortalte kort om Bahaisamfunnet og –troen.
- Aud Blinge, spesialrådgiver ved byrådsavdelingen for velferd og sosiale tjenester i Oslo kommune, presenterte arbeidet med å lage konferanse for tros- og livssynssamfunn om vold i nære relasjoner.
  - kommentarer og innspill til videre planlegging fra rådet.

1 Godkjenning av innkalling, sakliste og saker til eventuelt

Saker til eventuelt:

- Marit Kromberg meldte sak om diverse uttalelser fra regjeringshold om tros- og livssynssamfunnenes rett til å bestemme over egne ansettelse med mer.
- Egil Lothe meldte sak om STL som høringsinstans for læreplan på videregående skole.

2 Godkjenning av STL-referat fra 27. oktober

Godkjent uten merknad.

3 Referater

AU – referat 08/11/2005.

Spørsmål til pkt. 2A fra Britt Strandlie Thoresen om personlige invitasjoner stilet til leder.

- Hvis AU-representanter ikke kan stille for leder, kan ikke da STL-representanter stille?

Leder informerte om at AU var usikker på dette pkt, og ville ha tilbakemeldinger fra rådet. Ingen endelig avklaring, men tips om at protokollavdelingen i UD er rette sted for å avklare slike spørsmål.

4 Orienteringssaker

1. Postliste. Fra 20/10 til 25/11.
  - Brev om endringer av vedtekter, sendt HL-senteret fra UiO, sendes i kopi til Britt Strandlie Thoresen.
2. Oslo-koalisjonen
  - Jan Benj. informerte om at AU på siste møte valgte leder til å representere STL i arbeidet med vedtekter for Oslokoalisjonen.
3. HL-senteret
  - Britt Strandlie Thoresen ga oppdatering på arbeidet. Jobbes videre med åpningsseminaret 23. august 2006. Opplyste at forsker på Livssynsdelen vil bli ansatt i februar.
4. Arbeidsgruppe underlagt VOX (www.vox.no) om utvikling av moduler i samfunnskunnskap for religiøse ledere.
  - Egil Lothe, STLs representant i arbeidsgruppen, informerte om arbeidet.
5. Omvisning på Nobels Fredsenter 9. desember.
  - Koordinator informerte kort om tiltaket. Ca 20 påmeldte.
Se: http://www.trooglivssyn.no/hvaskjer/nobels_fredssenter091205.doc
6. Trosfrihetskonferansen.
  - Avlyst. Leder henviste til begrunnelse i AU-referat fra 8. november.
7. STL-forum 18. oktober og 22. november.
  - Koordinator informerte om høstens møter. Siste STL-forum 22. november trakk ca. 35 stk. (STL-forum 18. oktober trakk 14 stk.) Koordinator og arbeidsgruppen dialog jobber med vårens møter. STL-forum flyttes til Grønland Kulturstasjon neste år.
8. "La oss gå et stykke vei sammen." Høsten 2005.
  - Koordinator informerte kort om høstens møter. Behov for å rekruttere flere til denne møteserien. STL-representanter ble oppfordret til å være med på dette. Vertskap for 2006 er klart. Det Mosaiske Trossamfund (2. februar), Holistisk Forbund (4.mai) og Vennenes samfunn Kvekerne en gang midt i mellom.
9. Stat/kirke-seminarer våren 2006.
  - Koordinator informerte kort om det videre arbeidet som er gjort i arbeidsgruppen. Internseminar vil bli arrangert rett etter at innstillingen er klar. Større seminar halvannen mnd etterpå, der blant annet ledere for partiene på Stortinget blir utfordret på religionspolitiske veivalg i lys av Gjønnnes-innstillingen. Til slutt vil det bli arrangert et seminar om økonomiske implikasjoner av Gjønnnes-innstillingen for tros- og livssynssamfunn..
10. Logo og webside for STL.
  - Leder informerte kort om arbeidet. Siste forslag fra Ravn designbyrå ble sendt ut til rådsrepresentantene. Eventuelle reaksjoner, innspill ble bedt sendt til koordinator så snart som mulig.
11. Møte med statssekretær Randi Øverland 28.11.05.
  - Leder informerte om at dette møtet er utsatt til 15. desember. Agenda for møtet tas opp under sak 7.

5 Østlandske Lærerstevne

Marit tok rådet igjennom oppsummering av årets stevne i vedlagte notat. Rådet

diskuterte saken. Enighet om at det vil være behov for å profesjonalisere uttrykket til STL på standen og bli mer bevisst på hva vi har å tilby. Spørsmål om hvor mye STL skal prioritere dette. Enighet om at det er STL som profileres, som et "lyspunkt i en ellers mørk tid". AU jobber videre med saken.

6 Nasjonal dialogkonferanse 2006

Koordinator orienterte rådet på bakgrunn av utsendt notat. Arbeidsgruppa dialog har arbeidet med dette. Formålet med konferansen er på den ene siden å samle lokale dialoger til erfarings-/inspirasjonsutveksling. På den andre siden å tematisere forholdet mellom religionskritikk og -dialog. Koordinator understreket at det var viktig å finne ut av hvilken rolle Samarbeidsrådet skulle ha i forhold til lokale dialoger.

Rådet var positivt til tiltaket, men enkelte representanter uttrykte at det kunne være et problem både å ha konferanse med formål om å samle lokale dialoggrupper og tematisere i dybden forholdet kritikk og dialog. Innspill på at tema kanskje passet bedre i STL-forum. Tilbakemelding om at rådets organisasjoner, i stedet for å "arrangere" dialoger, burde bli flinkere til å invitere hverandre på sine egne arrangementer.

7 Opprydding dobbeltregistrering

Rådet brukte dette punktet til å diskutere hvilke saker som ville være viktig å ta opp i STLs møte med statssekretæren den 15. desember. Leder orienterte om bakgrunnen for møtet med statssekretær Randi Øverland.

Representantene var samstemte om at saken om dobbeltregistreringer var den viktigste å ta opp med politisk ledelse. Egil Lothe og Britt Strandlie Thoresen understreket også at det var viktig å ta opp bortfallet av posten "tilskudd til private kirkebygg" i årets statsbudsjett.

I forhold til sakens realiteter var det bred enighet om at staten burde komme med en beklagelse av at mange urettmessig er ført inn i Den norske kirkes medlemsregister. Dessuten at tilskudd til dobbeltregistrerte medlemmer ikke må bortfalle i 2006, men utsettes til Dnks medlemsregister er i orden. Til sist, at det bør nedsettes et teknisk utvalg som kan granske kvaliteten på registeret.

Lars Gule gav uttrykk for HEFs posisjon om at det vil være rimelig å be staten om en kompensasjon for det inntektstap feilføringer i Dnk medlemsregister har ført til for andre tros- og livssynssamfunn. HEF har i eget brev bedt Sivilombudsmannen vurdere denne saken.

Robert Hercz forslo at ECON kan ta oppdrag med å regne på eventuelle tapte inntekter pga av feil i registrene.

Egil Lothe, Buddhistforbundet, var ikke sikker på om det vil være hensiktsmessig å gå inn i dette. For Buddhistforbundet er det viktigst å få avklart dobbeltregistreringer. Lothe la også vekt på at det vil være viktig å fremføre spørsmål om hva som er et gyldig medlemskap i forhold til medlemmer som er dobbeltført i tros/livssynssamfunn utenfor Den norske kirke.

Ingrid Vad Nilsen, Den norske kirke, mente at det vil være viktig med en teknisk komite, da Dnk ikke kunne utelukke systemfeil på registrene. Hun la til at møte med departementet først og fremst er en pedagogisk utfordring, da departementet ikke ser ut til å ta problemet alvorlig.

Vedtak: Koordinator og leder lager forslag til dagsorden til møtet 15. desember på bakgrunn av diskusjonene over.

8 Markering av tsunami-katastrofen 26. desember.

STL har mottatt henvendelse fra Støttegruppen for flomofrene om vi vil markere 1-årsdagen for tsunami-katastrofen.

Rådet diskuterte saken. Flere av representantene var usikre på om det var riktig av STL, særlig i lys av at STL enda ikke har gjort noe i forhold til jordskjelvkatastrofen, å involvere seg for kraftig i dette.

Roar Johnsen, HEFs representant, mente det ville være viktig at STL fulgte opp Støttegruppen på dette. Opplyste om at støttegruppen jobber med å utvide sitt nedslagsfelt til å være en støttegruppe også for andre katastroferammede. Kom med forslag om at HEFs lokallag i Oslo/Akershus kan være behjelpelig med å rigge i stand STL-markering på Kontraskjæret. Det innebærer, som i fjor, tenning av lys til minne for de omkomne.

Vedtak: STL sender svar til Støttegruppa der vi tilbyr markering på Kontraskjæret, om støttegruppen skulle være interessert i dette. HEFs lokallag gjør det praktiske rundt arrangementen av markeringen.

9 Møteplan for rådsmøter STL 1. halvår 2006

- a) Møteplan for 1. halvår 2006.
  - 26 januar
  2. mars (årsmøte)
  6. april
  23. mai.

9 Eventuelt

- Marit Kromberg informerte rådet om Norges Kristne Råds og Norges Frikirkeråd samlede uttalelse vedrørende regjeringens religionspolitikk. Etterspurte hva Samarbeidsrådet vil gjøre. Rådet diskuterte saken.
Vedtak: Samarbeidsrådet vedtok å sende brev til statsministeren delvis basert på formuleringene i brevet fra NKR og NFR. Brevet vil etterspørre statsministerens oppklaring av den usikkerhet som er skapt vedrørende livssyns-/religionsfriheten med diverse uttalelser fra regjeringshold.

Oslo, den 23. desember 2005

Anders Huuse Kartzow
Koordinator - STL

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Telefon: styreleder Jan Benj. Rødner 23 33 26 60 koordinator Anders Huuse Kartzow 23 08 13 40

Referat fra møte i Samarbeidsrådet 26. januar 2005, i Alnabruveien 3, hos Gurduara Sri Nanak Dev Ji.

Til stede

Vebjørn Horsfjord	Den norske kirke
Ingrid Vad Nilsen	Den norske kirke
Robert Hercz	Det Mosaiske Trossamfund
Jan Benj. Rødner	Det Mosaiske Trossamfund
Marit Kromberg	Norges Frikirkeråd
Dag Nygård	Norges Frikirkeråd
Darbara Singh	Gurduara Sri Nanak Dev Ji
Rajinder Singh Toor	Gurduara Sri Nanak Dev Ji
Kathrine Stenberg	Holistisk Forbund
Roar Johnsen	Human-Etisk Forbund
Bente Sandvig	Human-Etisk Forbund
Karima Solberg	Islamsk Råd
Espen Lynne Amundsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Are Svendsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Anne Kirsti Brække	Kristensamfunnet
Kirsten Thomassen	Kristensamfunnet
May-Lisbeth Myrhaug	Oslo Katolske Bispedømme
Anders Huuse Kartzow	Koordinator (ref.)

Før møtet: Vertskapet fortalte kort om seg selv og Sikhismen.

- 1 Godkjenning av innkalling, sakliste og saker til eventuelt Godkjent**
- 2 Godkjenning av STL-referat fra 1. desember 2005**
Godkjent uten merknad
- 3 Referater**
  - a) AU-referat 6. januar 2006.
Godkjent uten merknader
  - b) Referat fra STLs møte med KKD 15. desember.
Godkjent uten merknader
  - c) AU-referat 17. januar 2006
Merknad pkt 5. Lønnsforhandlinger refereres ikke.
- 4 Orienteringer**
  1. Postliste. Fra 25/11- 19/01-06.
- Merknad: Brev av 19.01 til KKD gikk ut 23.01 og omhandlet STLs svar på utkast til fremdriftsplan og utkast til rundskriv til Fylkesmennene.
  2. Tilbakemelding til KKD's rundskriv til Fylkesmennene om tilskudd til tros- og livssynssamfunn 2006.

- Leder orienterte om KKD's utkast til rundskriv til fylkesmennene som STL fikk 2 dager til å gi tilbakemelding på. I rundskrivet har STL sin anmodning om at utsending av brev til dobbeltregistrerte sendes ut på bakgrunn av oppdaterte lister vunnet frem. Rådet diskuterte videre oppfølging av saken. Forbereder møte med statssekretær 10. mars. Enighet om at dette møtet må bestå av en mindre delegasjon som er samkjørte i forhold til hva STL ønsker å oppnå.
- 3. Oslo-koalisjonen.
  - Dag Nygård orienterte om Oslokoalisjonens (OK) prosjekter i Pakistan, Azerbajdsjan og Sri Lanka. Følger opp med styrerepresentanter fra SMR om utarbeiding av vedtekter til OK.
- 4. HL-senteret
  - Leder informerte om markering av Holocaustdagen 26. januar. Informerte om at åpningen av HL-senteret vil finne sted 23. august 2006.
- 5. La oss gå et stykke vei sammen
  - Koordinator informerte om vårens møter og anmodet rådet om å informere om tiltaket til sine medlemsorganisasjoner. Forslag om å lage en artikkelserie om tiltaket. Koordinator følger opp dette.
- 6. Seminar om Gjøannes-utvalgets utredning om stat-kirke 14. februar.
  - Koordinator informerte om seminaret som finner sted hos Det Islamske Forbundet.
- 7. Konferanse om vold i nære relasjoner onsdag 15. februar
  - Koordinator orienterte om konferansen i regi av Oslo kommune.
- 8. Seminar for STLs medlemsorganisasjoner på Stortinget i mars.
  - Avtale om møte på ettermiddagen 7. mars klokken 15. Koordinator kommer tilbake med flere detaljer omkring dette.
- 9. STL-forum
  - STL-forum om "religion og integrering" finner sted på Grønland Kulturhus den 18. april med Shoab Sultan (journalist) og Sturla Stålsett (ny gen.sekr. i Kirkens Bymisjon).
- 10. Seminar om mulige økonomiske rammebetingelser etter Gjøannes-utvalgets utredning i slutten av april/mai.
  - Rådet gav tilbakemelding om at dette seminaret gjerne kunne utsettes til høsten slik at man har bedre oversikt over den offentlige debatten om kirke-stat og de økonomiske rammebetingelser. Dessuten tilbakemelding om at det er viktig å persjonere ut temaene om stat-kirke.

4A Forslag til vedtektsendringer til årsmøtet 2006

Leder presenterte problemstillingen knyttet til Dnks representasjon i AU og AUs vurdering om at Dnk bør være representert i AU, men ikke ha ledervervet. Forslag til tillegg til § 3 i vedtektene ble presentert Rådet til forhåndsdrøfting før saken realitetsbehandles på årsmøtet 2. mars.

- Dnk skal være representert i AU, men kan ikke inneha ledervervet i STL. Dnk velger sin representant til AU uten begrensningen i § 3, kulepunkt 7.

Rådet drøftet forslaget til vedtektsendring. Ut fra prinsipielle hensyn var Rådet av den oppfatning at Dnk ikke burde gis særrettigheter gjennom vedtektene. Dette innebar ikke at Dnk kunne særbehandles. Under de gjeldende tros- og livssynsforhold var flere i Rådet opptatt av at STL ville ha bruk for Dnks

tilstedeværelse i AU. Dette innebar å fortsette sedvanen med at Dnk ikke innehar ledervervet. Rådet støttet derfor heller forslag om å lage en paragraf som heller tok ut begrensningen om at man bare kan gjenvelges to ganger. AU noterte innvendingene og presenterer alternativt forslag til Årsmøte.

5 Sorgmarkering 26. desember

Leder og koordinator ga bakgrunn for saken.

Bakgrunnen for denne saken var en henvendelse fra Støttegruppen for flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia om STL ønsket å arrangere en markering i forbindelse med 1-årsdagen for Tsunamien. Forrige rådsmøte, 1. desember, hadde denne saken til drøfting som eventuell sak og bestemte at STL skulle tilby en enkel markering ved Kontraskjæret. Da Dnks representant måtte gå før saken ble behandlet på dette rådsmøtet fikk Dnk ikke fremmet sine innvendinger mot en slik markering.

Rådet diskuterte hvorvidt Samarbeidsrådet i fremtiden skal arbeide med sorgmarkeringer og i så fall i hvilken form og om det ville være naturlig at STL bidro til en årlig minnemarkering 26. desember.

Flere representanter mente at datoen for en slik markering ikke burde være 26. desember, da denne falt sammen med annen helligdag.

Rådet var delt i spørsmålet om STL burde arbeide med å etablere sorgmarkeringer på tvers av tros- og livssynsgrenser. HEFs representanter mente at STL ville kunne spille en viktig rolle. Særlig med tanke på å kunne tilby et mer inkluderende tros- eller livssynsmessig fellesskap enn det Dnk som seremonimester kunne tilby.

Dnks representanter mente at det ikke ville være naturlig at STL tok på seg denne oppgaven. Særlig fordi det ville kunne være vanskelig å ivareta de ulike tros- og livssynssamfunns behov for å bevare sin tros- eller livssynsmessig integritet i slike markeringer.

Rådet ble enig om å drøfte denne saken i god tid før neste års markering, for å avklare om STL bør påta seg en rolle i dette arbeidet.

Oslo, den 22. februar 2005

Anders Huuse Kartzow
koordinator

DEN NORSKE KIRKE
Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Medlemmene i Nasjonalkomiteen

Dato: 27.12.2005

Vår ref: 05/526-1 ITV

Deres ref:

**Referat fra møte i Nasjonalkomiteen for Det lutherske verdensforbund
 12.12.05 hos Frikirken**

Til stede:

Fra Frikirken:

Leif Gunnar Sandvand, Terje Solberg og Mirjam Bergh

Fra Mellomkirkelig råd:

Olav Fykse Tveit, Ingrid Vad Nilsen, Marita Sørheim, Erlend Rogne, Sissel Vartdal og Irene Tvedt (referent)

Observatører:

Marit Lindheim (Kirkens Nødhjelp), Knud Jørgensen (Areopagos), og Kjetil Aano (Det Norske Misjonsselskap)

Gjester:

Arpad Köncze-Gereb, prost i Den (ungarske) lutherske kirken i Romania, Munib Younan biskop i Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land og Lino Lubiana, misjonsrådgiver i Borg Bispedømme.

Forfall:

Ernst Baasland (Mellomkirkelig råd), Helge Aarseth (Mellomkirkelig råd), Kjell Bertel Nyland (Sjømannskirken), Rolf Kjøde (Normisjon), Kåre Rune Hauge (NKSS), Helga Haugland Byfuglien, Rolf Gunnar Heitmann (Den norske Israelmisjon), Grete Raddum (Den norske Tibetmisjon) og Atle Sommerfeldt (Kirkens Nødhjelp).

Leif Gunnar Sandvand åpnet møtet.

Dette er det første møtet i nasjonalkomiteen etter at Frikirken ble medlem i Det lutherske Verdensforbund.

1. Samtale med prost Arpad Köncze-Gereb fra den (ungarske) lutherske kirken i Romania

Lino Lubiana presenterte prost **Arpad Köncze-Gereb** fra den ungarsk-språklige lutherske kirken i Transylvania, Romania. Han orienterte om kirken som har 36–38 000 medlemmer, fordelt på 50 menigheter og mange diasporagrupper. Det er 44 prester ansatt av kirken.

I Romania er det en viss konkurranse mellom lutherske og karismatiske kirker. Den tysk-lutherske kirken er i dramatisk tilbakegang, og medlemstallet er sunket til 11 000. Presteboliger som står tomme, blir ofte okkupert av sigøynere.

Teologisk utdanning er felles mellom flere protestantiske kirkesamfunn. Ca 200 lutherske prestestudenter. Denne utdanningen får ingen statlig støtte og blir drevet kun ved de midler kirken samler inn.

Den ungarsk-lutherske kirke har alt i alt fått en forbedret situasjon etter Berlinmurens fall. Større frihet til å drive sitt arbeid: Diakonale sentre, arbeid blant eldre, gatebarn, m.m.

Samarbeidet med den ortodokse kirke er ikke like enkelt.

Den ungarsk-lutherske kirken i Transylvania, Romania, har en samarbeidsavtale med Borg bispedømme, håper å utvide avtalen til menighetsnivå. (Prost **Arpad Köncze-Gereb** var i Norge i forbindelse med Helga Haugland Byfugliens bispeinnsettelse).

2. Samtale med biskop Munib Younan i Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land (ELCJHL) med hovedfokus på luthersk engasjement i Det hellige land.

Biskop Munib Younan, som også er visepresident i Det lutherske verdensforbund, gratulerte og ønsket Frikirken velkommen i LVF.

Biskop Younan orienterte om situasjonen for ELCJHL.

Problemområder:

Tilbaketrekningen fra Gaza.

Ofte diskuteres det sekundære problemer i Europa og USA. Folk forsøker å se Sharon som en fredens mann, men faktum er at han er ikke sentrumspolitiker, men befinner seg i sentrum av høyrefløyen i politikken.

Sharons nye parti og Sharons agenda:

1. Jerusalem er Israels hovedstad.
2. Muren er grensene.
3. Jordan-dalen er israelsk. (Medfører at palestinerne ikke kan drive fruktbart jordbruk m.m.)

USA støtter Sharon, og Europa betaler.

Splittelse av familier som er på Vestbredden/i Jerusalem.

Rapport fra den britiske regjeringen/EU blir ikke offentliggjort på grunn av at innholdet vil virke anti-israelsk.

Det er mangel på lov og orden. Kirkene forsøker å ta dette opp hver gang noe skjer. Likevel er ikke situasjonen så kaotisk som i Irak.

Utfordringen fra biskop Munib Younan til Nasjonalkomiteen:

1. Norsk ansvar å redde Jerusalem. Ikke tillate norske ekstremister å komme til Jerusalem for å marsjere i gatene og si at "Jerusalem er israelsk." Jerusalem er i ferd med å bli en eksklusiv by, slik at heller ikke muslimer og kristne får adgang.

2. Redd palestinsk kristendom fra å utryddes. Den palestinske kirken er stadig i nedgang. Årsak: Hvem ønsker å leve i et fengsel hvor man hele tiden blir spurt om pass, og må gå igjennom sjekkpunkter for å komme på jobb.
3. Støtte arbeidet med utdanning, menneskerettigheter, boligprosjektet på Oljeberget.
4. Styrke kristne institusjoner.

Utfordring til oss som "policy makers": Jødeforfølgelser er grunnen til at man aksepterer Israels overgrep.

Jerusalems trygghet henger sammen med palestinernes frihet. Younan er mot selvmordsangrep, men hvorfor bygger de ikke muren på 1967-grensene? Nå skiller de palestinerne fra palestinere, og ikke jøder fra palestinere. Israel trakk seg ikke ut av Gaza som resultat av velvilje. Det er store økonomiske gevinster i Palestina som Israel ikke vil gi fra seg.

Folk i Gaza er likegyldige til tilbaketrekningen og tror at israelerne vil komme tilbake.

Reaksjoner fra Nasjonalkomiteen i etterkant av samtalen:

Hva gjør vi nå?

KNs støtte går gjennom LVF, gitt noe ekstra til skolen. Bistand i svært vid forstand. Skattesaken og Augusta Victoria Hospital: LVF har muligens signalisert interesse for et forlik. Dette er det stilt spørsmål ved fordi man da aksepterer premisene for saken. Det finnes internasjonal rett som regulerer dette som ikke må undergraves, også for palestinernes del.

Skolene: De tyske bidragene blir mindre. Skolene er viktige bidrag til det palestinske samfunnet. Alternativ til "islamistisk" utvikling.

Stiftelsen Oljeberget: Det er kanskje mulig å få mer støtte fra norske myndigheter. Men kan man få penger fra norske kristne? Være nøye med språket, være i dialog med Israelsmisjonen og Hjelp jødene hjem. Initiativ overfor bispedømmene.

Må flere ned for å se og oppleve for at en slik kampanje skal lykkes?

Invitere nøkkelpersoner til seminar og tur, evt. Norsk Teologisk Samtaleforum.

Må ikke kobles opp mot teologisk posisjonering.

Mulige ressurspersoner:

Karin Riska fra Frikirken

Ole Christian Kvarme

Kjell Magne Bondevik

Vedtak:

LVF nasjonalkomiteé oppfordrer Mellomkirkelig råd til å ta initiativ til dialog med ulike kristne organisasjoner og en innsamlingsaksjon til boligprosjektene på Oljeberget der fokus er på støtte til de kristne i Palestina.

3. Rapport fra LVFs rådsmøte i Betlehem

Rapport fra LVFs rådsmøte, skrevet av Vebjørn Horsfjord, var sendt ut sammen med innkallingen til møtet.

Terje Solberg orienterte om Frikirkens arbeid i etterkant av rådsmøtet og opptakelsen i LVF.

4. Fornyelsesprosessen i LVF og rekonfigurasjonsprosessen innen den økumeniske bevegelse

Viktig at LVF blir en aktiv partner i det store økumeniske fellesskap, og i mange tilfeller en sterk part.

Mye parallelt arbeid som kunne vært samkjørt mellom bl.a. LVF og KV.

Uklart hva som vil være forslag til vedtak på KVs generalforsamling i Porto Alegre.

5. Orientering om Proposed Ecumenical Advocacy Alliance (PEAD)

Det går i retning av at også kirker skal kunne være medlemmer. Dette er ikke KN begeistret for. Avvente til etter ACTs møte i mars.

Det er ikke noe tvil om at dette blir noe av, men hvor mange som melder seg inn, gjenstår å se. Mange vil nok være redde for å stå utenfor. Samordning og policy, pilotprosjekt.

6. Oppfølging av LVFs misjonsdokument

Mellomkirkelig råds sekretariat har påbegynt arbeidet med en oversettelse.

Nasjonalkomiteen oppfordrer Areopagos, ved Knud Jørgensen, til å ta dette videre.

7. LVFs studieprogram "Theology in the life of Lutheran Churches"

Følges opp av sekretariatet hos MKR. Frist 31. desember

Oppfordre samarbeidspartnere, for eksempel i Sør-Afrika, til å melde inn prosjekter til dette arbeidet.

8. Urfolksseminar i 2006

Et slikt seminar i samarbeid med LVF har vært forsøkt fått til i flere år. Samisk kirkeråd (SKR) og MKR har nå fagpersoner som kan jobbe med dette.

Neste møte i Nasjonalkomiteen:

24. august kl 14.30-17.00 hos Areopagos, Fritjof Nansens vei 19 på Majorstua.

Med vennlig hilsen

Olav Fykse Tveit e.f.
generalsekretær

Irene Tvedt
Førstekonsulent
(sign).

Referat fra møte i Samarbeidsråd for menighet og misjon 29.08.05

Til stede:

Areopagos:	Knud Jørgensen Oddmund Køhn
NMS:	Magne Smørdal
Misjonsalliansen:	Hans Thore Leithe
DNI:	Rolf Gunnar Heitmann
Normisjon:	Rolf Kjøde Marianne Kraft
Den Norske Tibetmisjon:	Grethe Raddum Arnfinn Eng
Kirkemøtet:	Erling Pettersen Olav Fykse Tveit
SMM:	Tore Laugerud Audhild Kaarstad

Møtet startet med bønnesamling i kapellet.

SAK SMM 09/05 REFERATSAKER OG INFORMASJONER

- a) *Referat fra fellessamlingen 14-15.06* ble tatt til orientering.
- b) *Referat fra AU-møte 12.08* ble tatt til orientering.
- c) *Referat fra Ungdommens Kirkemøte*. Utskrift av protokollen fra sak 04/05 "En misjonerende kirke" var vedlagt innkallingen til orientering. SMM merker seg utfordringene fra UKM og vil komme tilbake til punktene 4 g og h som er direkte utfordringer til SMM.
- d) *Rapport fra Vennskapskonferanse Hamar 29-30 april 2005*. Endelig evalueringsrapport var vedlagt innkallingen til orientering.
- e) *Evalueringsrapport av misjonskonsulentstillingene*. Daglig leder orienterte om fremdriften.
- f) *Oversikt over besøk til DNKs (inkl. SMMs) hjemmesider* var vedlagt innkallingen og tatt til orientering. På ett år har antall treff på kirken.no hatt en eksplosjonsartig utvikling. Også besøk på misjon/SMM øker kraftig og er relativt godt besøkt sammenliknet med tilsvarende stoffgrupper.
- g) *Omarbeidet saksdokument til MKR/KR i september - "En misjonerende kirke"* - var vedlagt innkallingen til orientering. Det ble uttrykt tilfredshet med dokumentet, men gitt enkelte kommentarer til vedtaksformuleringene. Dokumentet skal behandles i Mellomkirkelig råd og i Kirkerådet, som endelig vedtar det. En viktig ambisjon er å samle hele kirkemøtet om misjon som et sentralt anliggende i kirkens liv. Samtidig ønsker en å fremme aksept av at det finnes et mangfold av veier for å ivareta kirkens misjonerende dimensjon, og innsikt i sammenhengen mellom evangelium og kontekst.
- h) *Nytt fra partene*.
Kirkemøtet: Hovedsaken er "en misjonerende kirke". Hele Kirkemøtet skal preges av misjon. Betty og Petter Arendt kommer og inspirerer gjennom sanger fra sør sammen med Sindre Eide og Estrid Hessellund. KR ønsker å se saksdokumentet i sammenheng med uttalelsen om "Kirkens identitet og oppdrag" fra i fjor og Olav Fykse Tveits

foredrag om en bekjennende kirke. Kirkemøtet skal også behandle et dokument om ungdomsteologi, samt nye menighetsdannelser, begge har berøringspunkter med en misjonerende kirke. Reformgruppen for kirkelige reformer er nedlagt for å konsentrere kreftene i sekretariatet. Det blir mye jobbing med grunnleggende kirkeforståelse.

Normisjon: Opplevde rekordoppslutning på sommerens festivaler, bl.a. skjærgårdsgospel. Organisasjonen strever fortsatt økonomisk. I Mali har en imam blitt kristen. Han har mistet jobben og opplevd drapstrusler.

Israelsmisjonen: Opplever at folk kommer til tro. Nye ting: Israelsmisjonens prinsipperklæring skal lanseres på russisk. De har fått en flott evalueringsrapport fra pastoral erfaringsutvekslings-prosjektet. I Norge har Israelsmisjonen opplevd å bli stemplet som den verste av alle antisemittiske organisasjoner. Argumentasjon og språkbruk er usmakelig. Skal drøfte på landsstyremøtet hva de gjør.

NMS: Opplevde en meget inspirerende generalforsamling. Mye folk. Variert tilbud, mer enn til den indre kjernen. Mange litt yngre var med. Økonomien er ikke slik den burde være. Menighetene ligger i år markant etter tidligere år. Det vekker bekymring og er en utfordring. I Kamerun har de feiret 30 års jubileum for kvinnebevegelsen i den lutherske kirken. Har fått støtte til skolene fra Norad og de har blitt utvidet.

Tibetmisjonen: Har kjørt på sparebluss på kontoret. Fra 1. september hadde de endelig fire ansatte. I Nepal er misjonen en del av United Mission to Nepal. Avtalen med dem går ut i november. Stor usikkerhet på hva som vil skje videre.

Misjonsalliansen: Måtte evakuere alle misjonærer og voluntører i Bolivia pga politiske spenninger. Misjonærene er nå tilbake. Har også hatt en tøff belastning i forbindelse med opprullingen av uregelmessigheter i Manila. Arbeidet går nå svært bra og opplever en ny giv. En del har sluttet å gi til fjernadopsjon, men de har også fått nye givere. Har aldri hatt så mange som nå. Enkelte menigheter i Norge tar kontakt og vil bli samarbeidsmenigheter. Spennende å arbeide med dem. Har tatt initiativ overfor soknediakoner i tre bispedømmer: Ni stykker reiser i november.

Areopagos: Korreksjon av ref. fra SMM-møte i juni: 7 prosent avkastning var for juli alene. Håper på et solid overskudd for hele året. Legger langtidsstrategi for de neste 10 år. Sendes SMM-partnerne når det er ferdig. Vil også sende ut et dialog-dokument. Er bedt om å være koordinerende instans i et arbeid med mulige regionale konferanser om spørsmål à la Edinburgh 1910: Hvor står misjon og hvor går veien videre? Har problemer i samarbeid med China Christian Council og Amity foundation. Vil ta noen større diakonale prosjekter ut av Amity og plassere dem inn i Xin Consulting. I Danmark har nettstedet Religion.dk omkring 40.000 besøkende hver måned. Et samtalenett med 60 prester og lekfolk er opprettet for å være samtalepartnere med folk som sliter i forhold til nyåndelighet m.m. Opplever stor pågang.

- i) *KEKs misjonsprosjekt.* Tore Laugerud deltok på møte i referansegruppen for prosjektet i Budapest i juni. De ortodokse spiller en langt større rolle i KEK enn i KV. KEK fungerer på mange måter som en brobygger mellom øst og vest i Europa. Gjennom misjonsprosjektet ønsker man bl.a. å vise inn i de ortodokse miljøene som selv har tatt initiativ til misjon. Prosjektets hovedaktivitet er å etablere fire lære-laboratorier om temaene: Missionary Congregations, Proselytism, Minority and

Migrant Churches in Europe og Contemporary spirituality. Det første er etablert i Ungarn. Man tar sikte på at det ut av prosjektet skal komme: En europeisk oppfølgingskonferanse av KV's misjonskonferanse i Aten, en CD-rom med alt materiale fra prosjektet (inklusive rapport fra besøket i Norge) samt en rapport til Sentralkomiteen i KEK. Det er sterk vilje til at misjon fortsetter å være et arbeidsområde for KEK utover prosjektperioden.

SAK SMM 10/05 SMM SOM PLATTFORM FOR SAMARBEID

Saken har sin bakgrunn i vanskelighetene med å gjennomføre en planlagt konferanse for ungdom om tjeneste og etterfølgelse. SMM drøftet saken på sitt møte 28.02. Samtalen fokuserte seg i hovedsak om partenes representasjon i samarbeidsfora, hva man skal ta sikte på å arrangere i fellesskap samt misjonsteologiske samtaler i rådet. SMM ba en gruppe bestående av Olav Fykse Tveit, Rolf Kjøde og daglig leder om å arbeide videre med å finne rammer som kan bevare et positivt samarbeidsfokus. Gruppen har hatt et møte. SMM drøftet saken med utgangspunkt i et sakspapir som sammenfatter gruppas samtale.

Vedtak:

- 1) Partene er enige om at SMM skal være et forum for samarbeid og ønsker at dette gir seg utslag i samarbeid regionalt. SMM vil i fremtiden raskt avklare om det er grunnlag for å gå videre når det kommer opp ideer til konkrete samarbeidstiltak.*
- 2) Partene ønsker at SMM skal være et forum for samtale om misjonsteologiske spørsmål. Det tilstrebes ikke enighet på alle punkter.*
- 3) Partene ønsker å legge økt vekt på gjensidig informasjon om partenes internasjonale arbeid og kontakter.*

SAK SMM 11/05 VALG AV AU

Knud Jørgensen har vært leder i to perioder og ønsket avløsning. Grunnreglene gjør det mulig å ha tre eller fire personer i AU. Partene er enige om at det må være et minimum av kontinuitet i AU. Kirkemøtet avgjør selv om man vil være representert gjennom Kirkerådets direktør eller generalsekretæren i MKR. Det var ulike syn på hvorvidt de mindre organisasjonene bør være representert og hvor stort AU bør være.

Et forslag om å utvide AU til fire medlemmer med: Kjetil Aano(leder), Rolf Kjøde, Rolf G. Heitmann og Olav Fykse Tveit fikk 2 stemmer og falt. Det ble da stemt alternativt mellom følgende forslag: 1) Kjetil Aano(leder), Rolf Gunnar Heitmann og Olav Fykse Tveit og 2) Kjetil Aano (leder), Rolf Kjøde og Olav Fykse Tveit. 1) fikk 2 stemmer. 2) fikk 5 stemmer.

Vedtak:

Kjetil Aano er valgt som ny leder av SMM for perioden 2005-2007. Nestleder er Olav Fykse Tveit. Øvrig AU-medlem er Rolf Kjøde

SAK SMM 12/05 MENIGHET I BEVEGELSE - AVSLUTNING OG OPPFØLGING

SMM behandlet saken på grunnlag av et notat fra daglig Audhild Kaarstad. SMM drøftet særlig spørsmålet om SMMs rolle i videreføringen av MiB tenkningen og et forslag fra AU om å opprette et reisestipend som en stimulering for menigheter til å knytte trosopplæring og misjonsprosjekt nærmere sammen. Det er uenighet knyttet til spørsmålet om videreføring av MiB tenkningen gjennom misjonskonsulentene. Partene var åpne for å vurdere forslaget om reisestipend, men mente at saken krever nærmere utredning. Forslaget i vedtaks punkt 3 ble flyttet til budsjett-behandlingen. SMM avklarte at det er de som har gitt støtte til prosjektet som skal stemme i saken.

Vedtak:

- 1. Partene gir sin tilslutning til at prosjektet avsluttes som SMM-prosjekt pr. 01.01.2006.*
- 2. Partene mener det er viktig å fortsette arbeidet med å fremme MiB-tenkningen og gir sin tilslutning til tankene i notatet om hvordan det kan gjøres.*

SAK SMM 13/05 BUDSJETT 2006

Et forslag til budsjett var vedlagt innkallingen. I budsjettforslaget var det tatt høyde for at SMM ville kunne dele ut menighetsstipend på 50.000 kr. Partene vil i tråd med tidligere praksis få tilbakeført eventuelle ubenyttede midler.

Vedtak:

- 1) SMM vedtar et budsjett for 2006 med en foreløpig kostnadsramme på 460.000. Utgiftene fordeles med halvparten på Kirkemøtet og den andre halvparten fordeles likt mellom misjonsorganisasjonene.*
- 2) SMM ber om at det legges fram forslag til og kriterier for et stipend til menigheter.*

SAK SMM 14/05 SMM-VERDIER

Saken er en oppfølging av arbeidet med strategiplanen 2005-2007. Forslag til verdier var vedlagt innkallingen. Det ble understreket at det må gå fram av ordlyden at vedtaket gjelder verdier og ikke strategier. Verdiene er ment som retningsgivende for arbeidet i SMM.

SMM vedtar følgende verdiplattform for sitt arbeid:

- 1) Vilje til å lytte*
    - til Gud i bønn*
    - til hverandre med åpenhet og respekt*
  - 2) Vilje til å la missiologisk refleksjon og praktisk tilrettelegging henge sammen*
  - 3) Vilje til å samhandle med våre ulikheter for å bygge en misjonerende kirke*
  - 4) Vilje til å la den ene verdensvide kirke være en kilde, en forpliktelse og et korrektiv*
- Verdiplattformen settes inn i den allerede vedtatte strategiplanen for SMM 2005-2007.*

(Punkt fire er en omforming av forslagsteksten gjort av daglig leder etter mandat fra SMM)

SAK SMM 15/05 MØTEPLAN 2006

SMM drøftet fellessamlingen, særlig spørsmålet om lokalisering og om samlingen i fortsettelsen skal legges til ulike bispedømmer. To alternativ avtegnet seg: Å legge fellessamlingen 2006 til et bispedømme. AU må da jobbe fram et forslag. Samlingen vil uansett ha fokus på en spesiell misjonsorganisasjon. Eller: Å legge fellessamlingen 2006 til Gå Ut senteret med fokus på Normisjon

Vedtak:

- 1) Datoer for de ordinære SMM- møter i 2006 er: 13.mars, 21.september og 7.desember.*
- 2) Fellessamlingen blir 14. og 15. juni. AU undersøker muligheten for å legge samlingen til et bispedømme.*

SAK SMM 16/05 SMM OG ET NYTT MISJONSMØNSTER: MISJON OG DIALOG

Rolf Gunnar Heitmann innledet til samtale. Hans power-point presentasjon blir sendt partene som e-post.

SAMARBEIDSRÅD FOR MENIGHET OG MISJON

Referat fra møte 30.11.2005

Sted: Kirkens Hus, Rådhusgata 1-3, Oslo

Til stede:

Areopagos:

Oddmund Køhn

Den Norske Israelmisjon:

Rolf G. Heitmann

Den Norske Tibetmisjon:

Grete Raddum

Det Norske Misjonsselskap:

Kjetil Aano

Magne Smørdal

Misjonsalliansen:

Nils Tore Andersen

Hans Thore Leithe

Normisjon:

Rolf Kjøde

Marianne Kraft

Kirkemøtet:

Erling J. Pettersen

Olav Fykse Tveit

SMM:

Tore Laugerud

Audhild Kaarstad

Forfall:

Knud Jørgensen

Møtet startet med andakt og bønn i kapellet ved Tore Laugerud.

Sak SMM 17/05 Referatsaker og informasjon

- a) Referat fra SMM-møtet 29.08.05 (tidligere utsendt)
- b) Referat fra AU-møte 04.11.05 (vedlagt innkallingen)
- c) Temanummer NOTM om Ungdom, kultur og misjon (muntlig orientering)
- d) Nyskrevet Håndbok for menighetsråd (Håndboka ble utdelt)
- e) Oppsummeringsseminar *Menighet i bevegelse* (vedlagt innkallingen)
- f) Evaluering av misjonskonsulentstillingene (oversikter over det statistiske materialet fra evalueringen ble utdelt)
- g) KEKs misjonsprosjekt (vedlagt innkallingen)
- h) Nytt ressurshefte for åpenbaringstiden fra Stavanger BD (vedlagt innkallingen)
- i) Hefte: *Hva i himmel og på jord må til for å sette en menighet i bevegelse?* (ble utdelt)
- j) Nytt fra partene (muntlig orientering)

Fra behandlingen:

Til c): Idéen bak temanummeret har bl.a. vært å la ungdom, hver for seg og sammen, reflektere faglig rundt *Ungdom, kultur og misjon*. Skriveprosjektet har vært en del av *prosjekt Menighet i bevegelse*, og prosjektledelsen har vært veiledere og samtalepartnere. Deltagerne/forfatterne har enten mottatt stipend gjennom MiB, eller de er plukket ut fordi de har viktige strategiske funksjoner i forhold til ungdomsteologi og -arbeid. Prosjektet har bidratt til å vise forfatterne missiologien som et verktøy til de spørsmålene som de er opptatt av, både i menighetene og internasjonalt. Videre har misjonsbegrepet fått et innhold som er relatert til deres hverdag og deres tjeneste i ungdomsarbeidet. Noe av tanken har også vært å fremskaffe faglig litteratur og stimulere til videre skriving.

Til d): Håndboka har et nyskrevet kapittel om misjon. Dette er et viktig redskap å knytte an til for misjonsorganisasjonene og –konsulentene i deres arbeid inn mot menighetsrådene.

Til e): Lignende seminarer kan også arrangeres regionalt.

Til f): Stort tidspress i forbindelse med Kirkemøtet har ført til at AU har utsatt SMMs behandling av evalueringen til marsmøtet (AU-sak 2). Det ble veiledet om lesningen og bruken av de fremlagte oversiktene. Den ferdige rapporten vil henvise til disse som vedlegg.

Til g): Daglig leder har deltatt på møte i referansegruppa for prosjektet. KEK fungerer i sterk grad som en bro mellom øst og vest i Europa. Den katolske kirke – og de ortodokse kirker - er sterkere til stede i KEK enn i KV. Planlagt utkomme av prosjektet er: En regional, europeisk oppfølgingskonferanse av misjonskonferansen i Aten; en CD-rom el.lignende hvor hele det store og viktige materialet prosjektet har frembrakt inngår, samt en rapport til sentralkomiteen (cc) i KEK i mai. På grunnlag av denne vil cc beslutte om og hvordan KEK kan fortsette å sette misjon på sin dagsorden. Motivasjonen for dette er stor. Kommentar: I Appendix A fra rapporten om besøket i Norge der misjonsorganisasjonene står nevnt, mangler Misjonsalliansen og Tibetmisjonen. Det bør rettes opp.

Til i) Hefte skal sendes ut til alle landets menighetsråd i neste menighetssending fra Kirkerådet. Det ble godt mottatt i SMM og anbefalt som et redskap for menigheter som ønsker å følge opp kirkemøtesaken: En misjonerende kirke. Det ble påpekt som positivt at det var en sammenheng i sakspapirene fra kirkemøtet, Kjetil Aanos foredrag og dette heftet.

Til j): Nytt fra partene:

Areopagos:

Har representantskapsmøte 2-3/12 der de skal ta opp fokusområder i arbeidet. De er inne i en prosess med selvstendigjøring av Dao Fung Shan. Det vil ta to-tre år, og er ganske drastisk. Kulturkafeen i Kun Ming, Kina har for tiden høy prioritert. Mens kirkemøtet pågikk hadde Areopagos stand på alternativmessen. De hadde to stand, en med tilbud om forbønn for heling av hjertet (*I Mesterens lys*) og en om kristen bønnepraksis med utgangspunkt i Kristuskransen (Knut Grønvik)

Israelsmisjonen:

De har i det siste hatt et sterkere fokus på Europa enn de har hatt på en stund. Det vil bl.a. resultere i etablering av messiansk menighet i Bucuresti, Romania. DNI vil først og fremst være ressurs på undervisning og veiledning. I Israel vil de forsøke å hente ut midler til freds- og forsoningsarbeid som tar utgangspunkt i lokalmenigheten. Vil arrangere ungdomskonferanse i Norge til sommeren og følge dette opp i Israel 2007. Har hatt en diskusjon med utgangspunkt i den tradisjonelle menigheten i Tel Aviv om en misjonerende kirke. Det er behov for et alternativ i Israel som har teologi og liturgi som gir gjenkjennelse.

Den norske kirke:

Kirkemøtesaken *Kunsten å være kirke* har betydning for misjonsorganisasjonene. Kunst utenfra kommer hjem og utfordrer også det norske kunstmiljøet.

- *Gjønnesutvalgets stat-kirke melding* blir mottatt med en bred høring i slutten av januar.

Lærenemndas arbeid blir presentert omtrent samtidig på en litt utvidet pressekonferanse.

- *Besøket av Rowan Williams*, erkebiskopen av Canterbury, gjorde inntrykk. Han kan håndtere de fleste tema på en veldig god måte. Han har mye å si, men er også opptatt av å lytte. Det er særlig to ting av det han bidro med som vi bør merke oss: 1) Kirken må være en kritisk venn til staten.

Kirken har en rolle både overfor mennesker som ikke vil ha en tro og mennesker som spør etter hva slags bidrag kirken har å komme med. 2) Vi har mye mer felles i vår åndelighet enn vi har tatt ut. I England er det satt i gang et arbeid for å fremme nye menighetsdannelser: *Fresh expressions of Church*. Williams opplever dette som en veldig utfordring for sin teologi, men er trygg nok til å møte dette åpent. I den forstand var han opptatt av kirkens misjon i et sekularisert samfunn.

- På Kirkemøtet ble det også undertegnet en avtale med den lutherske kirken i det sørlige Afrika. Det er et sterkt budskap at disse to kirkene sier til hverandre: uten dette fellesskapet blir vi ikke åndelig hele.

- KV har generalforsamling i februar. Temaet er: "God in Your Grace, Transform the World". Å tale om Gud, betyr å tale om nåden.

- I Tysfjord er det bygd et samisk senter for å berge den lulesamiske kulturen i Norge: Arran. Senteret arrangerte et seminar om forsoning, ved den lokale sogneprest på vegne av den lokale kirken. Det Den norske kirke gjort gjennom sine Kirkemøtevedtak har forandret forholdet mellom samene og kirken.

Misjonsalliansen:

9 diakoner har vært i Ecuador og kommet begeistret hjem. Hovedstyret har bestemt at de skal vurdere arbeid i Afrika. Kanskje Malawi? Cambodsja er også vurdert. Der trengs det mye forsoningsarbeid, men det utgjør et problem at så mye av midlene i landet kommer fra bistand. I ledelsen kommer det et stort skifte ved at både Hans Thore Leithe og Nils Tore Andersen slutter. Manila saken var en veldig vond sak. Inntektene har imidlertid økt og de har nå flere faddere enn noen gang tidligere. Bistandsarbeidet i Manila utvikles på en god måte.

Tibetmisjonen:

De har møtt alle sine utsendinger i Tibet. Noen har begynt å respondere på evangeliet og blitt kristne. De er i en spennende økonomisk situasjon: Hovedsponsor i Lasa har store økonomiske problemer. Norad er tilbakeholdende med å gi støtte til arbeid i Kina for tiden. Avtalen med *United*

Mission to Nepal har gått ut og det har ikke kommet på plass en ny avtale. Myndighetene har gitt visum til alle som er der for tre måneder til, og ber misjonen drive sykehus disse tre månedene mens myndighetene jobber med å finne en løsning.

Normisjon:

Oversettelsen av NT til kassonké er nå fullført. Ved nyttår gjenopptas arbeidet i Bhutan med undervisning for blinde i Kaling. Det har vært kurs i Donka, India for generalforsamlingen og for bispedømmene på hensiktsdrevet menighetsarbeid. Modellen kan tilpasses ulike kulturer, og flere kirker ønsker å vite mer om dette. De er i gang med å utvikle samarbeid med høyskoler som driver med teologi i Slovakia og har kontakt med Den evangeliske allianse for å lære om behovene deres. I Cambodsja inviteres Normisjon til et samarbeid med Danmisjon, Interact, SLA, FELM og et tverrkirkelig evangelikalt utdanningssted for pastorer og evangelister. Normisjon vil bidra i utviklingen av mentor rollen.

NMS:

Venter til neste gang.

Vedtak:

Referatet fra SMM-møtet 29.08.05 ble godkjent.

Informasjonene ble tatt til orientering

Sak SMM 18/05 Kirkemøtet 2005 – Evaluering og oppfølging

Saksdokumenter:

- Innstilling fra komité F og vedtak (vedlagt innkallingen)

Fra behandlingen:

Rolf Kjøde og Nils Tore Andersen innledet til samtale. Fra samtalen:

Temaet *en misjonerende kirke* fikk en god behandling på kirkemøtet. Både Kjetil Aanos foredrag, saksdokumentet og andre innlegg bidro til helhet og aktualitet. Komitèen har gjort et godt arbeid, og SMM må drøfte hvordan de konkret vil følge opp vedtakene. Flere ga uttrykk for at de hadde blitt meget inspirert gjennom det som skjedde på Kirkemøtet. Enkelte ga uttrykk for at de ønsket en sterkere spissing av misjon, i det veldig mye ble tatt med inn og definert som misjon. Andre påpekte at de savnet ordet diakoni, i og med at det stod veldig mye om omsorg og nærvær. Andre etterlyste en klarere betoning av evighetsperspektivet, omvendelsen og forpliktelsen til å bringe evangeliet tilbake til jødene. Det er grunn til å løfte opp misjon som en gledessak. Samtidig er det viktig å gi rom for det noen opplever som problematisk, for at vi sammen skal kunne si: "Dette vil vi". SMM peker på heftet: *Hva i himmel og på jord...* som et konkret arbeidsredskap for å følge opp kirkemøtevedtakene, særlig i menigheter og på bispedømmeplan.

Vedtak:

1. SMM er takknemlig for måten Kirkemøtet satte misjon i fokus på.
2. SMM utfordrer de regionale SMM-utvalgene til å følge saken opp overfor menighetene.
3. SMM ber AU legge til rette for SMM sin oppfølging av saken.

Sak SMM 19/05 Menighet i bevegelse – foreløpig rapport

Saksdokumenter:

- Foreløpig rapport fra prosjektmedarbeider (vedlagt innkallingen)

Fra behandlingen:

Israelsmisjonen ga uttrykk for at de savner en tydeliggjøring av oppgaven med å gi evangeliet tilbake til jødene i prosjektet. De tar samtidig selvkritikk på at de har bidratt lite for å få dette til å skje ved å uttale at de vil lage sitt eget materiale. De synes likevel det er flott at det skjer en bevegelse for misjon i norske menigheter og har ønsket å være med å fremme en forståelse der misjon blir sett på som like viktig i Norge som i andre land.

Vedtak:

SMM takker for den foreløpige rapporten og ser fram til å behandle den endelige rapporten i mars.

Sak SMM 20/05 Internasjonalt arbeid med psykisk utviklingshemmede

Saksdokumenter:

- Brev fra Tor Ivar Torgauten, spesialprest i Borg bispedømme, skrevet på vegne av integreringskonsulentene (vedlagt innkallingen). Oppfølging i Kirkerådets avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål var påført.

Bakgrunn:

Integreringskonsulentene sitter inne med en betydelig kompetanse på integrering av mennesker med utviklingshemninger. De ønsker å synliggjøre dette fagfeltet i DNKs internasjonale kontakter, få hjelp til å "navigere" i mulige støtteordninger for internasjonale kontakter og vil gjerne komme i kontakt med menigheter i andre land for å utveksle erfaringer internasjonalt. (For eksempel har de i Brasil fått kontakt med en prest som jobber med integrering i den brasilianske kirke).

Fra behandlingen:

Misjonsalliansen vil be partnere sende informasjon med kontaktpersoner. NMS lagde for ca 10 år siden en prinsipperklæring knyttet til barne- og ungdomsarbeidet i Norge. Aktuelle kontakter ute er bl.a. vekkelsesbevegelsen på Madagaskar og Kina. Normisjon er involvert bl.a. i Aserbajdsjan.

Vedtak:

SMM ber partene sende informasjon om aktuelle kontakter til daglig leder.

Sak SMM 21/05 Misjonsteologisk samtale om misjon og økumenikk

Fra behandlingen:

Kjetil Aano og Olav Fykse Tveit innledet til samtale.

Notater finnes i et eget vedlegg. Det ble påpekt at det ble for liten tid til samtalen.

Sak SMM 22/05 Partenes internasjonale arbeid

Saken ble fremmet under eventuelt.

Bakgrunn

AU ønsker å se på hvordan SMM kan være et sted for samtale om saker av felles interesse vedrørende partenes internasjonale arbeid (AU-sak 6). Dette berører rammene for SMM-møtene. AU har pekt på de faste postene *Nytt fra partene* og *Misjonsteologisk samtale* som et mulig utgangspunkt for å fange opp dette anliggendet.

Vedtak:

SMM gir AU mandat til å finne en måte å samtale om partenes internasjonale arbeid på, og et opplegg for dette.

Misjonsteologisk samtale om misjon og økumenikk

Notater fra innledning ved Kjetil Aano

KVs misjonskonferanse i Athen var for meg en stadfestelse og tro på noe jeg har vært opptatt av lenge: Den økumeniske bevegelsen sin evne til å gå ut over egne grenser. Temaet ble ikke bare behandlet internt. Det var tre ting som gjorde inntrykk: Det første var fokuset på forsoning og forsoningsbegrepet, som var spennende og utfordrende. Det andre var balansen i samspillet. Det tredje var erfaringen av at Den Hellige Ånd var til stede og blåste gjennom møtene, tematisert, bedt til, bedt om osv. Det var gudstjenesteformer i ulik stil fra kald reformatorisk til varm pinsebevegelse-stil.

Det økumeniske engasjementet springer ut av misjonsbevegelsen - også teologisk: for at verden skal tro. Men de mer folkelige baserte tradisjonene har tenkt i alliansepregede retninger. Dette har preget norsk misjon i mange tiår og gjør det enda. NMS bærer med seg den doble historien. Gjennom kirker vi samarbeider med opplever vi et behov for kristne råd. I Mali, Midtøsten og Kina arbeider vi økumenisk i utgangspunktet, ikke i lutherske sammenhenger. NMS har praktisk kontakt i mange retninger, vi er medlemmer i økumeniske organisasjoner og deltar i konsiliærøkumenikken.

Så lenge kirken er delt, er vi ikke hele. Vi blir utfordret til å forstå oss selv som en del av helheten. Dette blir tydelig bl.a. gjennom SAT 7 i Midt-Østen. Vi deler målet om å arbeide sammen for en dag å få en synlig enhet.

Det kom ingen dokumenter fra Aten-konferansen, annet enn et brev. Det førte til at folk ikke hadde behov for å gjenta posisjoner og gav åpenhet og dialog. Representanter fra ulike sammenhenger ble trukket sammen. Det bidro til å gjøre folk ansvarlige for hverandre. Misjon ble fremhevet som en dimensjon ved alt det kirken gjør, og det må gi seg utslag i aktiviteter. Misjon og misjonsbegrepet ble satt inn i en trinitarisk sammenheng. Å tenke trinitarisk betyr ikke at man mister det kristologiske. Kirken er basis for misjonsoppdraget og misjonens mål er forsoning.

Det er viktig å være realistiske om hva en slik konferanse kan bety. Den betyr ikke mer enn et møte, men samtidig tror jeg at KV vil spille en rolle i den grad en makter å nå ut over tradisjonelle medlemsgrenser og engasjere i dialog.

Notater fra innledning ved Olav Fykse Tveit

Det første jeg er opptatt av i denne sammenhengen er hva vi som norsk kirke lærer av andre kirker om hvordan vi skal forstå og fylle misjonsbegrepet. Denne læringen er ikke bare et mål, men noe vi gjør i praksis i økumeniske sammenhenger. Samtalen i Den katolsk-lutherske samtalegruppa (Katlusa) viser at også den katolske kirke er opptatt av hvordan de skal være en misjonerende kirke i Norge. De tenker ikke så mye at norske lutheranere er en misjonsmark, men at det også trengs misjon i forhold til deres egne medlemmer. Alle kirker har akkurat den samme utfordringen som Dnk – det er behov for misjon i den konteksten de står. Begrepet misjon setter ingen grenser. En erfaring fra et møte med den russisk-ortodokse kirke i Arkangelsk: Vi skulle besøke et kloster to timers kjøring av gårde. Vi kom til en kirke som hadde vært viktig for dem. Nå skulle den restaureres og bygges om til et kloster. Her er et bevis på at Ånden gav nytt liv. Det var stor

tilstrømming av unge menn som ønsket å leve i dette klosteret. Det ligger i nærheten av et stort fengsel. Folk som er ferdige med å sone blir sett på som ingenting verd og ser gjerne på seg selv på samme måte. De stopper i klosteret, får lov å bo der, får erfare troens liv, får menneskeverdet sitt bekreftet. Det bygges et hus ved siden av klosteret dit folk kan komme for å være på retreat. Hvor i Norge har vi dette? I Arkangelsk er den diakonale dimensjonen misjon.

Biskop Phaswana er biskop i Soweto og har vært torturert og fengslet. På Kirkemøtet sa han: En kirke blir ikke misjonerende først når ting blir lagt til rette. Han gir et sterkt apropos til det Odd Bondevik sa om å holde fram den ene sannhet: Det finnes ikke et sterkere vitnesbyrd om sannhet enn at et menneske er villig til å gå inn i en slik lidelse. Det å være et sant vitne og martyr er også misjon.

Misjon gjør felles sak med den økumeniske bevegelse på mange områder: Vi har oppdaget at vi kan ikke drive misjon hvis vi står og vitner mot hverandre. Vi har et nært samarbeid mellom misjon og diakoni. Gjennom innlegget sitt om misjon på Kirkemøtet uttrykte Sigrun Møgedal smerten ved at det ikke ble sett på som ordentlig misjon når hun ledet KVs misjonsavdeling. Men egentlig fortsatte hun som misjonær når hun holdt på med det. Misjonsarbeid og økumenisk arbeid må styrke hverandre. KEK-prosjektet er også et eksempel på dette.

Når vi jobber i SMM er det viktig at vi ser at når vi prøver å hjelpe menigheter til et internasjonalt perspektiv, er vi reelt i et internasjonalt økumenisk nettverk. Økumenikk handler ikke bare om å krysse konfesjonsgrenser. I Sentral-Europa er det viktig at kirkene ikke får partnere som tvinger dem til å opptre på samme måte. Faren er stor for at mange kirker havner i lomma på sterke amerikanske aktører. Det binder kirkene opp. Særlig ved en voldsom pengestrøm. Dette er en utfordring for den evangelikale bevegelse i Norge.

Vi har et felles misjonsoppdrag med andre kirker i Norge. Å si dette er en del av det kristne vitnesbyrdet. Vi arbeider for det i NKR. Vi må ikke være enige om alt for å kunne drive misjon og ha et felles misjonsoppdrag. Det kan være ting som gjør det vanskelig, men vi må ta det opp og spørre hvordan vi skal forholde oss til det. Vi oppfatter misjonsorganisasjoner som viktige også for å ha kontakt med andre kirker i Norge.

Økumenisk arbeid har blitt kritisert for å legge sterk vekt på *sosialeitiske spørsmål*. Men kirker har sagt: Vi står i en situasjon der vi trenger hjelp. De er tydelige på at om ikke det var for den internasjonale innsatsen hadde ikke kirkene vært i stand til å få gjennomslag. Det er ikke et sosialeitisk tema om kirkene skal være engasjert i *hiv-aids*. Kristi kropp har *hiv-aids*. Det er en del av kirkens misjon å ta det som en felles økumenisk utfordring. Mennesker med hiv ser ting ingen andre ser. De hadde blitt de beste ledere i kirke og politikk om de hadde fått leve. Giske sa på Kirkemøtet at det viktigste en misjonerende kirke gjør er å jobbe for rettferdighet. For å nå gjennom og bli hørt må kirken være troverdig i slike spørsmål.

**Protokoll fra møte i den Katolsk-Lutherske Samtalegruppen KATLUSA
29.11.2005**

Sted: Mariagården, Akersveien 16, klokken 10.30-15

Tilstede: +Bernt Eidsvig, +Gerhard Schwenzer, +Ole Christian Kvarme, Lars-Erik Rikheim, Else-Britt Nilsen, Trond Skard Dokka, Åse Cameron, Einar Vegge, Arne Marco Kirsebom, Jo Neve, Stephanie Dietrich (referent).

Forfall: Anne-May Stavenæs

Møtet ble åpnet med Skriflesning og bønn ved biskop Gerhard Schwenzer.

KATLUSA 7/2005 Protokoll fra møte 20.05.2005

Det ble kommentert at KATLUSA 4/2004, pkt. 4; Referatet om Krogh Tønnings embedsteologi er fra tiden før han konverterte til den romersk-katolske kirken.

Lars Erik Rikheim ettersender sitt notat. Det sendes ut sammen med protokollen.

Vedtak: Protokollen er godkjent.

KATLUSA 8/2005 Orienteringer fra våre kirkesamfunn

Biskop *Kvarme* orienterte om kulturmeldingen, saken om asyl- og flyktningepolitikk, arbeidet med reformer i Den norske kirkes organisasjon og det økumeniske seminaret i forbindelse med 40-års markeringen av *Dei verbum*.

Biskop *Schwenzer* orienterte om bispeskifte i Oslo Katolske Bispedømme, om pastoralrådet, som har satt "evangelisering" som overordnet mål for 2006, og om lokaliseringen av presteutdannelsen i Norge og samarbeidet med Menighetsfakultetet.

Samtalen i gruppen dreide seg om de lokale styringsstrukturene i menighetene og forholdet mellom rådene, daglig leder og presten. Den avgjørende myndigheten ligger hos biskopen i katolsk sammenheng. Videre drøftet man muligheten for å tenke noe mer dynamisk om forvaltningsstrukturene ved en omorganisering.

Vedtak: Tatt til orientering.

KATLUSA 9/2005 Misjonsforståelse

Saksdokumenter:

- KM-sak 5/05 En misjonerende kirke, med vedtak og pressemeldinger
- Dekretet om kirkens misjonsvirksomhet, *Lumen gentium*

Tore Laugerud fra Den norske kirke/Kirkerådets sekretariat orienterte om arbeidet i Dnk.

Vedtak:

- Samtalegruppen takker Tore Laugerud for orienteringen.
- Saken drøftet.

KATLUSA 10/2005: Planlegging av neste møter

16.5.2005, kl. 10.30-15, hos Dnk i Bispegården i Oslo (St. Hallvardsplass 3)

21.11.2005, kl. 10.30-15, hos Den katolske kirken

Mulige tema:

- Utgivelsen av NT i ny oversettelse som resultat av økumenisk samarbeid
- Våre kirkers offisielle dokumenter om homofili
- *Apostolisitet*: Resultatet fra den internasjonale lutherske-romersk-katolske dialogkommisjonen (foreligger muligens først til høsten) Turid Karlsen Seim inviteres til denne saken.
- Felles studier av fromhetstradisjonen, spiritualiteten, vårt felles arv
- "Hva hvis Ignatius og Luther hadde møtt hverandre?"

KATLUSA 11/2005 Eventuelt

Ingen saker til Eventuelt.

SDI 15.12.2005

Vedlegg: Notat fra Lars Erik Rikheim, jfr. KATLUSA 7/2005

Kirken i det eukaristiske fellesskapet

Den tidligkristne refleksjon om kirkelig enhet og avgrensning mot heresi, er grunnleggende forbundet med Kirkens egen selvforståelse. Denne enhet kommer ikke bare til uttrykk i forsøket på å etablere en bestemt skriftkanon og ved å definere en felles trinitariske tro. Den manifesteres og forankres samtidig innenfor den eukaristiske feiringens egen struktur. Det er i denne forbindelse at kirkens demarkasjonslinje tydeligst blir trukket. De som ikke deler kirkens tro, kan heller ikke delta i "de hellige ting", i kirkens eukaristi. Det empiriske kriteriet på ortodoksi blir dermed vesentlig et spørsmål om tilhørighet til et bestemt liturgisk fellesskap. I både NT og i den tidlige kirken blir dette fellesskapet definert som apostolisk. Apostelbegrepet tjener således både som en positiv kvalifisering av fellesskapet og samtidig som et avgrensende prinsipp mot heresi. I det følgende ønsker jeg med utgangspunkt i de så kalte apostoliske fedre, og fremfor alt i Ignatius av Antiokia, å belyse noen sider ved tidligkristen refleksjon om kirkens apostolisitet. På hvilken måte kommer kirkens apostoliske karakter, i form av dens kontinuitet med apostlene, til uttrykk i det eukaristiske fellesskapets embeter og struktur?

Apostolisitet i Det nye testamentet

Bildet Det nye testamentet tegner av apostlene og deres relasjon til Kristus og til Kirken, er nokså varierende og sammensatt. I forhold til tematikken i mitt innlegg er det særlig to ulike, men likevel relaterte perspektiver som er vesentlige. Disse korresponderer også med de variasjoner vi finner i flere patristiske tekster, hvor eukaristi og apostolat er omtalt.

Til den første gruppen av nytestamentlige tekster fremstilles apostlene som selvstendig individer, delvis uavhengig hverandre. I den sammenheng er det særlig misjons og sendesperspektivet som danner den umiddelbare bakgrunn. De betros et budskap, de utrustes med autoritet, og de sendes ut til alle folkeslag. Det vesentlige i den forbindelse er at apostelen representerer et tilknytningspunkt mellom Kristus og kirken. Kontinuitet beskrives her som en bevegelse som har sin begynnelse i Gud. Gud sender Kristus, Kristus sender apostlene, og apostlene formidler Kristi budskap ved å etablere kirker og innsette tilsynsmenn "episkopos – presbyteros" - Begrepene brukes nærmest synonymt i NT, med mulig unntak i pastoralbrevene - Innenfor denne lineære forståelsen av kontinuitet kan også Kristus omtales som apostel (Heb.3,1).

I den andre gruppen tekster er perspektivet nokså forskjellig. Apostlene er her forstått som *de tolv*, i tilknytning til sin eskjatologiske funksjon, altså i forhold til den tid i frelseshistorien som innleder fullendelsen av Guds frelsesplan (jfr. Matt.19,28, Luk.22,30; Act 1,12-26; 2,17). Apostlene er ikke de som følger og sendes av Kristus, men de som omgir ham, som er samlet rundt ham *på samme sted*. Noen av de mest sentrale tekstene i den forbindelse er fortellingen om Jesu siste nattverd, som nettopp har et tydelig eskjatologisk fortegn. Apostlene fremstilles som kollegium, som patriarker i det nye Israel, og som Kirkens grunn i Guds rike nærvære her og nå.

Hvordan blir disse to tilnærmingene eller modellene videreført hos de tidligste kirkefedrene, og hvilke ekklesiologiske konsekvenser får dette?

Apostolisk kontinuitet - Klemens av Roma

I det meget interessante brevet fra presbyter Klemens av Roma til kirken i Korint, datert til slutten av 1 århundre, hører vi om embetsbærere som urettmessig er blitt avsatt. Klemens omtaler den gjeldende konflikten som en splittelse, kommet i stand på grunn av noen "tankeløse og egenrådige personer". "For det vil ikke være en liten synd av oss", hevder han,

”dersom vi avsetter fra bispeembetet dem som uklanderlig og fromt har båret fram offergaver.” Bispeembete det her er tale om, er ennå ikke løsrevet fra presbyteriatet. Både ’presbyter’ og ’episkopos’ brukes om en og samme person. Det som utgjør selve grunnlaget for kritikken Klemens fremsetter, er at embetsbærerne er avsatt til tross for å være innsatt etter apostolisk ordning, ja muligens av apostlene selv, til å videreføre Kristi misjon. (Klem.42,2-4) 2) (Klem.44,1-2)”For de (apostlene) visste at det ville oppstå....”

Klemens viser her til en relasjon mellom apostolat og kirke, som langt på vei har dannet grunnlaget for vår forståelse av den såkalte apostoliske suksesjon; Kristus kommer fra Gud, og apostlene fra Kristus og biskopene/presbyterne fra apostlene. (Allerede i 1 Petersbrev blir presbyteriatet identifisert med apostolatet da Peter omtaler seg selv som ’synpresbyteros’ ”jeg som selv er en presbyter” (1. Pet.5,1)).

Skjema vi møter i 1. Klemensbrev er således helt i tråd med den første gruppen av tekster i Det nye testamentet, som jeg har vist til ovenfor. Kirkens apostoliske kontinuitet innebærer således at det som opprinnelig er gitt apostlene, videreføres fra fortiden til nåtiden og inn i fremtiden. Apostolisitet er vesentlig noe som kommer til oss fra fortiden, fra historien.

Klemens fremstiller Kirken som en historisk institusjon, med videreføring av misjonen til folkeslagene som den primære oppgave. I den forbindels får Kirkens embete karakter av å være forankret i det som kan kalles et ”rettsprinsipp”. Embetspersonens oppgave til å undervise og feire Kirkens mysterier utledes fra en myndighetsoverdragelse, som vedkommende gjennom kirkens institusjon har mottatt i ordinasjonen. I forhold til pneumatologien er Ånden nærmest å forstå som en garanti for at embete blir ’rettskraftig’. Ånden besjeler en allerede etablert og foreliggende ordning.

Innenfor et slikt skjema knyttes apostolisitet til en embetsperson, og kun i formidlet grad til det eukaristiske fellesskapet. Embetet blir nærmest den eneste kilde til Kirkens apostolisitet.

Apostolisk identitet - Ignatius av Antiokia

Biskop Ignatius av Antiokia, en annen av de såkalte apostoliske fedre, gir i sine brev et nokså forskjellig inntrykk av apostolisitet enn hva Klemens gjør, og det til tross for at ingen tidligkristen forfatter insisterer mer eksplisitt på en hierarkisk kirkeordning enn han.

Ignatius var i følge Eusebius den tredje biskop på den antiokenske bispestolen - Peter regnes interessant nok som den første – , da han en dag arresteres av de romerske myndigheter for å føres til Roma, hvor han etter all sannsynlighet også lider martyrdøden. Den direkte årsaken til arrestasjonen er ukjent, men kan tenkes å være foranlediget av forbudet den romerske øverighet hadde nedlagt mot private samlinger. På veien fra det syriske Antiokia til Roma forfatter Ignatius syv brev, som alle bortsett fra brevet til romerne, sendes kirker i Lilleasia. Brevene gjenspeiler ikke bare lokale forhold, som Ignatius er kjent med fra Antiokia eller gjennom utsendinger fra de respektive kirkene, men rommer også en teologisk refleksjon som er uerstattelig for vår kunnskap om kristendommen i slutten av det 1., begynnelsen av det 2. århundre.

Det først vi merker oss i Ignatiusbrevene er den fremtredende plass som forsamlingens enhet og det eukaristiske fellesskapet spiller (som bilde på Kirken).

”Hvis noen ikke er *innenfor* ’offeralterrommet’ (gr. *thysiasteriou*) mangler han Guds brød (el. det guddommelig brød)....Den som ikke kommer ’til det samme sted’ (gr. *epi tou autou*) er allerede overmodig og har dømt seg selv.”

Det meget viktige uttrykket ’*epi tou autou*’, som jeg har oversatt ’til det samme sted’, tjener som et teknisk uttrykk for gudstjenesten. Ignatius forestiller seg Kirken som de som er kalt sammen til et bestemt sted for å feire eukaristi og motta Guds brød, det som han senere i brevet til efeserne omtaler som ”udødelighetens legemiddel, en motgift for ikke å dø”. De som derimot ikke kommer til det gudstjenestefeirende fellesskapet, eller som står *utenfor*, ”de er allerede dømt” og ”urene”, slik de omtales i brevet til Trallerne (7,2). Ignatius henviser med all sannsynlighet til skismatiske grupperinger, som av ulike grunner ikke deltar i Kirkens gudstjeneste. Utsagnet kan altså ikke forstå som en generell beskrivelse av ikke-kristne.

Til grunn for Ignatius’ argumentasjon ligger forestillingen om Gudsrike som samlingen til et folk av de som før var adskilt, ved en fornyet kult. Ignatius fremstiller Kirken i sin eskjatologiske tilstand. Samme bilde av Kirken finner vi også i en av de eldste eukaristiske bønnene. ”Liksom dette brutte brød en gang var spredt ut over fjellene, men er blitt samlet og gjort til ett, så la din kirke samles fra jordens ender inn i ditt rike.” Didache.

Den fornyede kulden, som både i NT og GT hører med til forventningen om Guds rike, synes å utgjøre den umiddelbare bakgrunnen for kvalifiseringen av Kirken som offeralter (*thysasterion*). Kirkens eskjatologiske natur manifesteres innenfor rammen av en offergudstjeneste¹.

I brevene møter vi en tredelt embetsstruktur, som i følge Ignatius hører med til selve Kirkens natur. Uten biskopen, presbyterne og diakonene ”kan det ikke være tale om noen kirke” (jfr Trall. 3,1). Hver lokalkirke er ledet av en biskop, i fellesskap med presbyterne og diakonene. Biskopen er én, og står over presbyteriatet. Episkopos er blitt en egen tittel, som ikke lenger kan brukes synonymt med presbyteros. Vi møter her det første eksemplet på et såkalt mon-episkopat, eller et monarkisk episkopat, slik det nokså uheldig og uriktig er blitt omtalt som. Ordningen må kunne sies å være forutsatt i samtlige kirker som Ignatius skriver til, med muligens unntak av kirken i Roma. Her nevnes heller ingen andre embetspersoner. Den tredelte embetsstrukturen har for øvrig vært en permanent ordning i kirkene fra midten av det 2. århundre.

I historiske og dogmatiske studier av apostolisk suksessjon er henvisninger til Ignatius av Antiokia svært ofte enten fraværende eller nokså misvisende. Grunnen til dette fraværet eller forsøket på å lese inn i tekstene, mer enn å fortolke dem, er opplagt at Ignatius aldri eksplisitt forbinder biskopen med apostelembetet. Likevel fremholder han fellesskapet med biskopen som det empiriske kriterium på delaktighet i det ortodokse fellesskapet.

Det helt sentrale poenget i Ignatius’ forståelse av bispeembete er i streng forstand utledet fra embetets teologiske karakter. Biskopen identifiseres ikke primært med apostlene, men med Gud selv. Han er et bilde på Kristus eller Gud. Han er et ”*typos tou patros*”, sier Ignatius (I andre tekster identifiseres han med Kristus). Sammenlikningen er ikke bare en språklig metafor, men har opplagt en sakramental realisme i seg. Eks. ef 5.

¹ I min profesjonsoppgave i Kirkehistorie har jeg et lenger ekskurs om *thysiasterion*-motivet hos Ignatius. Jeg argumenterer for at motivet både henspiller på et konkret alter som de troende er samlet rundt, og som en kvalifisering av eukaristien som offer. Se Rikheim, Lars-Erik *Kirkelig enhet – Sakramentet for møte med Gud. En analyse av enhetskonseptet i Ignatiusbrevene*. s 25-28. Det teologiske fakultet, UiO, 1996.

Magn. 6; Trallerne 3,1

I bildet Ignatius tegner av Kirken er det faktisk presbyterkollegiet som identifiseres med apostlene. Det er de som er som et råd av apostler som står rundt biskopen.

Løsrevet fra sin kontekst kan denne identifiseringen gi inntrykk av at apostolisk suksesjon er knyttet til presbyterne og ikke til biskopen. Et studium av ekklesiologien hos Ignatius viser imidlertid at så ikke er tilfelle. For Ignatius er Kirkens apostoliske kontinuitet ikke primært realisert ved historisk kontinuitet innenfor et bestemt embete, slik tilfelle langt på vei er med Klemens, men i forsamlingen av de troende som er samlet for å feire eukaristi. Det er i denne eukaristiske forsamling at Ignatius ser det eskjatologiske fellesskapet realisert. Kirkens kontinuitet fremstilles altså ikke primært som en overlevering fra fortiden, som en tradisjon av institusjon (og kerygma), men som et adventum, som noe som kommer til oss fra fremtiden i Guds rike, og som oppleves og erfares allerede her og nå. Den greske teologen Zizioulas trekker i den forbindelse en sammenlikning mellom den Ignatianske ekklesiologien og Chrysostomosliturgiens anamneseledd, hvor ihukommelsen ikke bare refererer til fortidige begivenheter, men også til fremtidige, til Kristi gjenkomst. Den ignatianske ekklesiologien rommer en tilsvarende eskjatologisk foregripelse.

En slik eskjatologiske forestilling av Kirken forutsetter en annen forståelse av det apostoliske embete enn vi møter hos Klemens. Apostlene er ikke forstått som selvstendig individer sendt ut for å forkynne evangeliet og ordinere personer til å være deres etterfølgere. De er derimot forstått som et kollegium samlet omkring Kristus (i hans eskjatologiske funksjon). Deres funksjon er ”å sitte på tolv troner og dømme Israels tolv stammer” (Matt. 19,28). Dette kan de bare gjøre under Kristi tilsyn og bare for så vidt som Guds folk er samlet.

Den eskjatologisk ekklesiologi vi møter hos Ignatius innebærer at suksesjon både forutsetter og omfatter hele det kirkelige fellesskapet. Biskopen er avgjørende ikke fordi han har mottatt apostolisk autoritet som enkeltperson, men fordi han er leder av det eukaristiske fellesskap som representerer eller synliggjør den eskjatologiske forsamling, samlet omkring Kristus. Identifiseringen av biskopen som *alter Christus/alter Deus* er dypest sett et uttrykk for troen på Kristi nærvær som fellesskapets hode og leder.

I kraft av å være et bilde på Kristus eller Gud når han er omgitt av presbyterne, diakonene og hele Guds folk, er biskopen også et bilde på kirkens enhet, på alle troendes enhet. Kun han som den ene kan representere de mange. Dette kommer klart til uttrykk i Ignatiusbrevene. I biskopene som besøker Ignatius på veien til Roma, ser han hele lokalkirken. ”Så er jeg aktet verdig å få se dere”, skriver han til kirken i Magnesia. ”Det skjedde gjennom Demas, deres biskop som er verdig for Gud,..”

Ignatius' antiindividualistiske spiritualitet bevares kun for så vidt som alle nådegaver relateres til det eukaristiske fellesskapet og til biskopen.

Kirken som organisk livsfellesskap

Ignatius' visjonen av Kirken, som gjentatte ganger er bekreftet av Kirkens tradisjon, ikke minst av Vat. II, kan best betegnes som et organisk livsfellesskap. I en slik sammenheng er bispeembete utenkelig og utilstrekkelig i seg selv som kvalifisering av Kirkens apostolisitet. Uten presbyterne, diakonene og de troende som er samlet rundt offeralteret kan det ifølge Ignatius ”ikke være tale om Kirke”. Ignatius baserer seg i så henseende på apostelen Paulus

grunnforståelse av Kirken "Hvis det hele var ett lem, hvor ble det da av legemet?" (Rom.12, 19) Kirkens mange *ordes/tagmata* (embeter), inklusivt lekfolkets, som ved dåpen også leder inn i en bestemt *ordo*, må derfor forstås som *relasjonelle og samtidige størrelser*. I forhold til et bispevalg forutsettes dermed i prinsippet også hele lokalkirkens bifall. I tidligkristen tid kom dette til uttrykk ved at folket under ordinasjonsliturgien, når de ble spurt om bispekandidaten var verdig, istemte et *aksios* (verdig). Navnet på den lokale eukaristiske forsamling ble også alltid nevnt. På denne måten ble biskopsembete forstått ut i fra og i relasjon til et bestemt eukaristisk fellesskap. Hvordan og i hvilken grad lekfolket hadde innflytelse på et bispevalg er historisk sett nokså varierende. Skikken med at folket anerkjente bispekandidaten var imidlertid på ingen måte et liturgisk fyllelement, men derimot dypt forankret i Kirkens egen selvforståelse som et organisk livsfellesskap.

Protokoll fra møte I Dialoggruppen mellom DELF og Dnk 30.11.2005, Kirkens Hus

Tilstede:

DELF: Sven Aasmundtveit, Helge Uttaker, Jan Gossner, Terje Solberg

Dnk: Per-Otto Gullaksen, Dag Nordbø, Marit Halvorsen Hougsnæs, Stephanie Dietrich

Møteledelse: Per-Otto Gullaksen

Saker

Sak 1 Gjennomgang av utkast til dokument

Sak 2: Avtaleteksten

Sak 3 Planlegging av det videre arbeid og fastsettelse av møtedatoer

---

Sak 1 Gjennomgang av utkast til dokument

Følgende punkter ble fremhevet:

- **TILSYN.** Forståelsen av tilsyn må tydeliggjøres. Vi står i forskjellige tradisjoner når det gjelder tilsynsforståelsen. For Dnk betyr forståelsen av bispeembetet slik det er blitt tydeliggjort i Porvooavtalen en viktig rolle. Dnk videreførte de historiske bispesetene. DELF: I etableringen av Frikirken lå det et oppgjør med embetsmannsordningen. Dokumentet må nevne bispevigslings betydning. Tenkningen omkring tilsynsfunksjonen vil være avgjørende når det gjelder organisering av lokalt samarbeid. I utgangspunkt kritisk til episkopale ordninger. Man ønsket tilsynsordninger- episkopé- uten biskoper.
- Forholdet mellom tilsyn og arbeidsgiveransvar må beskrives
- Den som gjør tjeneste i en kirke må forholde seg til tilsynsstrukturene som er i den respektive kirken. ("i samsvar med regleverket som gjelder i kirkene") Vilkår for tilsetting er at tilsynet til den respektive kirke som ansetter gjelder. Vi ser ikke på styringsstrukturen som guddommelig. Mulighet til å gi en positiv beskrivelse av hva tilsyn er i denne sammenhengen. Synliggjøre en felles positiv forståelse av tilsynet og bekrefte det at det å tjenestegjøre i et annet kirkesamfunn innebærer å gå inn i det tilsynet som er der og anerkjenne kirkestrukturen.
- Dokumentet bør synliggjøre at den teologiske begrunnelsen for tilsynsembetet er viktigst- nemlig å bevare kirkens apostolisitet, jfr. Porvooavtalen.
- **BISPEVIGSLING** for Dnk et tjenlig tegn på kirkens apostolisitet- men vi kan leve i fullt kirkefellesskap med kirker som ikke har samme tegn. (Jfr. Dnks signaturforklaring til Leuenbergkonkordien) DELF: Tegnfunksjonen er med i DELFs vigslingsliturgi i forhold til tilsynsmannen. Enhetsstiftende kraft- er med i tenkningen og liturgien. Litt ulik vektlegging også i Frikirken på spørsmålet.
- **MENIGHET:** Menighet vil være menighet innenfor den respektive kirkes tilsynsstruktur.

- **FORHOLDET MELLOM EMBETS- OG RÅDSSTRUKTUR:** Dokumentet bør både reflektere over anerkjennelse av hverandres embeter, men også om rådsstrukturene og gjensidigheten på den synodale delen - forholdet mellom eldstestrukturen og menighetsrådsstrukturen. Denne virkeligheten bør avspeiles i dokumentet. Viktig å unngå at dokumentet først og fremst omtaler prestedtjenesten.
- I Dnk ligger forpliktelsen på læregrunnlaget på organene- DELF: personlig forpliktelse
- **DET ALLMENNE PRESTEDØMME:** Avtalen vil få større betydning hvis vi får opp det almenne prestedømme- menighetsperspektivet- CA V. Potensialet som ligger i luthersk tenkning om det allmenne prestedømme bør utnyttes her.
- **FORHOLDET TIL STATEN.** Ikke noe bekjennelsesgrunnlag for Dnk. Spiller større rolle for DELFs selvforståelse.
- **MEDLEMSKAP:** mulighet for assosiert medlemskap i DELF– forutsetning: må være på vei inn i kirkesamfunnet, og stiller seg under tilsynet. Det må sies noe om ”fullt medlemskap”- hva betyr det for vår felles ståsted. Dåpen som gir fullverdig medlemskap.

Videre arbeid med dokumentet

- Enig i hovedstrukturen som ligger til grunn i dokumentet.
- Flytte avsnittene om vigsel, begravelse, bruk av kirker lengre opp i dokumentet
- Gjøre et forsøk på å formulere sammenfattende punkter underveis
- Få klart frem at dokumentet hviler på andre avtaler og bekjennelse. Avsnittet om vårt felles læregrunnlag bør utvides og utfylles med sitater fra bekjennesskriftene og LVFs Constitution.

Vedtak:

- Terje og Marit bes om å utforme et punkt om ”grasrotas betydning” til vårt neste møte
- Sekretærene jobber videre med dokumentet ut fra kommentarene i møtet og legger frem et revidert dokument på neste møte
- Det legges spesielt vekt på tilsyn og apostolisitet- *under perspektivet at vi har mye til felles*. Felles begrunnelse om tilsynets nødvendighet.

Sak 2: Avtaleteksten

Vedtak: Sekretariatet utarbeider et forslag til avtaletekst til neste møte.

Sak 3 Planlegging av det videre arbeid og fastsettelse av møtedatoer

Status for dokumentet og prosessen videre- dialoggruppens mandat:

Dialoggruppe skal utferdige dokument i gruppens navn.

Det siktes mot en beskrivende og vurderende tekst.

Det er selve forslag til avtaletekst som legges frem for de beslutende aorganer i våre kirkesamfunn og som blir våre kirkesamfunns forpliktende vedtak.

Fremdriftsplan

Gruppen trenger 2 møter til før dokumentet kan sendes på høring.

Det er nødvendig for å slutføre dokumentet i løpet av 2006.

Det vil derfor ikke være realistisk at saken kan slutføres frem til undertegning i 2006.

Neste møter:

6.4.2005, 10.30-15, hos Frikirken

6.9.2005, 10.30-15, Kirkens Hus

12.1.2006, SDI

**Protokoll fra møte i Teologisk Nemnd 14.-15.9.2005
Kirkens Hus, Oslo**

Tilstede: Trond Skard Dokka, Halvor Nordhaug, Aud Tønnessen, Gerd Marie Ådna, Knut Grønvik, Odd Bondevik, Bård Mæland, Gunn Elvebakk, Åse Cameron

Fra sekretariatet: Vebjørn Horsfjord, Irene Tvedt, Olav Fykse Tveit, Stephanie Dietrich

Forfall: Jan-Martin Berentsen, Marianne Bjelland Kartzow, Paul Leer Salvesen, Christoffer Solbakken

TN-sak 08/05 Protokoll fra møte i Teologisk nemnd 07.-08. april 2005

Nemnda diskuterte varaordningen i forhold til domprost Bjørdals deltakelse på vårmøtet 2005. Dette baserte seg på et Bispemøtevedtak, som danner grunnlag for varaordningen i forhold til Bispemøtets representant. Nemnda tar vedtaket til orientering.

Vedtak: Protokollen godkjennes.

TN-sak 09/05 Orienteringssaker/oppfølging av saker i forhold til søsterkirker og i de økumeniske organisasjoner

Nådens Fellesskap: Teologisk nemnd understreket betydningen av å følge opp avtalen og gi en evaluering etter noen år, ikke minst når det gjelder virksomheten på lokalplanet. Noen av nemndas medlemmer beklaget at KATLUSA ikke lenger holder på med læresamtaler.

Vedtak: Sakene tas til orientering.

TN-sak 10/05 Religionsteologi

Nemnda samtalte med utgangspunkt i de første utkastene/skissene til et dokument om religionsteologi laget av arbeidsgruppa som tidligere er nedsatt. Arbeidsgruppa foreslår å la drøftelsen i dokumentet ta utgangspunkt i konkrete eksempler på møte mellom kristendom og andre religioner som aktualiserer religionsteologiske problemstillinger. Dokumentet skal også inneholde et forslag til "codes of conduct" i møte med andre religioner.

Samtalen i nemnda viste at det var alminnelig tilslutning til hovedtrekkene i skissene. Det ble påpekt at det kunne være ønskelig med flere enn de tre eksemplene som skissen har tatt utgangspunkt i, for eksempel knyttet til erfaringer fra sykehus-/sykehjem. Samtidig ble det understreket at man ikke kan ha som mål å belyse alle vesentlige spørsmål gjennom eksempler, men snarere at eksemplene må være slik tilrettelagt at de belyser prinsipielle spørsmål som har overføringsverdi til andre sammenhenger.

Det ble påpekt at skissene som forelå hadde oppmerksomheten rettet mot det konkrete møtet mellom mennesker av ulik tro ("troende møter troende"). Nemnda satte pris på dette. Det ble understreket at det også vil være behov for et kapittel som sammenfatter noen teologiske

grunnpremisser for møtet mellom kristne og mennesker av annen tro, basert på de konkrete drøftelsene. Det vil være naturlig at dette kapitlet kommer til slutt i dokumentet.

Nemnda samtalte om form og målgruppe for det endelige dokumentet. Dokumentet skal være utgangspunkt for en drøftelse på Kirkemøtet 2006, men det er ikke naturlig å tenke Kirkemøtets medlemmer som primærmålgruppe. Det var enighet om at dokumentet bør ha menighetene i Den norske kirke som målgruppe og legges fram for Kirkemøtet som et ressursdokument. Codes of conduct vil kunne være egnet som vedtak på Kirkemøtet.

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker arbeidsgruppa for det arbeidet som er påbegynt og ber den videreføre arbeidet ut fra samtalene i nemnda.
2. Teologisk nemnd ber arbeidsgruppa legge fram et ferdig dokument til neste møte, slik at TN kan forelegge dette for Mellomkirkelig råds møte i juni 2006.

TN-sak 11/05 Dialog mellom CPCE og Baptistkirken i Europa

Innledning ved Odd Bondevik

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet
3. Sekretariatet utarbeider et hørings svar som sendes til alle medlemmene for kommentar og godkjennes av TN/AU.
4. Hørings svaret følger protokollen som vedlegg.

TN-sak 12/05 Midtøstendokumentet (UTGÅR)

**TN-sak 13/05 "Shape and Shaping of Protestant Churches in a Changing Europa"
Hørings sak fra CPCE**

Innledning ved Aud Tønnessen

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet.
3. Sekretariatet utarbeider et hørings svar som sendes til alle medlemmene for kommentar og godkjennes av TN/AU.
4. Hørings svaret følger protokollen som vedlegg.

**TN-sak 14/05 "Evangelising- Protestant perspectives for the Churches in Europe"
Hørings sak fra CPCE**

Gjest: Tore Laugerud

Innledning ved Tore Laugerud og Knut Grønvik

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet.

3. Sekretariatet utarbeider et hørings svar som sendes til alle medlemmene for kommentar og godkjennes av TN/AU.
4. Hørings svaret følger protokollen som vedlegg.

TN-sak 15/05 Møtedatoer 2006 og Eventuelt

Det ble ikke meldt saker til Eventuelt.

Vedtak:

Møter i teologisk nemnd i 2006: **4.-5.mai 2006 og 12.-13.oktober 2006.**

(Møtene starter klokken 15 den første dagen og slutter klokken 15 den andre møtedagen.)

TN-sak 16/05 Oppfølging av diakonatssaken

Innledning ved Åse Cameron

Enkeltmomenter fra samtalen:

- Denne saken har vært i en prosess lenge. Det er ønskelig at saken kan sluttføres innen overkommelig tid av hensyn til alle parter.
- I kirkemøtevedtaket fra 2004 understrekes det at diakontjenesten skal være en varig tjeneste. Den diakonale tjenesten forstås som evangelieformidling og som en permanent, karitativ tjeneste.
- Forholdet mellom dimensjonene i den "flerdimensjonale tjenesten" må avklares.
- Spørsmålet om "fri flyt av sakramentsforvaltning" – det er viktig at man unngår "rettighetstenkning" i forhold til sakramentsforvaltningen
- Overgangsordninger mellom tjenestene nødvendig
- Positivt at man på sikt kan slippe dispensasjonsordninger i forhold til sakramentsforvaltningen
- Klargjøring hva som hører hjemme i hvilken yrkesgruppe er nødvendig
- Det vil fortsatt være viktig at man utelater begrepet embete, og heller snakker om tjeneste.
- Mulig å skjelne mellom å *forvalte* sakramentene og å *forrette* sakramentene? Det skal fattes pastorale avgjørelser i forhold til forvaltningen av sakramentene. Mulig å tenke seg at presten delegerer til diakon å forrette nattverd ved spesielle anledninger. Presten er den som *forvalter*, mens andre tjenestegrupper *forretter*. Oppdelingen av forvalte-forrette kan være problematisk i en økumenisk sammenheng.
- Noe av det spennende med en slik løsning er at man kan tenke episkopéfunksjonen inn i presteembetet. Presten ser til at tingene går rett for seg, men gjør dem ikke nødvendigvis selv. Oppgaver kan løsrives fra prestens person.
- Valget av begrepet "det flerdimensjonale embete" oppfattes som uheldig. Hvis det primære er en yrkeskamp, er dette ikke noe godt utgangspunkt for den visere tenkningen om tjenestestrukturen.
- Forståelsen av diakontjenesten som en del av kirkens ordinerte tjeneste bør implisere at det opprettes mange flere diakonstillinger. En mulig tenkning er at man ordineres til ett embete, men allikevel bare har rett til å utøve én tjeneste.
- Problem at det implisitt kan ligge en slags hierarki. Sakramentsforvaltningen blir det som konstituerer en slags hierarki. Tydelighet på at man er likestilt uansett sakramentsforvaltning.

- Viktig å tenke elastisk prosessuelt. Tjeneste- og ansvarsdifferensiering. Viktig å snakke om diakonen når det gjelder tilsyn- også diakonen har tilsyn med den diakonale tjenesten i menigheten.
- Presten forvalter nattverden; diakonen forvalter omsorgsarbeidet; alle kan i prinsippet gjøre alt- men i praksis har de ansvar for hver sin funksjon.
- Uheldig hvis man skaper en modell der tjenestene blir mer og mer homogenisert. Hvis vi har det som vesen at vårt embete har flere dimensjoner, må det finnes en slags sentrifugal kraft.
- Dets sentrale spørsmålet må være hva som tjener kirken. Derfor kreves det en stadig påminnelse om at diakontjenesten er varig og karitativ. Da blir ikke sakramentforvaltningen prøvesteinen.

Vedtak

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Teologisk nemnd ser frem til å delta i den videre utredningen av denne saken frem mot Kirkemøtet 2007.
3. Saken drøftet.

TN-sak 17/05 Ekklesiologidokumentet

Olav Fykse Tveit innledet til samtale og hadde en gjennomgang av dokumentet.

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet.

Vedlegg:

- Høringsuttalelser til sak 11/05; 13/05; 14/05

Stellungnahme des Theologischen Ausschusses der Norwegischen Kirche zu „Der Anfang des christlichen Lebens und das Wesen der Kirche“

Der Theologische Ausschuss des Ökumenischen Rates der Norwegischen Kirche hat in seiner Sitzung am 15./16. September 2005 folgende Stellungnahme zum Dokument "Der Anfang des christlichen Lebens und das Wesen der Kirche" verabschiedet:

Der Theologische Ausschuss dankt für die Übersendung der Schlusserklärung "Der Anfang des christlichen Lebens und das Wesen der Kirche" und die Möglichkeit zur Stellungnahme. Das Dokument ist als ein wichtiger Schritt zur Vertiefung der Gemeinschaft zwischen den Kirchen der GEKE und den Gemeinden innerhalb der Europäischen Baptistischen Föderation zu verstehen.

Der Theologische Ausschuss hat folgende inhaltliche Kommentare:

1. Im vorliegenden Dokument wird wiederholt der Prozesscharakter des christlichen Glaubens und Lebens unterstrichen. In diesem Sinne wird die Taufe zu einem Teil des *christlichen Initiationsprozesses*. Wir möchten den Zusammenhang von Taufe und christlichem Leben, und Taufe und gläubiger Antwort des getauften Menschen auf die in der Taufe vollzogene Heilshandlung Gottes positiv unterstreichen. Aus der Sicht des Theologischen Ausschusses ist hierzu jedoch zu bemerken, dass die Taufe weit mehr als nur ein Element des christlichen Initiationsprozesses ist. Das einmalige Heilshandeln Gottes am Menschen, dass in der Taufe vollzogen wird, ist unabkömmliche Grundlage unseres Glaubens. Der Theologische Ausschuss ist sich natürlich darüber bewusst, dass eben an diesem Punkt immer noch klare Spannungen zwischen den Konfessionen bestehen. In diesem Zusammenhang möchten wir jedoch unterstreichen, dass das vorliegende Dokument unseres Erachtens dieser immer noch bestehenden Spannung in seinen theologischen Erörterungen nicht Genüge tut. Auch wenn der Hinweis auf den Prozesscharakter des christlichen Lebens und den Platz der

Taufe im Gesamtgeschehen der christlichen Initiation ein wichtiger Schritt in der Annäherung zu den Baptisten ist, auch ganz in Übereinstimmung mit den von unserer Kirche offiziell weitgehend bejahten Resultaten des Limadokumentes, fehlt im vorliegenden Dokument doch eine eingehendere Stellungnahme zur Heilsbedeutung der Taufe. Einerseits wird unterstrichen, dass die Taufe eine "fundamentale Lebenswende" für den Täufling darstellt (II.5), andererseits aber liegt das theologische Hauptgewicht in den Erörterungen auf dem prozessuellen Verständnis des Heilshandelns Gottes und der menschlichen Antwort darauf in Glauben und Leben. Wenn das Dokument in Teil IV.7 darauf hinweist, dass die Annäherung im Taufverständnis dadurch unterstrichen würde, dass heute in vielen lutherischen, unierten und reformierten Kirchen in Europa die Kindertaufe nicht mehr als Regelfall von Taufe angesehen wird, sondern Kinder- und Erwachsenentaufe beide als angemessen angesehen werden können, darf diese Beschreibung der Taufpraxis in den Kirchen nicht als theologisches Argument für die Annäherung in der Tauftheologie verwendet werden. Hinzugefügt werden muss auch, dass in vielen unserer Kirchen, wie auch in der Norwegischen Kirche, die Taufe immer noch im Regelfall Säuglingstaufe ist. Durch den vorliegenden Gang der Argumentation werden die immer noch bestehenden Unterschiede in der Tauftheologie nur verdunkelt, statt dass sie abgeklärt und offen besprochen werden können. Eine eventuelle Konvergenz in der Taufpraxis verändert alleine nichts an den grundlegenden prinzipiellen Unterschieden in der Tauftheologie.

2. In diesem Zusammenhang möchten wir auch den *Mangel einer tieferen theologischen Erörterung zum Glaubensverständnis* im vorliegenden Dokument bemerken. Aus lutherischer Sicht kennen wir sowohl den "Kinderglauben", "Fides infantes", als auch die Sicht des Glaubens als eines bewussten Anschlusses an bestimmte Glaubensinhalte. Auch wenn innerhalb lutherischer Theologie, und auch bei Martin Luther selbst, das Verständnis von "Glauben" nicht immer eindeutig festgelegt ist, sollte doch bemerkt werden, dass nicht zuletzt aus anthropologischen und

soteriologischen Gründen der Glaube zuerst als vertrauensvolle Haltung und Geschenk Gottes, dass in der Taufe gegeben wird, verstanden werden soll. Die Frage nach dem "fides infantes" wird im vorliegenden Dokument leider kaum berührt. Damit werden auch die Fragen der Anthropologie, dem soteriologischen Status des Menschen vor und nach der Taufe, die Fragen von Erbsünde und Sündenverständnis generell im vorliegenden Dokument zu schnell ausgeschaltet. Dies führt unseres Erachtens zu einer für lutherische Theologie nicht annehmbaren Verkürzung der Tauftheologie.

3. Das vorliegende Dokument bringt unseres Erachtens auch zu wenig zum Ausdruck, dass das Taufgeschehen nicht nur den individuellen Menschen zu Christus bringt, sondern dessen Eingliederung in den Leib Christi, seiner Kirche, beinhaltet. Die Taufe als Pakt Gottes mit seiner Gemeinde hat ihren Sitz im Leben im Leben der Gemeinde. Sowohl theologisch als auch seelsorgerisch ist es wichtig, diesen kollektiven Aspekt der Taufe deutlich zu machen, um einem zu individualistischen Verständnis von Glaube und Taufe entgegenzuarbeiten. Des Weiteren ist die Glaubenserziehung und die Fürsorge der gläubigen Gemeinde für ihre Glieder Verantwortung der ganzen christlichen Gemeinde, in die der Täufling eingegliedert wurde.
4. Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche möchte die in Teil II.6 erscheinenden Aussagen zur Taufe positiv bestätigen, insbesondere die Aussagen über die Taufe als "Sakrament", "das den Tod des alten Menschen und das von seinen Sünden gereinigte Lebens des Täuflings darstellt und durch das Gott diese Wirklichkeiten vollbringt". Wir sind dankbar für die Annäherungen zwischen den konfessionellen Traditionen, die in diesen gemeinsamen Aussagen deutlich wird.
5. Dies gilt insbesondere für Teil II.9, wo unseres Erachtens auf überzeugende Weise entscheidende Wege für eine ökumenische Annäherung eröffnet werden. Aus unserer Sicht ist die von uns als solche verstandene „Glaubenstaufe“ von Menschen die schon

als Kind getauft wurden *Wiedertaufe*, und damit das größte Hindernis für eine Annäherung zwischen den am Dialog beteiligten Konfessionen. So lange Wiedertaufe praktiziert wird, ist Kirchengemeinschaft im Sinne der Leuenberger Konkordie und CA VII nicht möglich. Das vorliegende Dokument eröffnet auf diese Weise praktische Wege zu einer Annäherung, indem die Möglichkeit eröffnet wird, dass Baptisten in der praktizierten Säuglingstaufe anderer Konfessionen die Initiation anderer Christen in Christus und in die Kirche anerkennen, unabhängig von der Art der Taufe.

6. Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche ist deshalb grundlegend mit Teil IV des Dokumentes einverstanden. Der noch vorliegende Dissens in der Lehre lässt, wie in §IV.6. auch deutlich unterstrichen wird, eine Kirchengemeinschaft im Sinne der Leuenberger Konkordie nicht zu. Gleichzeitig weist die Frage an baptistische Gemeinden, ob es ihnen möglich wäre, Wiedertaufe bei Mitgliedern aus einer Kirche der GEKE kommen, zu vermeiden, den Weg für neue Wege der Zusammenarbeit. In diesem Zusammenhang wurde auch deutlich, wie schwierig es ist, mit Kirchen, die eine kongregationalistische Grundstruktur haben, verpflichtende Abkommen einzugehen. An dieser Stelle wäre es nötig, den grundlegenden Fragen der Ekklesiologie und Strukturen von Kirchenleitung weiter nachzugehen, auch im Gespräch mit Kirchen der Baptistischen Föderation.
7. Der Theologische Ausschuss bittet darum, dass man darüber noch einmal diskutiert, inwieweit in dem gemeinschaftlichen Dokument die Aussage in Teil IV.4 "Die Kirchen der GEKE können anerkennen, dass die baptistische Praxis, nur Gläubige zu taufen, die die Taufe begehren und vor der Taufe ein Glaubensbekenntnis ablegen, eine rechte, d.h. dem Evangelium gemäße Form der Taufpraxis ist", im Schlussdokument beibehalten werden soll. Aus unserer Sicht ist es theologisch nicht richtig zu sagen, dass diese „baptistische Praxis, **nur** Gläubige zu taufen...“, eine rechte Praxis ist. Es wird deshalb vorgeschlagen, „**nur**“ aus dem Text zu eliminieren.

8. Gerade im Gespräch mit Kirchen die ein baptistisches Taufverständnis vertreten, ist die Herausforderung an unsere Kirchen, die die Säuglingstaufe vollziehen, zur Glaubenserziehung, schon seit BEM immer wieder deutlich geworden. Wir sind dankbar für dieses Resultat der ökumenischen Gespräche, und von unserer Kirche ist diese Aufforderung auch offiziell immer wieder wahrgenommen worden. Auch in dem vorliegenden Dokument wird diese Herausforderung wieder positiv unterstrichen, womit wir einverstanden sind.
9. Zusammenfassend lässt sich deshalb sagen, dass wir grundlegend mit den Konklusionen in Teil IV des Dokumentes einverstanden sind, aber zu Einzelheiten in Bezug auf Taufverständnis, Glaubensverständnis, Anthropologie und Soteriologie in Teil I-III kritische Anfragen haben. Eine weitere Erörterung dieser Bereiche hätte unseres Erachtens auch zu einer deutlicheren Konklusion in Teil IV beitragen können, in dem die noch unbeantworteten Fragen klarer skizziert hätten werden können.
10. Bei einer eventuellen Weiterführung der Studie würden wir empfehlen, eben diesen Fragen, daneben aber auch den grundlegenden Fragen nach der Möglichkeit von verpflichtenden Abkommen als notwendiger Grundlage für Kanzel- und Altargemeinschaft im Sinne der Leuenberger Konkordie mit Kirchen kongregationalistischer Struktur, weiter nachzugehen.
11. In unserem norwegischen Kontext möchten wir das Dokument für weitere Studien auf nationalem Niveau empfehlen, und hoffen, dass es in absehbarer Zeit zur Grundlage von erneuten Gesprächen zwischen den norwegischen Mitgliedskirchen der GEKE (Norwegische Kirche und Methodistenkirche in Norwegen) und den Baptisten in Norwegen werden kann.

Stellungnahme des Theologischen Ausschusses der Norwegischen Kirche zu "The Shape and Shaping of Protestant Churches in a Changing Europe".

Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche (TA) dankt für die Übersendung des Dokumentes "The Shape and Shaping of Protestant Churches in a Changing Europe" und die Möglichkeit zur Stellungnahme.

Das Dokument wurde in der Sitzung im September 2005 zur Diskussion gestellt. Die endgültige Stellungnahme wurde im Januar 2006 vom Arbeitsausschuss des TA verabschiedet.

1.) Grundsätzliches zum Dokument

Der TA begrüßt die Initiative, die ekklesiologischen Grundlagen der Gemeinschaft der protestantischen Kirchen in Europa tiefer zu erörtern.

Grundsätzlich wäre es jedoch wünschenswert, das in einem Dokument dieser Art eine genauere Unterscheidung zwischen der Grund und Gestalt des „Protestantischen Kircheseins“ in Europa überhaupt, und dem Grund und der Gestalt der GEKE vollzogen wird. Das vorliegende Dokument ist unseres Erachtens nicht deutlich genug in seiner Zielsetzung und in dieser Unterscheidung.

In Anbetracht der ökumenischen Lage in Europa, der Prozesse zur Rekonfigurierung der ökumenischen Bewegung und des Bedürfnisses nach engerer Zusammenarbeit und Koordinierung ökumenischer Arbeit in Europa, ist es notwendig, unsere Aufmerksamkeit besonders auf das Verständnis protestantischer Kirchengemeinschaft als solcher in Europa zu konzentrieren. Das vorliegende Dokument kann zu dieser Fragestellung leider nur sehr begrenzt beitragen.

2.) Zum Synodenkonzept

In diesem Zusammenhang möchten wir noch einmal unterstreichen, was von unserer Synode am 19.11.1999 beim Beschluss zur Unterzeichnung der Leuenberger Konkordie in der Signaturerklärung verabschiedet wurde:

- „5. Wir erkennen durch die Unterzeichnung der *Konkordie* unsere Verbundenheit mit den Signatarkirchen der *Leuenberger Konkordie* an. Eine Unterzeichnung der *Leuenberger Konkordie* bedeutet nicht, dass wir eine Entwicklung von protestantischen synodalen Strukturen in Europa wünschen.¹ Die Zusammenarbeit mit den Signatarkirchen im Rahmen der *Leuenberger Kirchengemeinschaft* darf nicht dazu führen, dass andere ökumenische Verbindungen erschwert werden.“

Der TA möchte dem Abschlusskommentar in 4.2.2 zustimmen, wo gesagt wird: „At present, no convincing model of a synod is in view, all the consequences of which have been sufficiently clarified.“

---

¹ Wir sind dankbar für die Betonung dieses Aspekts in der Konkordie selbst (LK § 46) und in der Deutung der Konkordie im Dokument «Leuenberg - Meissen - Porvoo. Modelle kirchlicher Einheit aus der Sicht der Leuenberger Konkordie.», Oslo, 23.Mai 1998. Diese Erklärung des Exekutivausschusses der Leuenberger Kirchengemeinschaft besagt in §3.5.: «Der ökumenische Aspekt der LK hat von Anfang deutlich machen wollen, daß diese sich nicht als konfessioneller Alleingang, sondern vielmehr als Beitrag zur 'ökumenischen Gemeinschaft aller christlichen Kirchen' versteht (§ 46).»

3.) Lehrgespräche

Gleichzeitig möchten wir positiv unterstreichen, dass wir die Zusammenarbeit innerhalb der GEKE als solcher und die enge Zusammenarbeit zwischen den Mitgliedskirchen als äußerst wichtig einschätzen. Insbesondere die theologische Studienarbeit, die innerhalb der GEKE geleistet wurde und wird, ist von großer Bedeutung, und sollte unseres Erachtens unbedingt weitergeführt werden. Auch innerhalb der Gemeinschaft protestantischer Kirchen in Europa gibt es noch viele Themen, die des gemeinsamen theologischen Studiums bedürfen. Die Zusammenarbeit mit der KEK in Brüssel zu ethischen Fragen ist ein sehr viel versprechendes Projekt, das die Norwegische Kirche grundsätzlich begrüßen möchte. **Wir sind davon überzeugt, dass unsere Gemeinschaft als Gemeinschaft protestantischer Kirchen einen wichtigen und positiven Beitrag zur ökumenischen Arbeit in Europa leisten kann.** Wir möchten dabei unterstreichen, dass die Arbeit der GEKE einen positiven Beitrag zur kirchlichen Gemeinschaft in Europa leisten kann, und dabei nicht in Opposition zu anderen kirchlichen und ökumenischen Strukturen stehen muss. Im Gegenteil, unseres Erachtens wird eine verstärkte Zusammenarbeit mit anderen Organisationen, besonders der KEK, die Stellung und Bedeutung der GEKE in Europa noch erweitern können.

4.) Kompatibilität Porvoo – Leuenberg

Für die Norwegische Kirche ist es wichtig, zu unterstreichen, dass wir unsere Mitgliedschaft in der GEKE und in der Porvoo Kirchengemeinschaft als theologisch vereinbar und „kompatibel“ sehen.

Dies wurde 1999 von unserer Synode in der Signaturerklärung folgendermaßen hervorgehoben:

4. „Auf dem Hintergrund der ökumenischen Abkommen, die wir eingegangen sind, ist uns deutlich geworden, dass sich sowohl das Verständnis wie auch die konkrete Ausformung von Kirchengemeinschaft in den verschiedenen Kontexten unterschiedlich gestaltet. In allen unseren Kirchen gibt es Formen von pastoralem Leitungsdienst («Episkopé»), diese Funktion ist in allen Kirchen notwendig. Die konkrete Ausformung und das Verständnis des pastoralen Leitungsdienstes kann jedoch variieren.

Durch das Porvooabkommen hat die Norwegische Kirche, zusammen mit den anderen Signatarkirchen, zum Ausdruck gebracht, dass die Gemeinschaft in Wort und Sakrament durch den pastoralen Leitungsdienst verdeutlicht wird, der ausgeübt wird im pastoralen Dienst in der Kirche und im Dienst der Bischöfe, denen in besonderer Weise der Leitungsdienst übertragen ist. Gemeinsam sind diese ein äußeres Zeichen kirchlicher Einheit.

Sowohl im ökumenischen Dialog als auch in der Geschichte unserer eigenen Kirche haben wir gelernt, diese Tradition wertzuschätzen. Die Bedeutung des Bischofsamtes in der Norwegischen Kirche hat es erleichtert, die Gemeinschaft mit anglikanischen Kirchen zu erreichen. Das verhindert aus unserer Sicht nicht die Anerkennung anderer Kirchen, die ein solches Amt nicht haben, oder die volle Kirchengemeinschaft mit solchen Kirchen.“

Die Art und Weise, wie das Verhältnis zwischen diesen Abkommen im vorliegenden Dokument beschrieben wird, ist unseres Erachtens nicht haltbar. Deshalb muss Punkt 2.5 unbedingt revidiert werden. Unseres Erachtens sind die Abkommen von Porvoo und Leuenberg *für unsere Kirche* und aus unserem ekklesiologischen Selbstverständnis heraus kompatible Größen, wie in der Signaturerklärung schon erörtert wurde. Gerade in diesem Abschnitt (2.5) von „Gestalt und Gestaltung“ wird auch deutlich, dass die Porvooerklärung einseitig ausgelegt wird. Wenn in der Porvooerklärung unterstrichen wird, dass das historische Episkopat für die Gemeinschaft der Signatarkirchen von Porvoo, nicht zuletzt aus historischen und kontextuellen Gründen, eine entscheidende Rolle spielt, heißt das unseres Erachtens nicht, dass es die Kanzel- und Altargemeinschaft mit anderen Kirchen, in denen das Amt der Episkopé auf andere Weise ausgeübt wird, unmöglich macht. An dieser Stelle greift das vorliegende Dokument auf sehr unglückliche Weise die reformatorische Unterscheidung zwischen Grund und Gestalt von Kirche als einzigen Lösungsweg auf. Deshalb möchten wir noch einmal den *Zusammenhang* zwischen Grund und Gestalt von Kirche unterstreichen, und auf „Die Kirche Jesu Christi“ zurückweisen, wo man auf gelungener Weise die Balance zwischen sowohl der Unterscheidung als auch dem Zusammenhang von Grund und Gestalt von Kirche zurechtgefunden ist als im jetzt vorliegenden Dokument zu „Gestalt und Gestaltung“.

5.) Apostolizität

Diese Vereinfachung im Verständnis von Grund und Gestalt von Kirche, wird zum Beispiel in 1.1. deutlich, wo gesagt wird: „(...) no quite definite shape of the church beyond time and history, follows from the foundation and commission of the church. It always takes shape in historically diverse shapes.“ Hier wird, ohne dass die Aussagen von der „Kirche Jesu Christi“ zur Notwendigkeit von Episkopé weitergeführt werden, der Tatsache, dass es in der fast zweitausendjährigen Geschichte der christlichen Kirche immer Strukturen der Episkopé gegeben hat und gibt, und dass diese Episkopé in einer großen Zahl der Kirchen episkopal ausgeformt wird, nicht Genüge getan. Wohl ist es nicht *eine* bestimmte Ausformung von Episkopé, die zur Bedingung von Kanzel- und Altargemeinschaft gemacht werden kann. Gleichwohl ist die Existenz und die Kontinuität von kirchenleitenden Strukturen in verschiedener Ausformung Zeichen davon, wie die Kirchen seit der Zeit der Alten Kirche die apostolische Tradition bewahrt haben und weiterführen.

Dieses schmale Verständnis von Apostolizität der Kirche kommt auch in 4.1. zum Ausdruck, wo das Verständnis von Apostolizität ausschließlich auf das Schriftverständnis beschränkt wird.

Der Theologische Ausschuss geht davon aus, dass die Kommentare der Norwegischen Kirche bei der weiteren Arbeit mit dem vorliegenden Dokument und dessen Revision zur Generalversammlung in Budapest im September 2006 mit einbezogen werden, und sieht der Neuauflage des Dokumentes und seiner Erörterung in Budapest entgegen.

Stellungnahme des Theologischen Ausschusses der Norwegischen Kirche zu „Evangelising- Protestant Perspectives for the Churches in Europe“

Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche (TA) dankt für die Übersendung des Dokumentes „**Evangelising- Protestant Perspectives for the Churches in Europe**“ und die Möglichkeit zur Stellungnahme.

Das Dokument wurde in der Sitzung im September 2005 zur Diskussion gestellt. Die endgültige Stellungnahme wurde im Februar 2006 vom Arbeitsausschuss des TA verabschiedet.

Der TA begrüßt grundlegend die Tatsache, dass Mission und Evangelisierung in vielen verschiedenen Kirchen und auf vielen ökumenischen Ebenen thematisiert werden. Wir möchten unsere Anerkennung dafür aussprechen, dass auch im Rahmen der theologischen Studienarbeit innerhalb der GEKE diese Themen bearbeitet werden. Das vorliegende Dokument ist ein wichtiger Beitrag zu unserem gemeinsamen Gespräch über das Verständnis von Christlicher Mission, Evangelisierung und zum Selbstverständnis unserer Kirchen als „missionale“ Kirchen.

Der TA möchte einige konkrete Kommentare zum vorliegenden Text machen:

- 1.) Im vorliegenden Dokument wird nur in geringem Masse die *problematischen Seiten von Mission und Evangelisierung* berührt. In unserem norwegischen Kontext zum Beispiel, wo die lutherische Kirche seit Zeiten der Reformation eine Majoritäts- und Staatskirche ist, ist es im Gespräch über Mission und Evangelisierung auch immer wichtig, die tiefen Wunden der Vergangenheit und die problematischen Seiten von Mission und Evangelisierung in unserem eigenen Land und auf globaler Ebene zu thematisieren. Auch das vorliegende Dokument hätte mit Vorteil auch diese Seite von Mission und Evangelisierung zu Sprache bringen müssen.
- 2.) Die vorliegende Studie konzentriert sich auf das Verständnis von Evangelisierung in einem europäischen Kontext. Aus unserer Sicht wäre es von Vorteil, wenn auch

herangezogen werden. In der Beschreibung der konkreten Beispiele aus den Kirchen der GEKE, wird die ganze Breite und Vielfalt der kirchlichen Kontexte und der ganz unterschiedlichen Herausforderungen anschaulich verdeutlicht.

7.) Das vorliegende Dokument vermittelt interessante theologische Perspektiven zum *Verhältnis zwischen Evangelium und Kontext*. Dieser recht ambitionöse Ansatz, der der Studie zugrunde liegt, kann leider nicht im Ganzen des Dokumentes durchgehalten werden. Beispielsweise fehlt eine ausführlichere Reflektion über die theologisch notwendigen Rahmenbedingungen für Evangeliumsvermittlung.

Der TA möchte sich für die Möglichkeit zur Stellungnahme bedanken, und sieht dem weiteren Gespräch und Studienarbeit über Mission und Evangelisierung im Rahmen der GEKE entgegen.

**Protokoll fra møte i Teologisk Nemnd 14.-15.9.2005
Kirkens Hus, Oslo**

Tilstede: Trond Skard Dokka, Halvor Nordhaug, Aud Tønnessen, Gerd Marie Ådna, Knut Grønvik, Odd Bondevik, Bård Mæland, Gunn Elvebakk, Åse Cameron

Fra sekretariatet: Vebjørn Horsfjord, Irene Tvedt, Olav Fykse Tveit, Stephanie Dietrich

Forfall: Jan-Martin Berentsen, Marianne Bjelland Kartzow, Paul Leer Salvesen, Christoffer Solbakken

TN-sak 08/05 Protokoll fra møte i Teologisk nemnd 07.-08. april 2005

Nemnda diskuterte varaordningen i forhold til domprost Bjørdals deltakelse på vårmøtet 2005. Dette baserte seg på et Bispemøtevedtak, som danner grunnlag for varaordningen i forhold til Bispemøtets representant. Nemnda tar vedtaket til orientering.

Vedtak: Protokollen godkjennes.

TN-sak 09/05 Orienteringssaker/oppfølging av saker i forhold til søsterkirker og i de økumeniske organisasjoner

Nådens Fellesskap: Teologisk nemnd understreket betydningen av å følge opp avtalen og gi en evaluering etter noen år, ikke minst når det gjelder virksomheten på lokalplanet. Noen av nemndas medlemmer beklaget at KATLUSA ikke lenger holder på med læresamtaler.

Vedtak: Sakene tas til orientering.

TN-sak 10/05 Religionsteologi

Nemnda samtalte med utgangspunkt i de første utkastene/skissene til et dokument om religionsteologi laget av arbeidsgruppa som tidligere er nedsatt. Arbeidsgruppa foreslår å la drøftelsen i dokumentet ta utgangspunkt i konkrete eksempler på møte mellom kristendom og andre religioner som aktualiserer religionsteologiske problemstillinger. Dokumentet skal også inneholde et forslag til "codes of conduct" i møte med andre religioner.

Samtalen i nemnda viste at det var alminnelig tilslutning til hovedtrekkene i skissene. Det ble påpekt at det kunne være ønskelig med flere enn de tre eksemplene som skissen har tatt utgangspunkt i, for eksempel knyttet til erfaringer fra sykehus-/sykehjem. Samtidig ble det understreket at man ikke kan ha som mål å belyse alle vesentlige spørsmål gjennom eksempler, men snarere at eksemplene må være slik tilrettelagt at de belyser prinsipielle spørsmål som har overføringsverdi til andre sammenhenger.

Det ble påpekt at skissene som forelå hadde oppmerksomheten rettet mot det konkrete møtet mellom mennesker av ulik tro ("troende møter troende"). Nemnda satte pris på dette. Det ble understreket at det også vil være behov for et kapittel som sammenfatter noen teologiske

grunnpremisser for møtet mellom kristne og mennesker av annen tro, basert på de konkrete drøftelsene. Det vil være naturlig at dette kapitlet kommer til slutt i dokumentet.

Nemnda samtalte om form og målgruppe for det endelige dokumentet. Dokumentet skal være utgangspunkt for en drøftelse på Kirkemøtet 2006, men det er ikke naturlig å tenke Kirkemøtets medlemmer som primærmålgruppe. Det var enighet om at dokumentet bør ha menighetene i Den norske kirke som målgruppe og legges fram for Kirkemøtet som et ressursdokument. Codes of conduct vil kunne være egnet som vedtak på Kirkemøtet.

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker arbeidsgruppa for det arbeidet som er påbegynt og ber den videreføre arbeidet ut fra samtalen i nemnda.
2. Teologisk nemnd ber arbeidsgruppa legge fram et ferdig dokument til neste møte, slik at TN kan forelegge dette for Mellomkirkelig råds møte i juni 2006.

TN-sak 11/05 Dialog mellom CPCE og Baptistkirken i Europa

Innledning ved Odd Bondevik

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet
3. Sekretariatet utarbeider et høringsvar som sendes til alle medlemmene for kommentar og godkjennes av TN/AU.
4. Høringsvaret følger protokollen som vedlegg.

TN-sak 12/05 Midtøstendokumentet (UTGÅR)

**TN-sak 13/05 "Shape and Shaping of Protestant Churches in a Changing Europa"
Hørings sak fra CPCE**

Innledning ved Aud Tønnessen

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet.
3. Sekretariatet utarbeider et høringsvar som sendes til alle medlemmene for kommentar og godkjennes av TN/AU.
4. Høringsvaret følger protokollen som vedlegg.

**TN-sak 14/05 "Evangelising- Protestant perspectives for the Churches in Europe"
Hørings sak fra CPCE**

Gjest: Tore Laugerud

Innledning ved Tore Laugerud og Knut Grønvik

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet.

3. Sekretariatet utarbeider et hørings svar som sendes til alle medlemmene for kommentar og godkjennes av TN/AU.
4. Hørings svaret følger protokollen som vedlegg.

TN-sak 15/05 Møtedatoer 2006 og Eventuelt

Det ble ikke meldt saker til Eventuelt.

Vedtak:

Møter i teologisk nemnd i 2006: **4.-5.mai 2006 og 12.-13.oktober 2006.**

(Møtene starter klokken 15 den første dagen og slutter klokken 15 den andre møtedagen.)

TN-sak 16/05 Oppfølging av diakonatssaken

Innledning ved Åse Cameron

Enkeltmomenter fra samtalen:

- Denne saken har vært i en prosess lenge. Det er ønskelig at saken kan sluttføres innen overkommelig tid av hensyn til alle parter.
- I kirkemøtevedtaket fra 2004 understrekes det at diakontjenesten skal være en varig tjeneste. Den diakonale tjenesten forstås som evangelieformidling og som en permanent, karitativ tjeneste.
- Forholdet mellom dimensjonene i den "flerdimensjonale tjenesten" må avklares.
- Spørsmålet om "fri flyt av sakramentsforvaltning" – det er viktig at man unngår "rettighetstenkning" i forhold til sakramentsforvaltningen
- Overgangsordninger mellom tjenestene nødvendig
- Positivt at man på sikt kan slippe dispensasjonsordninger i forhold til sakramentsforvaltningen
- Klargjøring hva som hører hjemme i hvilken yrkesgruppe er nødvendig
- Det vil fortsatt være viktig at man utelater begrepet embete, og heller snakker om tjeneste.
- Mulig å skjelne mellom å *forvalte* sakramentene og å *forrette* sakramentene? Det skal fattes pastorale avgjørelser i forhold til forvaltningen av sakramentene. Mulig å tenke seg at presten delegerer til diakon å forrette nattverd ved spesielle anledninger. Presten er den som *forvalter*, mens andre tjenestegrupper *forretter*. Oppdelingen av forvalte-forrette kan være problematisk i en økumenisk sammenheng.
- Noe av det spennende med en slik løsning er at man kan tenke episkopéfunksjonen inn i presteembetet. Presten ser til at tingene går rett for seg, men gjør dem ikke nødvendigvis selv. Oppgaver kan løsrives fra prestens person.
- Valget av begrepet "det flerdimensjonale embete" oppfattes som uheldig. Hvis det primære er en yrkeskamp, er dette ikke noe godt utgangspunkt for den visere tenkningen om tjenestestrukturen.
- Forståelsen av diakontjenesten som en del av kirkens ordinerte tjeneste bør implisere at det opprettes mange flere diakonstillinger. En mulig tenkning er at man ordineres til ett embete, men allikevel bare har rett til å utøve én tjeneste.
- Problem at det implisitt kan ligge en slags hierarki. Sakramentsforvaltningen blir det som konstituerer en slags hierarki. Tydelighet på at man er likestilt uansett sakramentsforvaltning.

- Viktig å tenke elastisk prosessuelt. Tjeneste- og ansvarsdifferensiering. Viktig å snakke om diakonen når det gjelder tilsyn- også diakonen har tilsyn med den diakonale tjenesten i menigheten.
- Presten forvalter nattverden; diakonen forvalter omsorgsarbeidet; alle kan i prinsippet gjøre alt- men i praksis har de ansvar for hver sin funksjon.
- Uheldig hvis man skaper en modell der tjenestene blir mer og mer homogenisert. Hvis vi har det som vesen at vårt embete har flere dimensjoner, må det finnes en slags sentrifugal kraft.
- Dets sentrale spørsmålet må være hva som tjener kirken. Derfor kreves det en stadig påminnelse om at diakontjenesten er varig og karitativ. Da blir ikke sakramentforvaltningen prøvesteinen.

Vedtak

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Teologisk nemnd ser frem til å delta i den videre utredningen av denne saken frem mot Kirkemøtet 2007.
3. Saken drøftet.

TN-sak 17/05 Ekklesiologidokumentet

Olav Fykse Tveit innledet til samtale og hadde en gjennomgang av dokumentet.

Vedtak:

1. Teologisk nemnd takker for innledningen.
2. Saken drøftet.

Vedlegg:

- Høringsuttalelser til sak 11/05; 13/05; 14/05

Stellungnahme des Theologischen Ausschusses der Norwegischen Kirche zu „Der Anfang des christlichen Lebens und das Wesen der Kirche“

Der Theologische Ausschuss des Ökumenischen Rates der Norwegischen Kirche hat in seiner Sitzung am 15./16. September 2005 folgende Stellungnahme zum Dokument "Der Anfang des christlichen Lebens und das Wesen der Kirche" verabschiedet:

Der Theologische Ausschuss dankt für die Übersendung der Schlusserklärung "Der Anfang des christlichen Lebens und das Wesen der Kirche" und die Möglichkeit zur Stellungnahme. Das Dokument ist als ein wichtiger Schritt zur Vertiefung der Gemeinschaft zwischen den Kirchen der GEKE und den Gemeinden innerhalb der Europäischen Baptistischen Föderation zu verstehen.

Der Theologische Ausschuss hat folgende inhaltliche Kommentare:

1. Im vorliegenden Dokument wird wiederholt der Prozesscharakter des christlichen Glaubens und Lebens unterstrichen. In diesem Sinne wird die Taufe zu einem Teil des *christlichen Initiationsprozesses*. Wir möchten den Zusammenhang von Taufe und christlichem Leben, und Taufe und gläubiger Antwort des getauften Menschen auf die in der Taufe vollzogene Heilshandlung Gottes positiv unterstreichen. Aus der Sicht des Theologischen Ausschusses ist hierzu jedoch zu bemerken, dass die Taufe weit mehr als nur ein Element des christlichen Initiationsprozesses ist. Das einmalige Heilshandeln Gottes am Menschen, dass in der Taufe vollzogen wird, ist unabkömmliche Grundlage unseres Glaubens. Der Theologische Ausschuss ist sich natürlich darüber bewusst, dass eben an diesem Punkt immer noch klare Spannungen zwischen den Konfessionen bestehen. In diesem Zusammenhang möchten wir jedoch unterstreichen, dass das vorliegende Dokument unseres Erachtens dieser immer noch bestehenden Spannung in seinen theologischen Erörterungen nicht Genüge tut. Auch wenn der Hinweis auf den Prozesscharakter des christlichen Lebens und den Platz der

Taufe im Gesamtgeschehen der christlichen Initiation ein wichtiger Schritt in der Annäherung zu den Baptisten ist, auch ganz in Übereinstimmung mit den von unserer Kirche offiziell weitgehend bejahten Resultaten des Limadokumentes, fehlt im vorliegenden Dokument doch eine eingehendere Stellungnahme zur Heilsbedeutung der Taufe. Einerseits wird unterstrichen, dass die Taufe eine "fundamentale Lebenswende" für den Täufling darstellt (II.5), andererseits aber liegt das theologische Hauptgewicht in den Erörterungen auf dem prozessuellen Verständnis des Heilshandelns Gottes und der menschlichen Antwort darauf in Glauben und Leben. Wenn das Dokument in Teil IV.7 darauf hinweist, dass die Annäherung im Taufverständnis dadurch unterstrichen würde, dass heute in vielen lutherischen, unierten und reformierten Kirchen in Europa die Kindertaufe nicht mehr als Regelfall von Taufe angesehen wird, sondern Kinder- und Erwachsenentaufe beide als angemessen angesehen werden können, darf diese Beschreibung der Taufpraxis in den Kirchen nicht als theologisches Argument für die Annäherung in der Tauftheologie verwendet werden. Hinzugefügt werden muss auch, dass in vielen unserer Kirchen, wie auch in der Norwegischen Kirche, die Taufe immer noch im Regelfall Säuglingstaufe ist. Durch den vorliegenden Gang der Argumentation werden die immer noch bestehenden Unterschiede in der Tauftheologie nur verdunkelt, statt dass sie abgeklärt und offen besprochen werden können. Eine eventuelle Konvergenz in der Taufpraxis verändert alleine nichts an den grundlegenden prinzipiellen Unterschieden in der Tauftheologie.

2. In diesem Zusammenhang möchten wir auch den *Mangel einer tieferen theologischen Erörterung zum Glaubensverständnis* im vorliegenden Dokument bemerken. Aus lutherischer Sicht kennen wir sowohl den "Kinderglauben", "Fides infantes", als auch die Sicht des Glaubens als eines bewussten Anschlusses an bestimmte Glaubensinhalte. Auch wenn innerhalb lutherischer Theologie, und auch bei Martin Luther selbst, das Verständnis von "Glauben" nicht immer eindeutig festgelegt ist, sollte doch bemerkt werden, dass nicht zuletzt aus anthropologischen und

soteriologischen Gründen der Glaube zuerst als vertrauensvolle Haltung und Geschenk Gottes, dass in der Taufe gegeben wird, verstanden werden soll. Die Frage nach dem "fides infantes" wird im vorliegenden Dokument leider kaum berührt. Damit werden auch die Fragen der Anthropologie, dem soteriologischen Status des Menschen vor und nach der Taufe, die Fragen von Erbsünde und Sündenverständnis generell im vorliegenden Dokument zu schnell ausgeschaltet. Dies führt unseres Erachtens zu einer für lutherische Theologie nicht annehmbaren Verkürzung der Tauftheologie.

3. Das vorliegende Dokument bringt unseres Erachtens auch zu wenig zum Ausdruck, dass das Taufgeschehen nicht nur den individuellen Menschen zu Christus bringt, sondern dessen Eingliederung in den Leib Christi, seiner Kirche, beinhaltet. Die Taufe als Pakt Gottes mit seiner Gemeinde hat ihren Sitz im Leben im Leben der Gemeinde. Sowohl theologisch als auch seelsorgerisch ist es wichtig, diesen kollektiven Aspekt der Taufe deutlich zu machen, um einem zu individualistischen Verständnis von Glaube und Taufe entgegenzuarbeiten. Des Weiteren ist die Glaubenserziehung und die Fürsorge der gläubigen Gemeinde für ihre Glieder Verantwortung der ganzen christlichen Gemeinde, in die der Täufling eingegliedert wurde.
4. Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche möchte die in Teil II.6 erscheinenden Aussagen zur Taufe positiv bestätigen, insbesondere die Aussagen über die Taufe als "Sakrament", "das den Tod des alten Menschen und das von seinen Sünden gereinigte Lebens des Täuflings darstellt und durch das Gott diese Wirklichkeiten vollbringt". Wir sind dankbar für die Annäherungen zwischen den konfessionellen Traditionen, die in diesen gemeinsamen Aussagen deutlich wird.
5. Dies gilt insbesondere für Teil II.9, wo unseres Erachtens auf überzeugende Weise entscheidende Wege für eine ökumenische Annäherung eröffnet werden. Aus unserer Sicht ist die von uns als solche verstandene „Glaubenstaufe“ von Menschen die schon

als Kind getauft wurden *Wiedertaufe*, und damit das größte Hindernis für eine Annäherung zwischen den am Dialog beteiligten Konfessionen. So lange Wiedertaufe praktiziert wird, ist Kirchengemeinschaft im Sinne der Leuenberger Konkordie und CA VII nicht möglich. Das vorliegende Dokument eröffnet auf diese Weise praktische Wege zu einer Annäherung, indem die Möglichkeit eröffnet wird, dass Baptisten in der praktizierten Säuglingstaufe anderer Konfessionen die Initiation anderer Christen in Christus und in die Kirche anerkennen, unabhängig von der Art der Taufe.

6. Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche ist deshalb grundlegend mit Teil IV des Dokumentes einverstanden. Der noch vorliegende Dissens in der Lehre lässt, wie in §IV.6. auch deutlich unterstrichen wird, eine Kirchengemeinschaft im Sinne der Leuenberger Konkordie nicht zu. Gleichzeitig weist die Frage an baptistische Gemeinden, ob es ihnen möglich wäre, Wiedertaufe bei Mitgliedern aus einer Kirche der GEKE kommen, zu vermeiden, den Weg für neue Wege der Zusammenarbeit. In diesem Zusammenhang wurde auch deutlich, wie schwierig es ist, mit Kirchen, die eine kongregationalistische Grundstruktur haben, verpflichtende Abkommen einzugehen. An dieser Stelle wäre es nötig, den grundlegenden Fragen der Ekklesiologie und Strukturen von Kirchenleitung weiter nachzugehen, auch im Gespräch mit Kirchen der Baptistischen Föderation.
7. Der Theologische Ausschuss bittet darum, dass man darüber noch einmal diskutiert, inwieweit in dem gemeinschaftlichen Dokument die Aussage in Teil IV.4 "Die Kirchen der GEKE können anerkennen, dass die baptistische Praxis, nur Gläubige zu taufen, die die Taufe begehren und vor der Taufe ein Glaubensbekenntnis ablegen, eine rechte, d.h. dem Evangelium gemäße Form der Taufpraxis ist", im Schlussdokument beibehalten werden soll. Aus unserer Sicht ist es theologisch nicht richtig zu sagen, dass diese „baptistische Praxis, **nur** Gläubige zu taufen...“, eine rechte Praxis ist. Es wird deshalb vorgeschlagen, "**nur**" aus dem Text zu eliminieren.

8. Gerade im Gespräch mit Kirchen die ein baptistisches Taufverständnis vertreten, ist die Herausforderung an unsere Kirchen, die die Säuglingstaufe vollziehen, zur Glaubenserziehung, schon seit BEM immer wieder deutlich geworden. Wir sind dankbar für dieses Resultat der ökumenischen Gespräche, und von unserer Kirche ist diese Aufforderung auch offiziell immer wieder wahrgenommen worden. Auch in dem vorliegenden Dokument wird diese Herausforderung wieder positiv unterstrichen, womit wir einverstanden sind.
9. Zusammenfassend lässt sich deshalb sagen, dass wir grundlegend mit den Konklusionen in Teil IV des Dokumentes einverstanden sind, aber zu Einzelheiten in Bezug auf Taufverständnis, Glaubensverständnis, Anthropologie und Soteriologie in Teil I-III kritische Anfragen haben. Eine weitere Erörterung dieser Bereiche hätte unseres Erachtens auch zu einer deutlicheren Konklusion in Teil IV beitragen können, in dem die noch unbeantworteten Fragen klarer skizziert hätten werden können.
10. Bei einer eventuellen Weiterführung der Studie würden wir empfehlen, eben diesen Fragen, daneben aber auch den grundlegenden Fragen nach der Möglichkeit von verpflichtenden Abkommen als notwendiger Grundlage für Kanzel- und Altargemeinschaft im Sinne der Leuenberger Konkordie mit Kirchen kongregationalistischer Struktur, weiter nachzugehen.
11. In unserem norwegischen Kontext möchten wir das Dokument für weitere Studien auf nationalem Niveau empfehlen, und hoffen, dass es in absehbarer Zeit zur Grundlage von erneuten Gesprächen zwischen den norwegischen Mitgliedskirchen der GEKE (Norwegische Kirche und Methodistenkirche in Norwegen) und den Baptisten in Norwegen werden kann.

Stellungnahme des Theologischen Ausschusses der Norwegischen Kirche zu "The Shape and Shaping of Protestant Churches in a Changing Europe".

Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche (TA) dankt für die Übersendung des Dokumentes "The Shape and Shaping of Protestant Churches in a Changing Europe" und die Möglichkeit zur Stellungnahme.

Das Dokument wurde in der Sitzung im September 2005 zur Diskussion gestellt. Die endgültige Stellungnahme wurde im Januar 2006 vom Arbeitsausschuss des TA verabschiedet.

1.) Grundsätzliches zum Dokument

Der TA begrüßt die Initiative, die ekklesiologischen Grundlagen der Gemeinschaft der protestantischen Kirchen in Europa tiefer zu erörtern.

Grundsätzlich wäre es jedoch wünschenswert, das in einem Dokument dieser Art eine genauere Unterscheidung zwischen der Grund und Gestalt des „Protestantischen Kircheseins“ in Europa überhaupt, und dem Grund und der Gestalt der GEKE vollzogen wird. Das vorliegende Dokument ist unseres Erachtens nicht deutlich genug in seiner Zielsetzung und in dieser Unterscheidung.

In Anbetracht der ökumenischen Lage in Europa, der Prozesse zur Rekonfigurierung der ökumenischen Bewegung und des Bedürfnisses nach engerer Zusammenarbeit und Koordinierung ökumenischer Arbeit in Europa, ist es notwendig, unsere Aufmerksamkeit besonders auf das Verständnis protestantischer Kirchengemeinschaft als solcher in Europa zu konzentrieren. Das vorliegende Dokument kann zu dieser Fragestellung leider nur sehr begrenzt beitragen.

2.) Zum Synodenkonzept

In diesem Zusammenhang möchten wir noch einmal unterstreichen, was von unserer Synode am 19.11.1999 beim Beschluss zur Unterzeichnung der Leuenberger Konkordie in der Signaturerklärung verabschiedet wurde:

„5. Wir erkennen durch die Unterzeichnung der *Konkordie* unsere Verbundenheit mit den Signatarkirchen der *Leuenberger Konkordie* an. Eine Unterzeichnung der *Leuenberger Konkordie* bedeutet nicht, dass wir eine Entwicklung von protestantischen synodalen Strukturen in Europa wünschen.¹ Die Zusammenarbeit mit den Signatarkirchen im Rahmen der *Leuenberger Kirchengemeinschaft* darf nicht dazu führen, dass andere ökumenische Verbindungen erschwert werden.“

Der TA möchte dem Abschlusskommentar in 4.2.2 zustimmen, wo gesagt wird: „At present, no convincing model of a synod is in view, all the consequences of which have been sufficiently clarified.“

---

¹ Wir sind dankbar für die Betonung dieses Aspekts in der Konkordie selbst (LK § 46) und in der Deutung der Konkordie im Dokument «Leuenberg - Meissen - Porvoo. Modelle kirchlicher Einheit aus der Sicht der Leuenberger Konkordie.», Oslo, 23.Mai 1998. Diese Erklärung des Exekutivausschusses der Leuenberger Kirchengemeinschaft besagt in §3.5.: «Der ökumenische Aspekt der LK hat von Anfang deutlich machen wollen, daß diese sich nicht als konfessioneller Alleingang, sondern vielmehr als Beitrag zur 'ökumenischen Gemeinschaft aller christlichen Kirchen' versteht (§ 46).»

3.) Lehrgespräche

Gleichzeitig möchten wir positiv unterstreichen, dass wir die Zusammenarbeit innerhalb der GEKE als solcher und die enge Zusammenarbeit zwischen den Mitgliedskirchen als äußerst wichtig einschätzen. Insbesondere die theologische Studienarbeit, die innerhalb der GEKE geleistet wurde und wird, ist von großer Bedeutung, und sollte unseres Erachtens unbedingt weitergeführt werden. Auch innerhalb der Gemeinschaft protestantischer Kirchen in Europa gibt es noch viele Themen, die des gemeinsamen theologischen Studiums bedürfen. Die Zusammenarbeit mit der KEK in Brüssel zu ethischen Fragen ist ein sehr viel versprechendes Projekt, das die Norwegische Kirche grundsätzlich begrüßen möchte. **Wir sind davon überzeugt, dass unsere Gemeinschaft als Gemeinschaft protestantischer Kirchen einen wichtigen und positiven Beitrag zur ökumenischen Arbeit in Europa leisten kann.** Wir möchten dabei unterstreichen, dass die Arbeit der GEKE einen positiven Beitrag zur kirchlichen Gemeinschaft in Europa leisten kann, und dabei nicht in Opposition zu anderen kirchlichen und ökumenischen Strukturen stehen muss. Im Gegenteil, unseres Erachtens wird eine verstärkte Zusammenarbeit mit anderen Organisationen, besonders der KEK, die Stellung und Bedeutung der GEKE in Europa noch erweitern können.

4.) Kompatibilität Porvoo – Leuenberg

Für die Norwegische Kirche ist es wichtig, zu unterstreichen, dass wir unsere Mitgliedschaft in der GEKE und in der Porvoo Kirchengemeinschaft als theologisch vereinbar und „kompatibel“ sehen.

Dies wurde 1999 von unserer Synode in der Signaturerklärung folgendermaßen hervorgehoben:

4. „Auf dem Hintergrund der ökumenischen Abkommen, die wir eingegangen sind, ist uns deutlich geworden, dass sich sowohl das Verständnis wie auch die konkrete Ausformung von Kirchengemeinschaft in den verschiedenen Kontexten unterschiedlich gestaltet. In allen unseren Kirchen gibt es Formen von pastoralem Leitungsdienst («Episkopé»), diese Funktion ist in allen Kirchen notwendig. Die konkrete Ausformung und das Verständnis des pastoralen Leitungsdienstes kann jedoch variieren.

Durch das Porvooabkommen hat die Norwegische Kirche, zusammen mit den anderen Signatarkirchen, zum Ausdruck gebracht, dass die Gemeinschaft in Wort und Sakrament durch den pastoralen Leitungsdienst verdeutlicht wird, der ausgeübt wird im pastoralen Dienst in der Kirche und im Dienst der Bischöfe, denen in besonderer Weise der Leitungsdienst übertragen ist. Gemeinsam sind diese ein äußeres Zeichen kirchlicher Einheit.

Sowohl im ökumenischen Dialog als auch in der Geschichte unserer eigenen Kirche haben wir gelernt, diese Tradition wertzuschätzen. Die Bedeutung des Bischofsamtes in der Norwegischen Kirche hat es erleichtert, die Gemeinschaft mit anglikanischen Kirchen zu erreichen. Das verhindert aus unserer Sicht nicht die Anerkennung anderer Kirchen, die ein solches Amt nicht haben, oder die volle Kirchengemeinschaft mit solchen Kirchen.“

Die Art und Weise, wie das Verhältnis zwischen diesen Abkommen im vorliegenden Dokument beschrieben wird, ist unseres Erachtens nicht haltbar. Deshalb muss Punkt 2.5 unbedingt revidiert werden. Unseres Erachtens sind die Abkommen von Porvoo und Leuenberg *für unsere Kirche* und aus unserem ekklesiologischen Selbstverständnis heraus kompatible Größen, wie in der Signaturerklärung schon erörtert wurde. Gerade in diesem Abschnitt (2.5) von „Gestalt und Gestaltung“ wird auch deutlich, dass die Porvooerklärung einseitig ausgelegt wird. Wenn in der Porvooerklärung unterstrichen wird, dass das historische Episkopat für die Gemeinschaft der Signatarkirchen von Porvoo, nicht zuletzt aus historischen und kontextuellen Gründen, eine entscheidende Rolle spielt, heißt das unseres Erachtens nicht, dass es die Kanzel- und Altargemeinschaft mit anderen Kirchen, in denen das Amt der Episkopé auf andere Weise ausgeübt wird, unmöglich macht. An dieser Stelle greift das vorliegende Dokument auf sehr unglückliche Weise die reformatorische Unterscheidung zwischen Grund und Gestalt von Kirche als einzigen Lösungsweg auf. Deshalb möchten wir noch einmal den *Zusammenhang* zwischen Grund und Gestalt von Kirche unterstreichen, und auf „Die Kirche Jesu Christi“ zurückweisen, wo man auf gelungener Weise die Balance zwischen sowohl der Unterscheidung als auch dem Zusammenhang von Grund und Gestalt von Kirche zurechtgefunden ist als im jetzt vorliegenden Dokument zu „Gestalt und Gestaltung“.

5.) Apostolizität

Diese Vereinfachung im Verständnis von Grund und Gestalt von Kirche, wird zum Beispiel in 1.1. deutlich, wo gesagt wird: „(...) no quite definite shape of the church beyond time and history, follows from the foundation and commission of the church. It always takes shape in historically diverse shapes.“ Hier wird, ohne dass die Aussagen von der „Kirche Jesu Christi“ zur Notwendigkeit von Episkopé weitergeführt werden, der Tatsache, dass es in der fast zweitausendjährigen Geschichte der christlichen Kirche immer Strukturen der Episkopé gegeben hat und gibt, und dass diese Episkopé in einer großen Zahl der Kirchen episkopal ausgeformt wird, nicht Genüge getan. Wohl ist es nicht *eine* bestimmte Ausformung von Episkopé, die zur Bedingung von Kanzel- und Altargemeinschaft gemacht werden kann. Gleichwohl ist die Existenz und die Kontinuität von kirchenleitenden Strukturen in verschiedener Ausformung Zeichen davon, wie die Kirchen seit der Zeit der Alten Kirche die apostolische Tradition bewahrt haben und weiterführen.

Dieses schmale Verständnis von Apostolizität der Kirche kommt auch in 4.1. zum Ausdruck, wo das Verständnis von Apostolizität ausschließlich auf das Schriftverständnis beschränkt wird.

Der Theologische Ausschuss geht davon aus, dass die Kommentare der Norwegischen Kirche bei der weiteren Arbeit mit dem vorliegenden Dokument und dessen Revision zur Generalversammlung in Budapest im September 2006 mit einbezogen werden, und sieht der Neuausgabe des Dokumentes und seiner Erörterung in Budapest entgegen.

**Stellungnahme des Theologischen Ausschusses der Norwegischen Kirche zu
„Evangelising- Protestant Perspectives for the Churches in Europe“**

Der Theologische Ausschuss der Norwegischen Kirche (TA) dankt für die Übersendung des Dokumentes „Evangelising- Protestant Perspectives for the Churches in Europe“ und die Möglichkeit zur Stellungnahme.

Das Dokument wurde in der Sitzung im September 2005 zur Diskussion gestellt. Die endgültige Stellungnahme wurde im Februar 2006 vom Arbeitsausschuss des TA verabschiedet.

Der TA begrüßt grundlegend die Tatsache, dass Mission und Evangelisierung in vielen verschiedenen Kirchen und auf vielen ökumenischen Ebenen thematisiert werden. Wir möchten unsere Anerkennung dafür aussprechen, dass auch im Rahmen der theologischen Studienarbeit innerhalb der GEKE diese Themen bearbeitet werden. Das vorliegende Dokument ist ein wichtiger Beitrag zu unserem gemeinsamen Gespräch über das Verständnis von Christlicher Mission, Evangelisierung und zum Selbstverständnis unserer Kirchen als „missionale“ Kirchen.

Der TA möchte einige konkrete Kommentare zum vorliegenden Text machen:

- 1.) Im vorliegenden Dokument wird nur in geringem Masse die *problematischen Seiten von Mission und Evangelisierung* berührt. In unserem norwegischen Kontext zum Beispiel, wo die lutherische Kirche seit Zeiten der Reformation eine Majoritäts- und Staatskirche ist, ist es im Gespräch über Mission und Evangelisierung auch immer wichtig, die tiefen Wunden der Vergangenheit und die problematischen Seiten von Mission und Evangelisierung in unserem eigenen Land und auf globaler Ebene zu thematisieren. Auch das vorliegende Dokument hätte mit Vorteil auch diese Seite von Mission und Evangelisierung zu Sprache bringen müssen.
- 2.) Die vorliegende Studie konzentriert sich auf das Verständnis von Evangelisierung in einem europäischen Kontext. Aus unserer Sicht wäre es von Vorteil, wenn auch

de internationalen und globalen Perspektiven zum Thema mit einbezogen worden wären, um einen Eurozentrismus zu verhindern.

- 3.) Im vorliegenden Dokument wird der Versuch unternommen, das „spezifisch Protestantische“ im Bezug auf das Verständnis von Evangelisierung herauszuarbeiten. Evangelisierung und Mission in einem protestantischen Kontext werden demzufolge hauptsächlich an die Rechtfertigungslehre angebunden. Unseres Erachtens würde das Verständnis von Evangelisierung wesentlich bereichert werden, wenn auch die im *ökumenischen Dialog* zu diesem Thema immer wieder hervorgehobenen Aspekte von Heilung und Versöhnung, von „transformation“ und „empowerment“ mit einbezogen worden wären. Auch die protestantischen Kirchen Europas sollten in ihrem Selbstverständnis und im Verständnis von Evangelisierung nicht nur auf das Erbe der reformatorischen Väter, sondern auch auf das Erbe der zweitausendjährigen Kirchengeschichte zurückgreifen.
- 4.) Im Theologischen Ausschuss wurde auch das Thema der *Kontextualität von Verständnis von Mission und Evangelisierung* berührt. Wir sind uns dessen bewusst, dass die Situation der Kirchen innerhalb der GEKE sehr unterschiedlich ist- wie z.B. die Situation der Minoritetskirchen in Südeuropa, der speziellen Situation der osteuropäischen Kirchen nach dem Fall des Kommunismus, bis zur volkswirtschaftlichen Situation in vielen nordeuropäischen Kirchen. Eine allgemeine Beschreibung der kirchlichen Situation und der Herausforderungen für die Kirchen Europas ist deshalb unseres Erachtens nicht möglich. In dieser Vielfalt der Kontexte liegt sowohl die Möglichkeit als auch die Herausforderung der GEKE in Bezug auf die gemeinsame Arbeit zu dem vorliegenden Thema.
- 5.) Der TA möchte den im Abschnitt 2.12 beschriebenen *Zusammenhang von Taufverständnis und Evangelisierung* positiv unterstreichen. In diesem Abschnitt wird auf sehr klare und ökumenisch offene Weise der Zusammenhang zwischen Taufverständnis und Evangelisierungsverständnis dargelegt.
- 6.) Der TA möchte auch seine Anerkennung dafür aussprechen, dass im vorliegenden Dokument so viele *konkrete Beispiele und Erfahrungsberichte* aus den Kirchen

herangezogen werden. In der Beschreibung der konkreten Beispiele aus den Kirchen der GEKE, wird die ganze Breite und Vielfalt der kirchlichen Kontexte und der ganz unterschiedlichen Herausforderungen anschaulich verdeutlicht.

- 7.) Das vorliegende Dokument vermittelt interessante theologische Perspektiven zum *Verhältnis zwischen Evangelium und Kontext*. Dieser recht ambitionöse Ansatz, der der Studie zugrunde liegt, kann leider nicht im Ganzen des Dokumentes durchgehalten werden. Beispielsweise fehlt eine ausführlichere Reflektion über die theologisch notwendigen Rahmenbedingungen für Evangeliumsvermittlung.

Der TA möchte sich für die Möglichkeit zur Stellungnahme bedanken, und sieht dem weiteren Gespräch und Studienarbeit über Mission und Evangelisierung im Rahmen der GEKE entgegen.

